

הישיבה המאה-ועשרים ואחת של הכנסת השמינית

יום שלישי, ג' טבת תשל"ה (17 דצמבר 1974)
ירושלים, הכנסת, שעה 16.03

א. שאלות ותשובות

- היו"ר מ. בן-פורת :
אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. נפתח בס' עיף הראשון : תשובות לשאלות.
1535. שאלת גיוסם של תלמידי ישיבות לצה"ל
חבר-הכנסת ד. זכין שאל את שר הבטחון ביום י"ב באב תשל"ד (31 ביולי 1974) :
זה שנים קיים בארץ "הסדר" המאפשר לבחורי ישיבה לקבל פטור מגיוס חובה לצה"ל. לפי מיטב ידיעתי ישנם עתה כ-8,000 בחורי ישיבה עד גיל 30, שלא גויסו ולא שירתו בצה"ל. לפי הערכת מפקדים בכירים בצה"ל אפשר לגייס מתוכם מיד אלפי חיילים קרביים בעלי סרופיל קרבי גבוה.
- אבקש לדעת :
1. האם המספרים שנקבתי הם נכונים ?
2. האם נוכח הצורך הדחוף בכוח-אדם נוסף לצה"ל תדון הממשלה מחדש בנושא זה ?
- שר-הבטחון ש. פרס :
1. המספר אינו נכון. מצבת תלמידי ישיבה הנמצאים בדחיית גיוסם הגיעה במאי 1974 ל-6,288 איש.
2. התשובה מ-14 במאי 1974 לשאלתה מס' 551 של חבר-הכנסת יהודה שערי עונה גם על שאלתך.
1770. שמירת ציוד במחנות צה"ל
חבר-הכנסת י. ז'. אמיר שאל את שר הבטחון ביום ו' בתשרי תשל"ה (22 בספטמבר 1974) :
מר ראובן כץ מתל-אביב מתריע בכתבה על "מח-סני נשק פרוצים", ב"ידיעות אחרונות" מיום 31 ביולי 1974, על אולטימטום של גורמים צה"ליים בהפקרת כלי נשק וציוד יקר אחר בתוך סככה פתוחה ללא שמירה באחד מהמחנות במרכז הארץ.
- אני שואל את כבודו :
א. האם הידיעה הנ"ל נכונה ?
ב. אם כן — מה הם הצעדים שכבודו מתכוון לנקוט על-מנת להביא את האחראים לדין ?
ג. באילו אמצעים משרדך מתכוון לפעול על-מנת לשמור ביעילות על הנשק וציוד צבאי אחר לבל ייגנז ?
- שר-הבטחון ש. פרס :
א'—ג'. המדובר באחסנת ציוד צבאי שיצא מכלל שימוש בסככות פתוחות. השטח כולו נמצא תחת שמירה ביום ובלילה.
עם השלמת בנייתם של מחסנים מתאימים בתוך שטח המחנה יועבר אליהם הציוד.
1853. ההחזקה של האי פרים
חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הבטחון ביום ה' בחשון תשל"ה (21 באוקטובר 1974) :
יואיל נא כבודו להשיבני :
מי מחזיק באי פרים החולש על מצרי באב-אל-מנדב ומה קורה בו ?
שר-הבטחון ש. פרס :
האי פרים מוחזק על-ידי הרפובליקה הדרום-תימנית. בעקבות הפירסומים הכחישה ממשלת דרום-תימן את הידיעות על החכרת האי על-ידי מצרים.
1878. מניעת יציאתם של כלי רכב מקריית-ארבע במשך ימים שלמים
חבר-הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר הבטחון ביום ו' בחשון תשל"ה (23 באוקטובר 1974) :
תושבי קריית-ארבע — חברון התלוננו בפני כי במשך ימים שלמים (בעיקר מיום חמישי, 10 באוקטובר 1974, ועד יום שני, 14 באוקטובר 1974) נסגר הישוב על-ידי שלטונות צה"ל ונמנעה כניסה או יציאה של התושבים, לרבות נשים וילדים שהיו צריכים להגיע לירושלים לבתי-ספר ועובדים יהודים במקום.
- אבקש לדעת :
1. האם ידיעה זו נכונה ?
2. לפי איזו סמכות נסגר ישוב שלם לימים שלמים ונמנע חופש התנועה מאזרחים חפים מפשע ?
3. מי נתן את ההוראה למעשה זה ?
4. האם פעולה זו חוקית ?
5. האם אין בפעולה זו פגיעה חמורה בזכויות יסוד של האזרח ?
6. האם מוכן כבוד השר להורות על הפסקה מיידיית של פעולות אלה ?
7. האם מוכן השר לנקוט צעדים מתאימים כדי להבטיח שמעשה כזה לא יישנה בעתיד ?
8. אם כן — מה הם הצעדים ?
- שר-הבטחון ש. פרס :
1—4. כללית לא נמנעה כניסה או יציאה של תושבי קריית-ארבע. היו מקרים שצה"ל נאלץ למנוע יציאת כלי רכב אחרים מן הקריה, שעליהם היה ציוד שהיה צריך לרבות על כוונה להשתתף בהתנחלות. כל מניעה כזאת נעשתה מכוח סמכותו ולפי הוראתו של מפקד אזור יהודה ושומרון.
- 5—8. תשובה שלילית.

כידוע החליט צה"ל, עקב המחסור בכוח-אדם, להעריך מחדש את הפטורים משירות המוענקים לגברים מטעמי בריאות נפשית או גופנית.

לאחרונה הודיע הצבא האמריקני על סיווג חדש של 136,000 תפקידים כדי לפתוח אותם בפני נשים, צעד שכולל בתוכו אינטגרציה של המינים בצבא. שאלתי היא :

נוכח בעיות כוח-האדם אצלנו ועל סמך ההנחה שהנשים האמריקאיות אינן מסוגלות יותר מן הישראליות לקבל על עצמן תפקידים צבאיים שנחשבו עד כה כגבריים — האם אין לשקול מחדש אפשרות שילוב-יתר של חיילות בתפקידים השמורים כיום לחיילים בלבד ?

שר-הבטחון ש. פרס :

אגף כוח-אדם בצה"ל שוקל באורח שוטף אפשרויות הרחבתה וגיוונה של תעסוקת החיילות בצה"ל.

עם זאת יש לזכור, כי קיים מחסור בחיילות בתפקידיהן הנוכחיים ומחסור זה לא יקטן גם בשנים הקרובות בעיקר עקב הגידול הצפוי בצרכי הצבא בשנים אלה.

1928. ממדרי הספקת נשק עליידי ברית-המועצות לסוריה

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הבטחון ביום ח' בחשוון תשל"ה (24 באוקטובר 1974) :
יואיל השר להשיבני :

מה הם ממדרי ההספקה הצבאית שברית-המועצות סיפקה לצבא סוריה מאז מלחמת יום-הכיפורים ?

שר-הבטחון ש. פרס :

תוך כדי מלחמת יום-הכיפורים ולאחריה סיפקה רוסיה לסורים ציוד צבאי אשר השלים את אבידותיהם במלחמה. בסוגים אחדים היתה האספקה הרבה מעבר לכיסוי הפער שנוצר.

בסך-הכל סיפקה רוסיה לסורים יותר מ-1,000 טאנקים מסוג ט-62, יותר מ-300 מטוסי קרב, בהם קרוב ל-50 מטוסי מיג-23, טילי קרקע-קרקע מסוג "סקאד", טילי קרקע-אוויר, מסוגים משופרים, מאות נגמ"שים ומאות תותחים ותותחי נ"ט.

1929. נוכחותם של אנשי צבא מברית-המועצות במערך הצבאי של סוריה

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הבטחון ביום ח' בחשוון תשל"ה (24 באוקטובר 1974) :
יואיל השר להשיבני :

האם ידוע כמה אנשי צבא סובייטיים מאיישים עמדות צבאיות בסוריה ?

אם כן — מה הוא מערך הכוח הזה ?

שר-הבטחון ש. פרס :

משערים שבסוריה נמצאים כ-3,000 אנשי צבא סובייטיים. לא ידוע לנו כמה מהם נמצאים בעמדות סוריות צבאיות. ידוע שאנשי צבא סובייטיים מפעילים חלק ממערך טילי הקרקע-אוויר המוצבים באזור דמשק וכן מערכות אלקטרוניות שונות בסוריה.

1879. תשלום המענק לחיילי מילואים שכירים

חבר-הכנסת ד. זכין שאל את שר הבטחון ביום ו' בחשוון תשל"ה (23 באוקטובר 1974) :

בפניות רבות שהפנו אליי חיילי מילואים שכירים, ששירתו תקופה רצופה של 180 יום בעת מלחמת יום-הכיפורים ואחריה, נכללה קובלנה חוזרת ונשנית, כי למרות תקנות שר הבטחון המזכות אותם במענק השווה לתשלום משפחתי חודשי לא הוגשמה זכות זו בפועל בשל אי-ידיעה וקשיים ביחידות וככל הנראה גם אי-סדרים במח"ש.

אבקש לדעת :

1. הידוע לכבוד השר מספר חיילי המילואים השכירים שלא קיבלו את המענק האמור ?
2. מה הסיבות לאי-הגשמת הזכות ?
3. מה בדעת השר לעשות כדי שכל הזכאי לכך יקבל את המענק, ובהקדם האפשרי ?

שר-הבטחון ש. פרס :

1. אין בצה"ל רשימות מי מן החיילים שכיר ומי לא.
2. אישור המענק וביצוע תשלומיו מותנה בהגשת בקשה מצד החייל.
3. תזכורת בדבר הזכאות לקבלת המענק הועברה לכל הסמכויות הנוגעות בדבר ופורסמה באמצעי התקשורת השונים.

1880. הנזק שנגרם למערכת ההדרכה של צה"ל בגלל הפעילות נגד המתנחלים

חבר-הכנסת י. ז' אמיר שאל את שר הבטחון ביום ו' בחשוון תשל"ה (23 באוקטובר 1974) :

בעתון "הארץ" מיום 22 באוקטובר 1974 נאמר שנגרם נזק למערכת ההדרכה של צה"ל בגלל הפעילות נגד המתנחלים.

אבקש לדעת :

- א. מה הוא גודל הנזק שנגרם למערכת ההדרכה של צה"ל כתוצאה מהפעילות נגד המתנחלים ?
- ב. האם לא היתה דרך אחרת להפעיל כוחות צבא בלי לפגוע במערך ההדרכה של צה"ל ?
- ג. באילו דרכים מוכן כבודו לפעול על-מנת להשיג ריש בתודעת הציבור ששמירה על החוק והדמוקרטיה, יש באמתחתה חיוקור והתעצמותו של צבאנו ?

שר-הבטחון ש. פרס :

- א-ב. כדי לא לפגוע בכוננות בקו הגבול הופעלו כ-1,500 חיילים ממערך ההדרכה. בממוצע נפגעו כ-5 ימי אימונים לגבי כל אחד מן החיילים.
- ג. הנני סומך בהחלט על החוש הדמוקרטי המפורח של אזרחי המדינה המושרש עמוק בתודעתם ואינני סבור שיש מקום לפעולה נוספת מצדי.

1918. הרחבת התעסוקה של החיילות בצה"ל וגיוונות

חבר-הכנסת מ. פרידמן שאלה את שר הבטחון ביום ח' בחשוון תשל"ה (24 באוקטובר 1974) :

5. הרמטכ"ל השיב על שאלה דומה ב"שידורי יש-ראל" כדלהלן: "יש חשיבות לכך שהציבור יידע מה הם כיווני המחשבה העיקריים. עם ישראל צריך לדעת שאנו מתכוונים לקראת מלחמה ושוה עולה הרבה מאוד כסף. אני רוצה, שכל אב ואם וילד יידעו שאנחנו מנסים לייצר צור לקראת המלחמה הזאת את התנאים הטובים ביותר... הבעיה איננה בגילוי עקרונות המלחמה, כי בעולם המודרני הדברים האלה פחות או יותר ידועים. מה שצריך לשמור בסוד מוחלט זו תורת הלחימה, תיכונים אופרטיביים, אמצעי לחימה חדשים".

1996. הפרות הסכמי ההפירה עלידי פורים ומצרים

חבר-הכנסת י. שערי שאל את שר הבטחון ביום י"ט בחשוון תשל"ה (4 בנובמבר 1974):
אבקש לדעת:

1. האם הפרו הסורים לאחרונה את הסכם ההפירה?
2. אם כן — אילו הן הפרות?
3. האם הפרו המצרים לאחרונה את הסכם ההפירה?
4. אם כן — אילו הפרות?
5. מה עשתה ישראל כדי להעמיד את האו"ם וארצות-הברית על הפרות אלה?

שר-הבטחון ש. פרס:

1—2. הסורים הציבו ברצועת הדילול מספר תח"ם, מרגמות כבדות וטאנקים מעל למותר על-פי הסכם ההפירה.

3—4. בגדה המזרחית נחפרו לאחרונה כמה מחפרות המיועדות, להערכתנו, לשמש כמרכזי ניהול אש לבסיס טילי קרקע-אוויר. כמו כן העבירו המצרים פעמים מספר, תוך כדי תרגילים צבאיים שביצעו, טאנקים ותותחים לגדה המזרחית של התעלה במספר שמעבר למותר על-פי הסכם ההפירה. כלים אלה הוחזרו כעבור שעות ספורות אל מעבר לתעלה. בגדה המערבית נמצאו בימים האחרונים 12 תותחי 130 מ"מ במקומות האסורים לפי ההסכם. לאחר שהתלוננו לפני האו"ם תוקן המצב.

5. ישראל הגישה תלונות לאו"ם על הפרות הנ"ל ודרשה נקיטת כל האמצעים למניעתן.

1997. נוכחותם של אנשי צבא מכרית-המועצות במערך הצבאי של סוריה

חבר-הכנסת י. שערי שאל את שר הבטחון ביום י"ט בחשוון תשל"ה (4 בנובמבר 1974):
בעתון "הארץ" (23 באוקטובר 1974) פורסמה ידיעה שצוותים סובייטיים מאיישים סוללות הטילים בסוריה. שאלותי הן:

1. האם נכונה ידיעה כי 3,000 אנשי צבא סובייטיים מאיישים סוללות הטילים בסוריה?
2. האם מאיישים צוותים אלה הן סוללות קרקע-אוויר והן סוללות קרקע-קרקע?
3. האם הוגדל מספר היועצים הסובייטיים וצוותותיהם בסוריה לעומת מספרם לפני מלחמת יום-הכיפורים?

1915. זכויות הסטודנטים המתגייסים לשירות קבע

חבר-הכנסת מ. שחל שאל את שר הבטחון ביום י"ג בכ"ח שון תשל"ה (29 באוקטובר 1974):

בעתונים פורסם על מיבצע לעודד סטודנטים להתגייס לשירות קבע בצה"ל.

אבקש לדעת:

1. מה היא מידת ההיענות של הסטודנטים?
2. האם פורסמו פרטים על תנאי השירות, קידום, משכורת וכו' המוענקים לסטודנטים אלה? (בטכניון, לדוגמה, אין פרטים כאלה).
3. אודה לשר אם יפרט תנאים אלה בתשובתו.

שר-הבטחון ש. פרס:

1. מספר הפניות לצה"ל הסתכם בכמה מאות. מהן 123 איש חתמו בפועל על התנדבות לשירות קבע. מחציתם — קצינים. המיבצע כולו טרם נסתיים.

2—3. היתרונות לגבי סטודנטים המתנדבים לשנת קבע מתבטאים בזכויות שונות במישור האקדמי.

במישור הצבאי — תנאי השירות, הקידום והמשכורת של סטודנטים אלה זהים לתנאי השירות של חיילים אחרים באותם דרגות ותפקידים. בכל המוסדות להשכלה גבוהה, לרבות בטכניון, פורסם כיצד ניתן להתקשר עם מנהל הסגל/ענף אקדמיים. בכתובת זו יקבל כל פונה פרטים על המשכורת ועל אפשרויות הקידום לאחר שימסור הוא פרטים על דרגתו, התפקיד ששירת בו, מצבו המשפחתי וכדומה.

1947. התבטאויות של קציני צה"ל באמצעי התקשורת על תכניות צה"ל

חבר-הכנסת ש. ארכלי-אלמוזלינו שאל את שר הבטחון ביום י"ג בחשוון תשל"ה (29 באוקטובר 1974):

במאמר שפורסם בעתון "דבר" תחת הכותרת "המחלל הבא" על-ידי שמשון אופיר כתוב: "בעתונות הישראליה אפשר לקרוא תיאור מפורט מה תהיה הטאקטיקה של הפעלת השריון. בעזרתם האדיבה של קצינים בכירים וזוטרים אפשר היה ללמוד כיצד יפעל השריון של צה"ל במלחמה העתידה ביחידות קטנות וגדולות ביום או בלילה, בשילוב עם חילות אחרים ובלעדיהם, כיצד ייעשה הדבר ובעזרת אילו כלי נשק".

רצוני לשאול:

1. האם יש הוראות המגבילות פירסום דבריהם של קציני צה"ל על עניינים הקשורים בלוחמה לעתיד לבוא?
2. האם כל קצין רשאי לתת ראיונות בעתונות בשאלות הקשורות בצידו של צה"ל ובשיטות הלוחמה?
3. האם בפירסומים שהיו בעתונות היתה חריגה מההוגים המקובלים?
4. אם כן — האם הופנתה תשומת-לבו של הרמטכ"ל לכך?
5. האם אין למעט בראיונות בעתונות וביתר אמצעי התקשורת הניתנים על-ידי קציני צה"ל?

שר-הבטחון ש. פרס:

1. התשובה חיובית.
- 2—4. התשובה שלילית.

חוברת ט', ישיבה קכ"א
— שאלות ותשובות (שערי, פרס, בן-פורת) —

2041. הרחבת הגיוס לצה"ל כקרב הכנים וחבנות הפטורים משירות

חבר-הכנסת י. שערי שאל את שר הבטחון ביום כ' בחש-
ון תשל"ה (5 בנובמבר 1974):
אבקש לדעת:

1. אילו צעדים נקטו משרד הבטחון וצה"ל כדי
לחתור לחלוקה צודקת יותר של הנטל הבטחוני?
2. כמה ישראלים חייבי שירות מילואים נמצאים
בחוץ-לארץ?

3. אילו תכניות קיימות לגבי אלפי ישראלים א-
לה?

4. מה הן התוצאות של בדיקת חיילי מילואים בע-
לי פרופיל נמוך, שהיו משוחררים עד עתה משירות
שדה?

5. מה הוא אחוז הבנות חייבות גיוס המתגייסות
לצה"ל?

6. מה הוא אחוז הבנות המצהירות על היותן דת-
יות, ומה הוא אחוז הבנות שצה"ל, מסיבות שונות, אינו
מעוניין עדיין בגיוסן?

שר-הבטחון ש. פרס:

1. הצעדים הננקטים הם בעיקרם: (א) מיבצע מיו-
נם של בעלי פטור משירות בטחון וקליטתם בשירות
צבאי. באמצעות מיבצע זה יוגדל כוח-האדם העומד
למשימות הצבא; (ב) תכנית התעסוקה והאימונים לשנת
העבודה 1974 מביאה בחשבון את עומס המילואים מ-6
באוקטובר 1973 ואילך. משימות התעסוקה השונות מחו-
לקות כך שיקויים ככל האפשר שוויון בחלוקת הנטל בכל
המערך המיבצעי; (ג) חיילים בעלי נתונים מתאימים
הועברו ממערכים עורפיים ליחידות שדה.

2—3. הוקמה נציגות קבע של אכ"א בחוץ-לארץ
כדי ליצור קשר קבוע ומאורגן עם אוכלוסיית המילואים
השווה שם לשם גיוסם בעת חירום ושילובם במערך
המילואים של צה"ל. הפעולה טרם נסתיימה ואין בידי
נתון מהימן.

4. עד כה הוחזרו לשירות מילואים יותר מ-500
איש.

5. 49%.

6. 17% מכלל הבנות מצהירות על היותן דתיות;
24% מכלל הבנות נמצאות מתחת להנחיות הגיוס; היתר
— משוחררות מסיבות שונות, כמו נישואין, בעיות רפו-
אות ובעיות סער.

היו"ר מ. בן-פורת:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת שערי.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני השר, הואיל וכמחצית מספר הבנות אינן משר-
תות בצה"ל ומצד שני הוחלט עכשיו להאריך את שירות
הבנות אשר משרתות בצה"ל — האם אין מקום לנצל
בכל זאת את יכולת השירות של אלו שלא גויסו מסיבות
דתיות ולהפנותן לשירות לאומי, ואת 24% שאינן משר-
תות מסיבות אחרות להכניס אולי בכל זאת לאיזו שהיא
מסגרת של שירות?

שר-הבטחון ש. פרס:

עניין הבנות הדתיות הוא עניין של חוק וכל זמן

4. האם שווים היועצים הסובייטיים וצוותיהם עם
משפחותיהם בסוריה?

שר-הבטחון ש. פרס:

1—2. חבר-הכנסת יוסף תמיר הגיש שאלתה וזה
שמספרה 1929 ותשובתי מהיום לשאלתו זו עונה גם
על שאלותיו.

3. תשובה חיובית.

4. בחלקם כן.

1908. הצעה לחידוש פעולתה של המכללה לבטחון לאומי

חבר-הכנסת י. שערי שאל את שר הבטחון ביום י"ט בחש-
ון תשל"ה (4 בנובמבר 1974):
נא להשיבני:

1. בהתחשב בתהליך ביצורו של צה"ל ומגמת הקי-
דום של חבר קצינים צעירים על הדרגים ומשימות הפי-
קוד השונים — האם יפעל שר הבטחון לחידוש פתיחת
המכללה לבטחון לאומי?

2. האם נדונה כבר תכנית חידוש המכללה במשרד
הבטחון?

3. מה היתה סיבת סגירתה של מכללה זו?

שר-הבטחון ש. פרס:

1—2. הוצאת קצינים בכירים לשנת השתלמות לא
נראית אפשרית בתקופה הנוכחית.

3. המכללה נסגרה ב-1967 ואינני בקי בסיבות
סגירתה.

2000. הסכרת זכויותיהם וחובותיהם של חיילים

חבר-הכנסת י. שערי שאל את שר הבטחון ביום י"ט בחש-
ון תשל"ה (4 בנובמבר 1974):

למרות העובדה ששני הסמלים שסירבו להיענות לפ-
קודה במעוז המפצח עם פרוץ ההתקפה המצרית ואשר
נגזרו עליהם שבע שנות מאסר והורדה בדרגה הנם מקרה
יוצא דופן ביותר בצה"ל, רצוני לשאול:

1. האם מתנהלת הסברה הולמת בקרב חיילי צה"ל
על חובותיהם וזכויותיהם במשך שירותם?

2. האם ניתנים הסברה ומידע הולמים לחיילים על
עונשים שצפויים להם במקרה של עבירות משמעת, לר-
בות אי-מילוי פקודה בעת מלחמה?

3. באילו דרכים נמסרים הסברה ומידע אלה ומי
הם המופקדים על כך?

שר-הבטחון ש. פרס:

1—3. בצה"ל מתקיימת מערכת הסברה רחבה בנו-
שא זכויותיהם וחובותיהם של חיילים. ההסברה נעשית
על-ידי מפקדים וקציני מטה ברמות השונות. במסגרת
זו מקבלים החיילים גם חומר הסברה בכתב שנערך על-
ידי מפקדת קצין חינוך ראשי ואכ"א-פרט, בתיאום עם
הפרקליטות הצבאית. הפרקליטות עוסקת גם בהדרכת חוק
השיפוט הצבאי במסגרות השונות בצבא. ההדרכה מת-
בצעת הן בדרך של הרצאות והן על-ידי הפצת חומר בכ-
תב, תוך שימת דגש בעבירות הצבאיות ובעונשים הקבו-
עים לצדן בחוק. לפסקי-הדין ניתן פירסום ביחידות צה"ל
והם גם מוסברים ב"במחנה" וב"גלי צה"ל".

שרי-הבטחון ש. פרס :

1. הצעות "אגד" להסעות חיילים שהוגשו בשעתן לא נמצאו כניתנות לביצוע מטעמים שפירטתי בתשובתי לשאלתה מס' 1131 של חברי-הכנסת יוסף תמיר. עם זאת, בעקבות פנייה מחודשת שלנו בנושא, קיבלנו הצעה נוספת מ"אגד" הנבחנת עתה עניינית.

2. במקביל לבחינה הכוללת של בעיית הסעת חיילים נעשית בחינה נפרדת של נושא הסעת חיילות.

3. קצינות הח"ן ביחידות עוסקות בהסברה בנושא באופן קבוע. תדירותה של פעילות זו הוגברה לאחר המי-קרה הטראגי הנזכר בשאלתה.

2089. יבוא ציוד מכאני משומש עלי-ידי משרד הבטחון

חברי-הכנסת י. בארי שאל את שר הבטחון ביום כ"ב בחשוון תשל"ה (7 בנובמבר 1974) :

הדו-שבועון "בנייה ומקרקעין" מוסר בגליונו מיום 31 באוקטובר 1974 כי משרד הבטחון ייבא ושכר ציוד מכאני כבד משומש ובלתי-תקין מארצות-הברית ומאירופה, וישלם לגורמים פרטיים סכומים נכבדים כתמורה להפעלתו בבידודות בטחוניות בגולן ובסיני.

אבקש לדעת :

1. האם נכון סיפור המעשה ?
2. כלום נכונה הטענה כי בארץ נמצא ציוד מכאני כבד בשפע, ובחלקו אף מושבת מחוסר תעסוקה ?
3. הנכון שבגין הציוד המיובא לא שולמו מסים ומכס ?
4. מה הניע את משרד הבטחון לייבא את הציוד ?

שרי-הבטחון ש. פרס :

1. משרד הבטחון ייבא 49 דחפורי די-9, מהם 29 בשכירות ו-10 ברכישת, וכן 55 דחפורי די-7, כולם ברי-כישת. תנאי הרכישת והשכירות סוכמו בהתאם לתנאים המקובלים בשוק הציוד בעולם ולאחר שנבדקו הצעות מספר. מאחר שמועדי האספקה של טראקטורים מסוג די-9 היו ארוכים ולא תאמו את דחיפותן של העבודות, יובא ציוד משומש. הציוד נמצא במצב תקין ומועסק בעבודת התבצורת, מרביתן ברמת-הגולן.

2. לאחר מלחמת יום-הכיפורים נוצר פער גדול בין הדרישות לציוד מכאני הנדסי כבד לבין כמות הציוד התקין שנמצא בארץ. לא ידוע לנו על דחפורים כבדים שהושבתו במשך תקופה זו מחוסר תעסוקה.

3. הציוד שנרכש בשביל מערכת הבטחון הובא בהתאם לנהוג לגבי ציוד זה. הציוד שנשכר הובא אר-צה לתקופת השכירות בלבד, והמשכירים התחייבו להור-ציאו בתום תקופת השכירות. על ציוד שכור לא חלים מסים.

4. בשל ההכרח לבצע עבודות הביצורים ודרכים לאחר מלחמת יום-הכיפורים היה צורך בציוד בכמויות העולות על אלו שענף הציוד המכאני בארץ יכול היה לספק. משימות בטחוניות חיוניות התעכבו כתוצאה מכך ומחירי עבודות הציוד האמירו. (ב) לקחי המלחמה הכיחו שההישענות על ציוד מגויס בלבד אינה מספקת את צרכי צה"ל בשעת חירום וגם משתקת לחלוטין את המשק האזרחי.

שלא יהיה שינוי בחוק — אין הן בגדר תחליף. הבנות האהרות אין בכוחן להחליף את אלו המשרתות בצה"ל כי אם, למשל, אין להן רמת השכלה מינימאלית לא תור-כלנה למלא את התפקידים הדרושים. אם הן נשואות ואמהות לילדים ודאי שאי-אפשר לגייסן. לעומת זאת, אם בת משרתת תקופת-מה, הרי חלק מן הזמן מוקדש לאימונה לאותו תפקיד שהיא ממלאת, והארכת השירות בארבעה חודשים נוספים נותנת לצה"ל תוספת נטו ברמת השכלה ובמצב משפחתי מתקבלים על הדעת.

2042. מניעת פירסום לא רצוי של שיטות בטחוניות

חברי-הכנסת ד. זכין שאל את שר הבטחון ביום כ' בחשוון תשל"ה (5 בנובמבר 1974) :

בימים של התגברות הפעולות החבלניות, ההיתק-לייות והחדירות של חוליות חבלנים בגבולות טרם הצי-ליחו רשויות המדינה והצבא להפסיק את הפטפטת המפור-טת, בכל כלי התקשורת ובאמצעי הפירסום, על כל השיטות שנוקטים כוחות הבטחון לגילוי חדירת המחב-לים, איתורם, שיטות המרדף ושיטות הלוחמה הננקטות לחיסולם — מידע שיש חשיבות מרובה להשאירו חסוי לקראת פעולות בעתיד. המידע המופץ בציבור עומד בסתירה משוועת לדוגמה ולמפות שניתנו בשטח זה לא-חרונה על-ידי ממשלת הולנד ורשויותיה המוסמכות בפ-רשת שיחרור בני-הערובה על-ידי הנחתים ההולנדים. למותר להדגיש את ההבדל הרב שבין מצבה הבטחונית של הולנד למצבתנו אנו.

אבקש לדעת :

אילו אמצעים בדעת השר לנקוט כדי להפסיק אחת ולתמיד גילוי מידע כל שהוא ביחס לפעולות בטחון, הן על-ידי רשויות בטחוניות והן על-ידי כלי התקשורת המקבילים את המידע מרשויות בטחוניות או ממשותפי הפעולות הצבאיות בשטח ?

שרי-הבטחון ש. פרס :

חברי-הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו הגישה שאל-תה וזה ותשובתי מהיום לשאלתה מס' 1947 עונה גם על שאלתה.

2043. הסעת חיילים וחיילות ב"אגד"

חברי-הכנסת מ. שחל שאל את שר הבטחון ביום כ' בחש-ון תשל"ה (5 בנובמבר 1974) :

כמה וכמה פעמים הועלו הצעות לאפשר לחיילים וח-יילות בשירות סדיר לנסוע חנם באוטובוסים בקווים בין-עירוניים.

בעקבות פרשת הרצח של החיילת רחל הלר ז"ל אור-דה לשר אם ישיבני :

1. מדוע לא תוסדר נסיעתם של חיילים וחיילות באוטובוסים של "אגד" ?
2. מדוע לא יינתנו שוברי נסיעה לחיילות כדי שתי-סענה באוטובוסים בלבד ?
3. מה הן הפעולות שנקטו על-ידי שלטונות צה"ל אחרי מקרי הרצח, כמו פעולות הסברה וכו', כדי להגביר את ערנותם של אנשי צבא, במיוחד חיילות הנוסעות בטרמפים ?

חוברת ט', ישיבה כ"א
— שאילתות ותשובות (פרס, ורדיגר, כ"ז) —

2. אם מידע זה נכון, אילו צעדים ינקוט משרדך כנגד האחראים לכך?
3. האם נערכת חקירה בנושא מימון ואחזקתן של דירות של מנהלים באלתא? אם כן — מה הנושא המדויק של חקירה זו?

שר-הבטחון ש. פרס:

- 1—2. הדירה נמכרה למר בן-ציון כרמל, שהיה בשעתו עובד בכיר במפעל בבאר-שבע, במסגרת מכירתן של דירות שירות אחדות אשר התעשייה האווירית שיכנה בהן עובדים בכירים בעת הקמתו של המפעל בבאר-שבע. המכירה נעשתה באישור מועצת המנהלים. מחיר הדירה נקבע על-ידי שמאי מוסמך.
3. התשובה שלילית. לא נמצא מקום לעריכת חקירה שכזאת.

2148. ידיעות בדבר מתן הטבות מיוחדות לעובדי התעשייה האווירית

חבר-הכנסת א. כ"ן שאל את שר הבטחון ביום כ"ט בחשוון תשל"ה (14 בנובמבר 1974):

אבקשך להשיבני לשאלות הבאות:

1. הנכון המידע שכל עובדי התעשייה האווירית קיבלו לאחרונה תוספת חודשית עד 700 לירות? אם מידע זה נכון, מה הנימוקים למתן תוספת זו?
2. הנכון המידע שוועד העובדים הכללי בתעשייה האווירית בנה לעצמו בית במסגרת המפעל? אם מידע זה נכון, מה מחיר הבית ומי מימנו?
3. הנכון המידע שהגיעני כי לאחרונה הוחלפו מכונות חברי המכירות של אירגון עובדי התעשייה האווירית במימון הנהלת המפעל?
4. מה היקף (בנתונים מוחלטים ובאחוזים) השתתפותה של הנהלת המפעל בתקציב ועד עובדיו?
5. מה מספר העובדים במנגנון אירגון העובדים המקבילים כל שכרם מנהלת המפעל?

שר-הבטחון ש. פרס:

1. המידע אינו נכון. לעובדי המפעל שולמה תוספת חד-פעמית, באישור המוסדות הנוגעים בדבר, המסתכמת בסדר-גודל של 600—1,850 לירות. התשלום נעשה על חשבון המדיניות המקצועית לכל שנת 1974/75. סכום זה רחוק מתוספת חודשית של 700 לירות שצויינה על-ידי השואל.

לאחרונה נענתה מועצת העובדים של התעשייה האווירית לפנייתי והחליטה לקנות, במחצית הסכום לפחות, איגרות-חוב ממסלחיות מוקפאות.

2. לא מזמן הושלם בניין שהוחל בבנייתו לפני יותר משלוש שנים. התעשייה האווירית הקצתה שטח קרקע מחוץ לשטח התעשייתי של המפעל. המימון נעשה על-ידי המשתכנים בבניין: "מבטחים", בנק הפועלים, בנק אוצר החייל, קופת התגמולים והאירגון הארצי של העובדים — כל אחד בסכום מתאים לשטח שקיבל בבניין.

3. המפעל מעולם לא מימן רכישת רכב לא למוכיר ועד העובדים ולא לחברים אחרים של הוועד.

על-מנת לפתור בעיות אלו יבא משרד הבטחון את הציוד האמור. ציוד זה מופעל בביצוען של משימות ההתבצרות החיוניות וכבר תרם לקידום ההתבצרות ברמת-הגולן. בשעת חירום יוכל ציוד זה להיות חלק ממערך הציוד של צה"ל.

2117. אספקת מטוסים למצרים על-ידי צרפת

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר הבטחון ביום כ"ו בחשוון תשל"ה (11 בנובמבר 1974):
בעתונות הופיעה ידיעה כי מצרים קיבלה בימים אלה מטוסי מיראז' ראשונים באופן ישיר מצרפת. המש"לוח הראשון כלל שלושה מטוסי ירוט מדגם "מיראז' 2-סי" אשר נשלחו מצרפת למצרים במסגרת העיסקה המשולשת שנעשתה עם פייצל מלך סעודיה בעת ביקורו בפאריס. נמסר כי מצרים עומדת לקבל במסגרת עיסקה זו 36 מטוסים והאספקה תימשך כשנתיים.

אבקש לדעת:

- א. האם נכונה ידיעה זו?
- ב. האם דובר על עיסקה מעין זו עם שר החוץ הצרפתי מר סובאניארג בעת ביקורו בישראל?
- ג. אם כן — מה היו תגובותיו?

שר-הבטחון ש. פרס:

א. התשובה חיובית.

ב—ג. יש להפנות את השאלה למשרד החוץ.

2118. הפרות הסכמי ההפרדה על-ידי סוריה ומצרים

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר הבטחון ביום כ"ו בחשוון תשל"ה (11 בנובמבר 1974):

בעתונות נמסר כי הסורים הקימו לאחרונה ביצורים בחרמון, נוסף על הפרת ההסכם בסלילת הדרך לשיא. כפי שנמסר מפגינים הסורים זילול בהסכם ההפרדה וההפרות הסוריות של ההסכם נמשכות והולכות. כמו כן לא מקפידים הסורים על מספר כלי נשק, טאנקים, מרגמות ואחרים שמותר להם להחזיק באזור החיץ. כמו כן נמסר על הפרות הסכמי ההפרדה מצד המצרים אשר הכניסו לאחרונה עשרות טאנקים ותותחים לגדה המזרחית, במסגרת התרגיל של חציית התעלה.

אבקש לדעת:

מה היא תגובת ישראל ואילו דרכים נקטה נוכח הפרות אלה?

שר-הבטחון ש. פרס:

שאלתה מסי 1966 של חבר-הכנסת יהודה שערי וזהה עם שאילתתך ותשובתי מהיום עליה עונה גם על-שאלתך.

2147. ידיעה בדבר מכירת דירה בתנאים מיוחדים לעובד בכיר בתעשייה האווירית

חבר-הכנסת א. כ"ן שאל את שר הבטחון ביום כ"ט בחשוון תשל"ה (14 בנובמבר 1974):

אבקשך להשיבני לשאלות הבאות:

1. הנכון המידע שהעשייה האווירית נמכרה דירה, ששווייה 200,000 לירות, לסגן ראש עיריית באר-שבע (שהיה בשעתו עובד התעשייה האווירית), במחיר הנמוך בהרבה מערכה הריאלי?

— שאילתות ותשובות (לורינץ, פרס, גרוסמן, טובי); הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת (בן־פורת, אנקוריון) —

2167. הפרת הסכם ההפרדה על־ידי מצרים

חברי־הכנסת ש. לורינץ שאל את שר הבטחון ביום כ"ט בחשוון תשל"ה (14 בנובמבר 1974):

בימים כ"ב—כ"ג בחשוון תשל"ה (7—8 בנובמבר 1974) פורסם ב"שדורי ישראל" ובעתונות, כי המצרים הפרו את הסכם הפרדת הכוחות עם ישראל והעבירו לג"ד המזרחית של תעלת־סואץ חיילים וכלי נשק מעל המספר המותר להם לפי אותו הסכם.

רצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. אם כן — מה מספר החיילים שהועברו לגדה המזרחית של תעלת סואץ מעל המותר לפי ההסכם?

3. אילו כלי נשק הועברו בניגוד להסכם ומה מספרם?

4. אילו צעדים ננקטו על־ידי הממשלה כדי למנוע את הפרת ההסכם על־ידי המצרים?

5. האם החזירו המצרים את כוחותיהם שהועברו בניגוד להסכם?

שר־הבטחון ש. פרס:

1—5. תשובתי מהיום לשאילתה מס' 1996 של חבר־הכנסת יהודה שערי עונה גם על שאלותיך.

2176. יבוא ציוד מכאני משומש על־ידי משרד הבטחון

חברת־הכנסת ח. גרוסמן שאלה את שר הבטחון ביום ה' בכסלו תשל"ה (19 בנובמבר 1974):

ביום ה', 7 בנובמבר 1974, התפרסמה ידיעה ב"חד" שות התחבורה" בדבר יבוא ציוד כבד מארצות־הברית ומאירופה. חברי המועצה הארצית לציוד מכאני כבד מאשימים את משרד הבטחון וגורמים ממשלתיים אחרים ששכרו וייבאו חמישה עשר "קאטרפילרים" דיר 9 משור משים מארצות־הברית ומאירופה תוך כדי עקיפת חוקי המכס וגרימת ביזבז של מיליוני לירות. לטענת העתון יש בארץ "קאטרפילרים" בשפע וחלקם אף מושבת מחור סר תעוסקה.

שאלתי הן:

1. האם טענתם של חברי המועצה הארצית לציוד מכאני כבד אכן מבוססת?

ב. הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת

של חברת־הכנסת אהוד אולמרט. ועדת הכנסת בישיבתה היום החליטה להעביר את הדיון בהצעות הנ"ל לוועדה משותפת של ועדת העבודה וועדת השירותים הציבוריים, בת עשרה חברים. יושבת־ראש הוועדה תהיה יושבת־ראש ועדת העבודה.

ב. הסעת חינוג של חיילים בתחבורה ציבורית — הצעה לסדר־היום של חברת־הכנסת פסח גרופר. ועדת הכנסת בישיבתה היום החליטה להעביר את הדיון בהצעה זו לוועדה משותפת של ועדת הכלכלה וועדת החוץ והבטחון, בת עשרה חברים. יושב־ראש הוועדה יהיה יושב־ראש ועדת הכלכלה.

ד. גיוס כוח־אדם מקצועי מקרב בני העם היהודי

היו"ר מ. בן־פורת:

רשות הדיבור ליושב־ראש ועדת הכנסת, להודעה.

ארי אנקוריון (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב־ראש, הריני מתכבד למסור לכנסת את ההודעה הבאה:

בישיבת הכנסת מיום כ"ז בכסלו תשל"ה — 11 בדצמבר 1974 הוחלט, בהתאם לסעיף 71כא של התק"נ, להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעות לסדר־היום כדלקמן: א. סכנת סגירת מעוז נותיים עקב המצב הכלכלי — של חברת־הכנסת אורה נמיר; ב. סכנת סגירת מעונות־יום לילדי נשים עובדות והתוצאות הצפויות ממנה לגבי כוח העבודה במשק —

חברת ט', ישיבה קב"א

— הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת (אנקוריון); שאלות ותשובות (בן-פורת, דרניצקי, יעקבי, לורינץ, ארנס) —

ליטה להעביר את הדיון בהצעה הנ"ל לוועדת החוץ והבטחון.

נעולה בתקופת חירום — הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת יצחק מודעי. ועדת הכנסת בישיבתה היום הח-

ג. שאלות ותשובות

4. אם כן, האם מוכן השר להמליץ על מתן הנחות לנסיעות משותפות של מתפללי בתי-כנסת כדי לעודד את ביקורם של יהודים בארץ?

היו"ר מ. בן-פורת:

נשמע עכשיו תשובות על שאלות.

1913. התייקרות חלפי רכב

חבר-הכנסת י. דרניצקי (יורדן) שאל את שר התחבורה ביום ח' בחשון תשל"ה (24 באוקטובר 1974):

בעתונות ובטלוויזיה נמסר כי חלה העלאה גדולה במחירי חלפי רכב, לרבות החלפים החיוניים לבטיחות הרכב ולבטיחות התנועה בדרכים.

אחכה לשאל את כבודו:

1. האם נעשית פעולה מטעם משרדו להורדת המחירים של חלפי הרכב כדי להגביר את הבטיחות בדרכים?

2. האם ניאות משרד האוצר להוריד את שיעורי המס הכבדים החלים על חלפי הרכב?

שר-התחבורה ג. יעקבי:

עליית מחירי החלפים נובעת מייקורם בחוץ-לארץ ומנטל המס הנגבה מהם.

משרד התחבורה, בשיתוף משרד האוצר ומשרד המסחר והתעשייה, בודק את האפשרות להקל את המס מחלפים בעלי ערך בטיחותי.

2932. תעריפים מוזלים בטיסות מסע של אירגונים

חבר-הכנסת ש. לורינץ שאל את שר התחבורה ביום י"ט בחשון תשל"ה (4 בנובמבר 1974):

"הצופה" מיום י"ב בחשון תשל"ה מוסר:

"הוועד היהודי האמריקני הכריז שיהודים ישתתפו במסע לרומא במסגרת 'השנה הקדושה' שעליה הכריז האפיפיור. ההכרזה באה מפי ראביי מארק טנגבוים ול-פיה יצאו יחד יהודים ונוצרים למסע משותף לירושלים ורומא".

להלן מוסר העתון על ההתנגדות שהביעו הרבנים בארץ ובעולם למבצע זה. בין השאר אמר הרב מנחם פינק מהולנד בוועידת רבני אירופה: "חברת 'אל-על' תתן הנחות במחירי הטיסה למשתתפים, למרות שאין היא נותנת הנחות למתפללי בתי-כנסת הרוצים לעלות לירושלים במשותף".

אבקש לדעת:

1. האם נכון שחברת "אל-על" תתן הנחות במחירי הטיסה למשתתפים במבצע הנ"ל?

2. אם כן, לנוכח ההתנגדות שמבצע זה מעורר ביהדות העולם בגלל סכנת ההתבוללות והטמיעה בקרב יהדות זו — האם מוכן כבוד השר ליום ביטול מתן ההנחות?

3. האם נכון שחברת "אל-על" מסרבת לתת הנחות למתפללי בתי-כנסת הרוצים לקיים נסיעות משותפות לארץ?

2033. פדרי חידוש רישיון נהיגה של צעירים המשרתים בצה"ל

חבר-הכנסת מ. ארנס שאל את שר התחבורה ביום י"ט בחשון תשל"ה (4 בנובמבר 1974):

נודע לי שמשרד הרישוי אינו מחדש באופן אוטומטי את רישיון הנהיגה של צעירים שהוציאו רישיון לפני שהתגייסו לצה"ל. צעירים אלה נדרשים להופיע במשרד הרישוי ולהציג את פנקס השבוי שלהם לפני שרשיונם יחודש. יתר על כן, בזמן הוצאת הרישיון לראשונה אין מודיעים לצעיר על התהליך המיוחד הנדרש ממנו ולקראת התאריך שבו פג רישיון אין הוא מקבל כל הודעה שהיא. כתוצאה מכך פג תקפם של רישיונות נהיגה של מספר צעירים המשרתים בצה"ל.

אודה לכבודו אם יואיל להשיב לי על שאלותי הבאות:

1. האם ידוע לו על תהליכים אלה?
2. מה היא ההצדקה לכך שמשרד הרישוי מחייב צעירים המשרתים בצה"ל לגשת אישית למשרד הרישוי לפני שיוכלו לחדש את רישיונם?
3. מדוע אין מודיעים לצעירים אלה על הדרישות המיוחדות של משרד הרישוי כלפיהם בעוד מועד?
4. האם בדעת משרד התחבורה לשנות תהליך זה?

שר-התחבורה ג. יעקבי:

1. רישיונות נהיגה שהוצאו בטרם נבדקו מקבליהם על-ידי שלטונות הצבא מוצאים על תנאי שבדיקות אלה יעידו על רמת בריאות נאותה לצרכי נהיגה.

2. מה היא ההכנסה המשווערת כיום ממכירת האנ-
יות ?

3. על חשבון מי ייוקף ההפסד — על חשבון "צים"
או על חשבון משלם המסים הישראלי ?

שר-התחבורה ג. יעקבי :

1. כ-100,000 לירות לחודש, במשך השנה האח-
רונה.

2. רק לאחר שתימכרנה אוכל למסור פרטים על
התמורה שנתקבלה.

3. מדינת ישראל היא הבעלים של האניות ועל כן
תישא בכל רווח או הפסד הנובע מהן.

2037. הקריטריונים להענקת זכות לחנויות
פטורות ממכס כנמל-התעופה

חבר-הכנסת י. מודעי שאל את שר התחבורה ביום י"ט
בחשון תשל"ה (4 בנובמבר 1974) :

בנמל-התעופה בן-גוריון יש בעלי זכות לחנויות
פטורות ממס. עם פתיחת האגף החדש בנמל-התעופה
התברר כי אחד (ואחד בלבד) מבעלי הזכות באגף
הישן לא קיבל מקום באגף החדש, ולעומת זאת קיבל
בעל זכות נוסף מקום באגף החדש.

אבקש להשיב לי על שאלותי הבאות :

1. מי הוא הקובע את הענקת הזכות האמורה ?

2. עליפי אילו קריטריונים ?

3. האם נועץ משרד התחבורה בעניין זה עם מש-
רד המסחר והתעשייה ומשרד התיירות ?

שר-התחבורה ג. יעקבי :

1. ועדת הנכסים של נמל-התעופה.

2. השירות לנוסע וטיב העסק הנדון.

3. האישור לעיסוק במכירת סחורות פטורות ממכס
ניתן לאחר בירור עליידי ועדת היצוא האישי שבראשה
עומד מנהל אגף המכס והבלו, וחברים בה נציגים של
משרדי המסחר והתעשייה, התיירות, האוצר והתחבורה.

2085. הגבלות כמות רישיונות נהיגה

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזלינו שאלה את שר התח-
בורה ביום כ' בחשון תשל"ה (5 בנובמבר 1974) :

בשבועון "חותם" מיום 1 בנובמבר 1974, במאמר
"הצד השני של הפרופיל", נאמר כי יש רבים חייבי גיוס
שהערימו על רופאים ופסיכיאטרים והורידו פרופיל על
מנת לא לשרת ביחידות קרביות או לא לשרת בכלל
בצה"ל.

בכתבה נאמר שהיו מקרים שחיילים שנקבע להם
פרופיל 21, 24, בגלל בעיות נפשיות, ויתרו על אכזבה
זו כאשר נאמר להם שכתוצאה מכך לא יקבלו רשיון נהי-
גה או לא יתקבלו כנהגים ב"אגד".

רצוני לשאול :

1. האם קיימת תקנה שחייב גיוס שנקבע לו פרו-
פיל 21 או 24 בשל בעיות נפשיות תימנע ממנו קבלת
רשיון לנהיגה, או יישלל ממנו הרשיון במקרה שכבר
קיבל אותו ?

2. אם לא קיימת תקנה זו — האם לא סבור כבוד
השר שתקנה זו מחייבת המציאות ?

משרד התחבורה, שאין בידו הכלים הרפואיים לב-
דיקת כל מבקשי רישיונות הנהיגה בכל שנה, חייב להס-
תייע — ואין בכך כל פגם — בבדיקות הנערכות למען
רשויות ממלכתיות אחרות.

2. במועד חידוש הרשיון, לאחר שהפרופיל הרפואי
הצבאי נקבע, מותנה חידושו בהצגת מסמך המעיד על
פרופיל רפואי מתאים.

3-4. ההגבלה האמורה נרשמת ברשיון הזמני ול-
מקבל הרשיון נאמר כיצד עליו לנהוג בעת החי-
דוש.

ברשיון הקבוע, אף שהוא ניתן על תנאי, מודפסת
ההגבלה על-פי מספר הקוד שלה.

שירותי הרישוי יבדקו את האפשרות להוסיף על כך
גם את משמעות ההגבלה.

2035. סידורי בטיחות בכביש דרך חברון
שכדרום ירושלים

חבר-הכנסת ח. שמעוני שאל את שר התחבורה ביום י"ט
בחשון תשל"ה (4 בנובמבר 1974) :

בסירי בשכונת תלפיות בירושלים הוברר לי כי
בשכונה זו, המאוכלסת בא לפי ילדים, עובר הכביש
המהיר דרך חברון ללא סידורי בטיחות מינימאליים וכי
תוצאה מכך נהרגו מספר ילדים לאחרונה.

אבקש לדעת :

1. האם הדבר ידוע לשר ?

2. האם מוכן השר להורות לקבוע בהקדם סידורי
בטיחות ורמזור ואמצעים אחרים למניעת אסונות אפ-
שריים לאורך כביש זה העובר בשכונות מאוכלסות ?

שר-התחבורה ג. יעקבי :

1. כביש דרך חברון הוא כביש עירוני, וזהי דרך
הכניסה לירושלים מכיוון דרום שנסללה ושוקמה בסיוע
משרדי בתיקף של 1.85 מיליון לירות. מהירות הנסיעה
בה מוגבלת ל-60 קמ"ש, הותקנה בה תאורה טובה, הוס-
דרו כל הצמתים. סומנו מעברי החצייה והוצבו מעקות
בטיחות. ליד בית-הספר פועלת משמרת בטיחות. לפיכך
תיאורו של השואל : "הכביש המהיר דרך חברון ללא
סידורי בטיחות מינימאליים" — חוטא לאמת. למרות כל
אלה, נהרגה השנה במקום ילדה אחת בת 13.

2. על עזרי הבטיחות שמנתי לעיל ייתוספו רמ-
זורים ותושלם גדר ההפרדה שבין המסלולים.

כרוב דרכי העיר עוברת דרך זו בשכונה מאוכלסת.
משרדי, בשיתוף עם עיריית ירושלים, עושה לבטיחותה
המירבית.

2036. מכום ההוצאות להחזקת האניות "נילי"
"ידן"

חברת-הכנסת י. מודעי שאל את שר התחבורה ביום י"ט
בחשון תשל"ה (4 בנובמבר 1974) :

האניות "נילי" ו"ידן" מושבתות זה כשנתיים. השבי-
תה נעשתה, תוך ביטול חווי צ'ארטר קיימים, במגמה למ-
כירתו המהירה בסכום של 9-12 מיליון דולר.

אבקש להשיב לי על השאלות הבאות :

1. כמה עלתה החזקת האניות על צוותיהן עד היום ?

2. לקבוע בכל תחנת אוטובוס שלט בעברית ובאנגלית שיורה לאן נוסע האוטובוס מאותה תחנה, באילו תחנות אפשר לעבור מקו אל קו, שעות פעולתו של קו האוטובוס ותדירות התנועה בו?

3. לקבוע בכל אוטובוס, במקום בולט לעין, דיא-גרמה של הקו שבו נוסע האוטובוס, בציון תחנותיו ומקומות המעבר לקווים אחרים?

שר-התחבורה ג. יעקבי :

1. על-פי החלטת קרן השיפורים בתחבורה הציבורית, שאני משמש בה יושב-ראש, פירסמו החברות לתחבורה ציבורית "אגד" ו"דן" מפות קווים בשפה העברית בשלוש הערים הגדולות — ירושלים, תל-אביב וחיפה. וכן הוצאו מפות בשפה האנגלית גם בירושלים וחיפה, זו של תל-אביב נמצאת בשלבי הכנה.

מכירת מפות באוטובוס איננה רצויה מן הטעם שהדבר עשוי להביא לשיבושים ולעיכובים בקליטת הנוסעים באוטובוס.

2. הדבר נבדק עתה בין משרדי לבין החברות לתחבורה ציבורית.

3. הדבר איננו אפשרי עקב העברה תכופה של אוטובוסים מקו לקו.

2231. הפעלת קווי האוטובוסים בחולון בשעת הערב

חבר-הכנסת י. דרניצקי (יודין) שאל את שר התחבורה ביום ה' בכסלו תשל"ה (19 בנובמבר 1974) :

בעתון "על המשמר" מ-17 בנובמבר 1974 נמסר כי מכלי לקבל את הסכמת משרד התחבורה לא החזיר "אגד" את התחבורה לחולון ולאזור לחיקה מאז מלחמת יום הכיפורים. תושבי חולון אינם יכולים לצאת בערבים בגלל הפסקת תנועת האוטובוסים בשעה מוקדמת.

אבקש לדעת :

א. האם נכונה הידיעה הנ"ל?

ב. אם כן — מה בדעתו לפעול כדי לשפר את מצב התחבורה בחולון ובסביבתה ולהקל על תושביה?

שר-התחבורה ג. יעקבי :

א. זה כשנה נוסע האוטובוס האחרון בקו תל-אביב חולון בשעה 23.30. לפני כן נסע בשעה 24.00. על-פי בדיקות שנערכו במקום לא היה צידוק להפעלת הקו לאחר השעה 23.30.

ב. המפקח על התעבורה במחוז יחזור ויבדוק אם יש צידוק להפעלת הקו לאחר שעה זו.

2232. שירות התחזוקה והתאורה בכביש שבין ראשון-לציון וחולון

חבר-הכנסת י. דרניצקי (יודין) שאל את שר התחבורה ביום ה' בכסלו תשל"ה (19 בנובמבר 1974) :

ב"על-המשמר" מה-19 בנובמבר 1974 נמסר כי הכביש הצר והבלתי-מאור בין ראשון-לציון וחולון ובין ראשון-לציון וחוף הים הוא בחזקת סכנה, בייחוד בלילה ובעונת הגשמים. הכביש נעשה בשנים האחרונות סואן ביותר.

3. אם כן — האם מתעתד שר התחבורה להביא לכנסת הצעת חוק שתסדיר את העניין?

שר-התחבורה ג. יעקבי :

1. כל מבקש רשיון נהיגה אשר הפרופיל הרפואי שלו מעמיד בספק את יכולתו לנהוג נבדק במכון הרפואי לבטיחות בדרכים, שבידו הממליץ ולהודיע לרשות הרשיון על כשרו הגופני והנפשי לשמש נהג.

יתר על כן, כל מבקש רשיון נהיגה ברכב ציבורי, מוגנת ואוטובוס, או רכב מסחרי המסיע שנים-עשר נוסעים ומעלה, יהא הפרופיל הרפואי שלו אשר יהא, נבדק בפדנות במכון הרפואי לבטיחות בדרכים.

א. לכך אין רשות הרשיון מאפשרת לאותם מבקשים שנזכרו בשאלתה לזכות ברשיון נהיגה.

2—3. אין איפוא צורך בחקיקה או בהתקנת תקנות.

2102. חקירה כפרשת הפסרי "אגד" כשל ניהול כושל

חבר-הכנסת ד. קורן שאל את שר התחבורה ביום כ"ב בחשוון תשל"ה (7 בנובמבר 1974) :

בעתון "הארץ" התפרסמה ידיעה שבה נאמר כי "שר התחבורה, מר גד יעקבי, הורה למפקח על התעבורה בדרכים, מר יעקב מלכא, לבדוק את פרשת ההפסדים הגדולים שנגרמו לאגד עקב ניהול כושל של מנהל התחנה המרכזית הנוכחית בתל-אביב".

אודה לכבודו אם ישיב לי :

1. האם נסתיימה הבדיקה עליידי המפקח על התעבורה בדרכים?

2. האם נגבתה עדות גם מאנשי המיעוט ב"אגד"?

3. מה בדעת השר לעשות לשיפור המצב?

שר-התחבורה ג. יעקבי :

לשאלה 1: התשובה חיובית.

לשאלה 2: התשובה חיובית.

לשאלה 3: בניית תחנת האוטובוסים המרכזית החדשה והמשוכללת של תל-אביב נמצאת בשלבי סיום. עם העברת מוקד הפעילות אליה יוסב אזור התחנה הקיימת לשימושי תחבורה אחרים. תיפעול התחנה החדשה ייעשה על-פי שיטות משוכללות וביעילות גבוהה.

לגופו של עניין, מצאתי שבעקבות דו"ח המפקח על התעבורה חייב משרד התחבורה לתבוע מן האגודות לתחבורה ציבורית שבכל מקרה שנגרם לקואופראטיב נזק כספי שמקורו בעבירה, משמעתית או פלילית, יובאו תוצאות החקירה לידיעת משטרת ישראל.

2819. פירסום מפות שבהן מסומנים קווי האוטובוסים בתחבורה הציבורית

חבר-הכנסת י. בארי שאל את שר התחבורה ביום ה' בכסלו תשל"ה (19 בנובמבר 1974) :

כדי להקל על התפעיל השתמש בתחבורה הציבורית (באוטובוסים) בערים — אבקש לדעת, אם נכון יהא משרד התחבורה לזווג את הצעדים הבאים :

1. פירסום מפה בעברית ובאנגלית, שבה מסומנים יהיו קווי האוטובוסים בעיר, ומתן אפשרות לרכוש את המפה במחיר סביר בכל אוטובוס?

ששימש ראש משמרת, התפטר עקב כך מתפקידו, לאחר עשרים וארבע שנות שירות.

3. ננקטו אמצעים, כגון תקשורת בין מטוסים, הדלקת אורות בשעת דימדומים, חובת הסעה מסביב למסלולי טיסה, עידכון נוהלים והעמקת הדרכת הפקחים.

4. נמלי-התעופה בן גוריון, בניגוד למקובל ברוב נמלי-התעופה, חסר מסלולי הסעה, עקב מגבלות תקציביות.

הושלם תיכנון מסלול הסעה ובראשית השנה הבאה, אם יעמדו לרשות משרדי התקציבים הדרושים לכך, תחל בנייתו.

2276. ההוצאות לאחזקתה של לשכת שר התחבורה בתל-אביב

חבר-הכנסת מ. פרוש שאל את שר התחבורה ביום י"ב בכסלו תשל"ה (26 בנובמבר 1974):

שרים אחדים הודיעו על ביטול לשכותיהם הכפוף לות בתל-אביב כדי למנוע ביזבוז וכדי לשמש דוגמה אישית. לעומת זה נמנה כבודו בין השרים המקיימים עדיין לשכה כפולה.

אבקש לדעת:

1. מה הוא תקציבה השנתי של לשכתו בתל-אביב?
2. האם מוכן כבוד השר לבטל לשכה זו?
3. אם לא — מדוע?

שר-התחבורה ג. יעקבי:

1. ההוצאות לאחזקת לשכת שר התחבורה בתל-אביב מגיעות ל-6,920 לירות. לפי הפירוט הבא: נקיון — 5,500 לירות; מסים — 420 לירות; חשמל — 1,000 לירות. נוסף על כך משולמים דמי שכירות.

2-3. לשכתי בתל-אביב, ככל יתר הכלים המשמשים אותי בעבודתי, תחזיקים כל עוד אמצא כי תרומתה לעבודתי עולה על מחירה.

2277. פריטים על דרישות ממשלתיות לכרטיסי טיסה חינם

חבר-הכנסת א. כץ שאל את שר התחבורה ביום י"ב בכסלו תשל"ה (26 בנובמבר 1974):

אבקש להשיבני:

1. הנכון המידע שמשדרך מעביר "בקשות ממ" של"ה" (G. R.) שלפיהן מעניקות חברות התעופה כרטיסי טיסה חינם למופנים מומלצים?
2. אם המידע דגן נכון — מי ולפי אילו קריטריונים זוכים המופנים לטיסות חינם?
3. כמה אנשים טסו לפי ההסדר האמור בשנה האחרונה? האם טסו מופנים לפי הסדר זה יותר מפעם אחת?
4. האם מרשה התקשיר קבלת כרטיסי טיסה חינם? אם לא — כיצד מתיישבת עמו קבלתם?

שר-התחבורה ג. יעקבי:

לשאלה 1: התשובה חיובית. מינהל התעופה האזרחית מוסמך להוציא לחברת "אל-על" דרישות ממשלתיות לכרטיסי טיסה.

אבקש לדעת:

1. מי אחראי לאחזקת כביש זה?
2. האם מוכן השר לפעול לשיפור התחזוקה והתאורה בכביש זה כדי למנוע בו תאונות קטלניות?

שר-התחבורה ג. יעקבי:

1. הכביש הנדון נמצא בתחום העירוני ראשון-ציון וחולון ומסור לאחריותן.
2. עבודות לשיפור כבישים, גם על כביש זה, לרבות המערכות הנלוות אליו, יחלו בקרוב.

2233. החלפת תמרורי תנועה בחיפה עקב פסקי דין

חבר-הכנסת י. בארי שאל את שר התחבורה ביום ה' בכסלו תשל"ה (19 בנובמבר 1974):

בית-משפט השלום לתעבורה בחיפה, בפסק-דין מיום 6 בנובמבר 1974, קבע, אגב זיכוי נאשם, כי תמרורי התנועה "אזור חניה מוגבל" המוצבים ברחובות הערים ברחבי הארץ אינם חוקיים ואינם תואמים את לשונן של תקנות התעבורה.

רצוני לשאול:

מה בדעת משרד התחבורה לעשות נוכח פסק-הדין האמור?

שר-התחבורה ג. יעקבי:

התמרורים הנוכחים בשאילתה נפסלו עקב שיבוש לשוני שנפל בהם בעת שהוכנו על-ידי רשות התמרורים המקומית, במקרה זה: עיריית חיפה. במקום "אזור חניה מוגבלת" נאמר בהם "אזור חניה מוגבל". משרדי באמי-צעות המפקח על התעבורה, גרם להחלפת תמרורים אלה בתמרורים מתוקנים.

משטרת ישראל מבקשת לערער על פסק-הדין. פנייה תה נבחנת על-ידי היועץ המשפטי לממשלה.

2234. הקמת מסלולים בנמלי-התעופה בן-גוריון

חבר-הכנסת י. מודעי שאל את שר התחבורה ביום ה' בכסלו תשל"ה (19 בנובמבר 1974):

ב"דיעות אחרונות" מ-15 בנובמבר 1974 נתפרסמה ידיעה על עוד "כמעט תאונה" בנמל-התעופה בן-גוריון.

אבקש להשיב לי על השאלות הבאות:

1. מה הם האמצעים שננקטו במגדל הפיקוח לאחר אסון ט.ו.א. לפני ארבע שנים?
2. כיצד קרה המקרה הנדון לאחר שננקטו האמצעים האמורים, אם ננקטו?
3. מה היא הערובה כנ מקרים כאלו, נוכח הסכנה האיומה הטמונה בהם, לא יישנו?
4. לאחר אסון ט.ו.א. ה"ל המליצו ועדות על הקמת מסלולי הסעה מיוחדים. האם יש כוונה להקימם ומתי?

שר-התחבורה ג. יעקבי:

1. ננקטו אמצעים שבתחומי המבנה האירגוני וכפוף פויתיון, נוהלי העבודה, עזרים והוראות התנהגות.
2. חוסר תיאום בין שני פקחים. אחד מהם, זה

3. האם הורית לחברי הוועדה לזמן את כל הגור-מים הקשורים לעניין וביכולתם לשפוך אור על הנושא, לרבות חברי "אגד" שאינם משמשים במוכירות החברה?
4. מתי, לדעתך, תסיים הוועדה את עבודתה ותגיש את מסקנותיה והמלצותיה?
5. האם יובא תוכן מסקנות הוועדה לידיעת הכנסת או אחת מוועדותיה?
6. מה עושה שר התחבורה לזירו הוועדה בפעול-תה?

שר-התחבורה ג. יעקבי :

- לשאלה 1: בעיקרה, כן. בדיקת האירועים בתחנה המרכזית בתל-אביב, שבעקבותיהם הובאו לדין בקואופ-ראטיב "אגד" שני חברים ושלושה שכירים, הוטלה על המפקח על התעבורה ולא על ועדה.
- לשאלות 2, 4, 6: המפקח על התעבורה המציא לי ביום 10 בנובמבר 1974 דין-וחשבון.
- לשאלה 3: המפקח על התעבורה נפגש גם עם יו-שב-ראש סיעת האופוזיציה ב"אגד".
- לשאלה 5: מפעל, במיוחד בהיקפו של "אגד", מטופל, בין היתר, בבעיות משמעת, מוסר ופלייליס. אי-נני סבור שיש מקום להטריח את מליאת הכנסת או אחת מוועדותיה בעיסוק באירועים דוגמת אלה שעליהם נש-אלתי כאן. עם זאת, אם הכנסת תמצא לנכון ליוזם בי-רוי מעין זה, אמציא לה את החומר הדרוש.

2273. ביטול לשכת שר התיירות בתל-אביב

חבר-הכנסת מ. פרוש שאל את שר התיירות ביום י"ב בכסלו תשל"ה (26 בנובמבר 1974):

שרים אחדים הודיעו על ביטול לשכותיהם הכפולות בתל-אביב כדי למנוע ביובוז וכדי לשמש דוגמה אישית. לעומת זה נמנה כבודו בין השרים המקיימים עדיין לש-כה כפולה.

רצוני לשאול :

1. מה הוא תקציבה השנתי של לשכתו בתל-אביב?
2. האם מוכן כבוד השר לבטל לשכה זו?
3. אם לא — מדוע?

שר-התיירות מ. קול :

אין לי לשכה בתל-אביב משנת 1966. אין לי לשכה שאני יכול לסגור אותה.

2286. פיקוח על השירותים לתיירים

חברת-הכנסת ג. כהן שאלה את שר התיירות ביום י"ג בכסלו תשל"ה (27 בנובמבר 1974):

אודה לכבודו אם יואיל לענות לשאלותי הבאות: מה הם האמצעים שנוקט משרדך כדי לקבוע מתי-רים ולמנוע עליית מחירים בתחומים אלה:

1. שכירת אוטובוסים וסוירים מודרכים?
2. רכב לנהיגה עצמית?
3. מוניות?
4. שכר מורי-דרך?
5. דמי כניסה לאתרים?
6. ארוחות במסעדות?

לשאלה 2: פקחי טיסה, אנשי שירות מטאורולוגי שטיסתם דרושה לצורך עבודתם, עובדי מדינה הנוס-עים בענייני "אל על" ובמקרים שאדם מחוסר אמצעים יוצא מן הארץ לצרכי רפוי.

לשאלה 3: בין התאריכים 1.4.1973 — 31.3.1974 נעשו דרישות ממשלתיות בעד 200 נוסעים בקירוב. אחדים מהם טסו יותר מפעם אחת.

לשאלה 4: הדרישות הוצאו אך ורק לעובדי מדינה אשר נסיעתם בתפקיד לחוץ-לארץ אושרה עלי-די ועדה בין-משרדית מוסמכת. בפירוט הוצאותיהם צויין במפור-רש שדמי הטיסה מכוסים בדרישה ממשלתית.

2278. מניעת צימצום השירותים בקווי האוטובוסים

חבר-הכנסת מ. פעיל שאל את שר התחבורה ביום י"ב בכסלו תשל"ה (26 בנובמבר 1974):

בעתונים של הימים האחרונים נמסר כי הקואופרא-טיבים "אגד" ו"דן" החלו לצמצם את שירותיהם בקווים השונים כדי לחסוך בדלק.

הנני שואל :

א. האם יש אמת באינפורמציה כי "אגד" ו-"דן" החלו לצמצם את מספר האוטובוסים הפועלים בק-ווים השונים שלהם?

ב. האם נכון הדבר כי "אגד" ו"דן" ביטלו קווים שונים?

ג. בהנחה כי דווקה לאחר הפיחות יגבר מספר הנוסעים בשירותי האוטובוסים — אולי מוכן כבוד השר להסביר בכנסת אילו צעדים מתכוון משרדו לנקוט כדי שהקואופראטיבים לתחבורה ציבורית לא יצמצמו את רותיהם אלא דווקה יגבירו אותם?

שר-התחבורה ג. יעקבי :

א—ב. קואופראטיב "אגד" התכוון לצמצם חלק משירותיו ואילו קואופראטיב "דן" התכוון להרחיב חלק מהם. לאחר דיון משותף הוסכם כי קואופראטיב "אגד" לא יממש את כוונותיו.

ג. משרד התחבורה יגביר את מאמציו למתן עדי-פות לתחבורה הציבורית ולעידוד השימוש בה. זאת — באמצעות הסדרי תנועה המעדיפים אוטובוסים על פני כלי רכב פרטיים, איסורי חנייה, פישוט תעריפים ומתן מידע מלא וזמין למשתמשים בתחבורה הציבורית. בעוד ימים ספורים יחל "חודש התחבורה הציבורית" שכל כולו מוקדש לנושא זה.

2279. בדיקת הנעשה בתחנה המרכזית בתל-אביב

חבר-הכנסת ג. פת שאל את שר המשפטים ביום י"ב בכסלו תשל"ה (26 בנובמבר 1974):

נודע לי כי לפני חודש בקירוב מונתה עלי-דרך ועדה מיוחדת, בראשותו של מר יעקב מלכא ממשרדך, לבדיקת הנעשה בתחנה המרכזית בתל-אביב.

בקשר לנ"ל אבקש לדעת:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם התשובה היא חיובית — האם החלה הוועדה לפעול?

ספציפית לתקופה מסוימת, בעונה מסוימת ולקבוצה בגידול מסויים, אשמח לבדוק את העניין ולהשיב בצורה יותר ספציפית.

8. למשרד התיירות אין פיקוח על הפירסומים מטעם סוכני נסיעות בחוץ-לארץ. נציגינו בחוץ-לארץ עוקבים אחר הפירסומים השונים ומעירים תשומת-לב הסוכנים במקרה שיש תקלות, טעויות או בעיות מיוחדות, אך אין להערות כאלה תוקף של פיקוח אלא רק של עצה, הכוונה או חוות-דעת.

2287. אמצעים לעידוד תיירות

חברת-הכנסת ג. כהן שאלה את שר התיירות ביום י"ג בכסלו תשל"ה (27 בנובמבר 1974):

אודה לך אם תשיב לי על השאלות הבאות:

1. האם קיימת בארץ תיירות ממדינות מזרח-אירופה?

אם כן — מאילו ארצות ובאילו ממדים?

2. האם קיימת בארץ תיירות ממדינות אפריקה? אם כן — מאילו ארצות ובאילו ממדים?

3. מה התמציתים הניתנים על-ידי משרדך לעידוד תיירות מאורגנת?

4. מה הוא מסלול הקורס שחייב לעבור מדריך תיירות המאושר על-ידי משרדך?

5. האם קיימות במשרדך הנחיות חד-משמעיות להנהלת בתי-המלון בעניין הקפדה על השימוש בשפה העברית בכל צורת שירות?

6. אם כן — האם קיימות סאנקציות לגבי עבירה על הנחיות אלו. ומה הן?

שר-התיירות מ. קול:

1. קיימת תיירות ממדינות מזרח-אירופה, בממדים צנועים. בשנת 1972 באו ארצה 8,523 תיירים מכל מזרח-אירופה. השנה, עד נובמבר, באו 6,601 תיירים, מתוך מספר זה באו יותר ממחצית, 3,807 תיירים, מרומניה, בעיקר יהודים. מיוגוסלביה ביקרו אצלנו 1,425 תיירים. והונגריה; מספרם מסתכם רק במאות אחדות מכל ארץ וארץ.

2. קיימת תיירות גם ממדינות אפריקה, ועד נובמבר שנה זו באו 23,285 תיירים מהיבשת הזאת. רובם היו דרום-אפריקאים, ומספרם הגיע ל-14,107. מצפון-אפריקה באו 8,084 תיירים, בעיקר יהודים. מחבש, אריתריאה וסומאלי באו 331 תיירים, ומכל יתר ארצות אפריקה 763 תיירים בלבד.

3. משרד התיירות פועל בדרכים שונות לעידוד תיירות מאורגנת, בין היתר על-ידי הסכמים ותיאום בין גורמי התיירות בישראל לגבי מדיניות מחירים; על-ידי השתתפות כספית בהוצאות פרסומת של סוכני נסיעות ישראלים בחוץ-לארץ; על-ידי החזרת הוצאות מסויות יימנות הכרוכות בעריכת כינוסים בין-לאומיים בישראל ועל-ידי הפקת פירסומים מיוחדים הניתנים לסוכני נסיעות בחוץ-לארץ. המשרד מעודד גם את בואם של מתרפאים מארצות סקנדינביה על-ידי תמריצים. פעולות המשרד בתחום עידוד התיירות מתבצעות בתחום פירסומי-אירגוני וביחסי הציבור יותר מאשר על-ידי מתן תמריצים כספיים ישירים.

7. מה הם תעריפי הטיסה לתקופות האביב, הקיץ, הסתיו החורף בשנת 1975/76?

8. באילו דרכים מקיים משרדך פיקוח או מעקב אחר העלוניים, הפרוספקטים והחוברות מטעם סוכני הנסיעות בחוץ-לארץ?

שר-התיירות מ. קול:

1. לצורך קביעת מחירים להובלת תיירים באוטו-בוסים פועלת במשרד התיירות ועדת מחירים המורכבת מנציגים של האגפים לתיכנון כלכלי ושירותי התיירות במשרד, נציג משרד התחבורה ונציגי המובילים. הוועדה דנה על יסוד השינויים בהוצאות לפי אישור משרד התחבורה, הלשכה המרכזית לסטאטיסטיקה ומשרד המסחר והתעשייה (לגבי הוצאות על ארוחות). הביקורת והפיקוח על המחירים שקובעת הוועדה מתבצעים על-ידי עובדי היחידות לביקורת של משרד התיירות.

2-3. המחירים לשכירת רכב לנהיגה עצמית ולמוניות נקבעים על-ידי משרד התחבורה.

4. שכר מורי-הדרך נקבע במשאומתן בין האיגוד המקצועי בהסתדרות ובין המעסיקים. המחירים משתנים בהתאם למעסיק וסוג ההדרכה.

5. דמי הכניסה לאתרים נקבעים על-ידי הרשויות המקומיות אשר בתחומן נמצאים האתרים או על-ידי גופים אחרים, כגון רשות הגנים הלאומיים. אין משרד התיירות קובע את המחירים וגם איננו מפקח עליהם.

6. מחירי הארוחות במסעדות והפיקוח עליהם הם בסמכותו של משרד המסחר והתעשייה.

7. תעריפי טיסות בין-לאומיות נקבעים בהסכמים הנעשים דרך האירגון הבינלאומי לתעופה (יאט"א). הפיקוח והתיאום בארץ, במיוחד בנוגע לחברת "אל על", הם בתחום אחיותו של משרד התחבורה. תעריפי הטיסה לישראל הם מגוונים ביותר ומשתנים בהתאם לעונה, מרחק הטיסה, מהות הקבוצה וגודל הקבוצה ומשך שהות בישראל. לדוגמה: המחירים לטיסות מארצות הברית נעים מ-489 דולר לטיסה בחורף, בקבוצה של סיוור תמריץ לשהות של 9 ימים, ועד 1,330 דולר לטיסת בודדים בעונת הקיץ. בין שני המחירים הקוטביים הנ"ל יש לפחות 10 מחירים בסיסים שונים, עם שינויים קלים כדי שתקבלי מושג לגבי ההבדלים העונתיים — להלן השוואה בין מחירים מארצות-הברית לטיסות קבוצה תיות לתקופה המגיעה עד 21 יום: בחורף — 599 דולר; באביב ובסתיו — 629 דולר; בקיץ — 793 דולר; לבנו דדים בחורף — 1,134 דולר; לבודדים באביב ובסתיו — 1,194 דולר; לבודדים בקיץ — 1,330 דולר. תעריפי הטיסה מאירופה גם הם מגוונים ומשתנים מארץ לארץ. כאשר הקבוצה קטנה עולה המחיר. קיים תעריף אחד לכל השנה שנע בין 1,000 ל-1,700 לירות, פלוס 18.2 לירות ליום בעד סידורי קרקע. בארצות אירופיות מסויות קיימים גם תעריפי חורף מיוחדים שהם בקירוב ב-400 לירות זולים יותר. אבל מגבילים את הנוסעים לשהות מאקסימאלית של 8 ימים. כל המחירים הקבוצתיים מאירופה הם 98% ממחיר כרטיס רגיל לכיוון אחד. מהממלכה המאוחדת ממחיר נמוך יותר והוא רק 90% מכרטיס לכיוון אחד.

אין אפשרות במסגרת שאלתה לתת פירוט לעשרות התעריפים הקיימים לטיסות ממספר גדול מאוד של ארצות, אבל אם תרצי לדעת את התעריף לטיסה מארץ

חברת ט', ישיבה קכ"א

— שאילתות ותשובות (קול, ארבל-אלמוזלינו, אברמוביץ); חוק האומנים (בן-פורת, ורטמן) —

4. הוצאות הנסיעות הנ"ל הסתכמו בסך 58,846.52 לירות.

2306. תלונת זוג תיירים

חבר-הכנסת י. מ. אברמוביץ שאל את שר התיירות ביום י"ד בכסלו תשל"ה (28 בנובמבר 1974):

ב"המודיע" מיום י"ב בכסלו תשל"ה פורסמה ידיעה על "נתיב היסורים שעבר זוג תיירים מפעילי המגבית שביקרו בישראל". העתון מוסר כי זוג התיירים כתב למשרד התיירות מכתב המשתרע על חמישה עמודים ובו הם מפרטים את כל התלאות שעברו עליהם. הם מתלוננים כי אנשי הבטחון שחיפשו בכליהם התעללו בהם ואף גנבו את תכשיטיהם, ובסוף מכתבם הם כותבים: "נעשה כל מאמץ כדי שידידנו לא יתרמו עוד לישראל... אני מלא בוז לישראל, להתנהגות תושביה ולחוסר ישרם."

אבקש לדעת:

1. האם נחקרה תלונתם של זוג התיירים שאליהם מתייחסת הידיעה?

2. אם כן — מה העלו תוצאות החקירה?

3. האם נכתבו לאותו הזוג דברי הסבר והתנצלות על כל מה שאירע להם?

4. מה פועל משרד התיירות במקרה זה ובמקרים דומים כדי למנוע את הוצאת דיבת הארץ רעה?

שר-התיירות מ. קול:

1. התלונה הנ"ל משמשת נושא לחקירה מסועפת הנערכת על-ידי הנהלת נמל התעופה, שלטונות הבטחון בנמל, חברת "אל-על" ומשרד התיירות, כל אחד בתחום אשר בסמכותו.

2. החקירה עדיין לא הסתיימה ועל כן אינני יכול ברגע זה לציין מה הן התוצאות או המסקנות.

3. נכתבו לזוג התיירים מכתבי התנצלות והודעה על דבר החקירה.

4. במשרדי יש מחלקה מיוחדת המקיימת ביקורת שוטפת בשירותי התיירות בארץ כדי להבטיח רמת שירותים גבוהה ויחס הולם לתייר. אותה מחלקה מטפלת וחוקרת בכל תלונה של תיירים במגמה למנוע הישנות מקרים שבהם נתקלו תיירים ביחס בלתי-נימוסי או נפ-לו קרבן לאנשים בלתי-הוגנים או נדרשו לשלם מחירים מופרזים. כל תלונה נחקרת, התייר מקבל הודעה ובמקרים רבים זוכה בהתנצלות, תיקון המעוות, החזרת כספים או פיצוי אחר.

ד. חוק האומנים, תשל"ד—1974

(הצעת חבר-הכנסת מ. ורטמן)

גיש לדיון בכנסת הצעת חוק שכוונתה לא רק להסדיר את ענייניו של מעמד בעלי-המלאכה, אלא גם וראשית לכל להרים את קרנו של המעמד הזה. כידוע לכם, היתה בעבר רווחת הדעה שהתפתחות התעשייה תחסל את מעמד בעלי-המלאכה, שכן מעמד זה לא יוכל להתחרות בתעשייה. הערכה זו נתבדתה, כמו שנתבדו הערכות דומות אשר ניבאו את העלמותו של המעמד הבינוני. המצי-

4. אדם הרוצה ברשיון הדרכה כמורה-דרך חייב לסיים קורס מיוחד הנמשך כאחר-עשר חודשים. על המועמד להיות בעל השכלה תיכונית, יכולת הבעה גאו-תה בעל-פה, ידיעת השפה העברית ושפות אחרות, וחיוב גם להיות אזרח ישראל או תושב המדינה. המועמדים עוברים בחינות פסיכומטריות וועדת מיון. הקורס כולל 450 שעות לימוד ומורכב מהרצאות ו-56 ימי סיור ברחבי הארץ. נושאי הלימודים כוללים: פרקים בגיאוגרפיה, היסטוריה וארכיאולוגיה של ארץ-ישראל; הדתות, העדות והמיעוטים בישראל; מבנה המדינה ומוסדותיה; תפוצות ישראל; ההסתדרות הציונית והמוסדות הלאומיים; תיירות; פסיכולוגיה וחינוך בהדרכה בהסברה; יחסי-סניאנוש ונימוסים; עזרה ראשונה. מתקיימות בחינות בסיום כל שלב בלימוד.

5. אין כל הנחיות מחייבות בנושא השימוש בשפה העברית, אך יחד עם זאת, המלונות המומלצים צריכים להחזיק נייר מכתבים, טפסים, חשבוניות, קבלות ותפריטים מודפסים בשתי שפות לפחות שאחת מהן היא השפה העברית.

6. מאחר שכאמור לא קיימות הנחיות חד-משמעיות בעניין זה, ממילא אין כל סאנקציות לגבי עבירה על הנחיות אלו.

2296. פרטים על נסיעות של עובדי משרד התיירות לחוץ-לארץ

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר התיירות ביום י"ג בכסלו תשל"ה (27 בנובמבר 1974):

אבקש לדעת:

1. כמה עובדים ממשרד התיירות יצאו לשליחויות מטעם המשרד לחוץ-לארץ בשנתיים האחרונות?

2. כמה מהם נסיעתם אושרה על-ידי הוועדה המיוחדת לכך?

3. כמה מהם נסעו באישור השר בלבד?

4. בכמה הסתכמו ההוצאות לנסיעות?

שר-התיירות מ. קול:

1. בתקופה שבין ה'1 באפריל 1973 וה'5 בדצמבר 1974 נסעו לחוץ-לארץ 21 עובדים.

2. 17 נסיעות מתוך המספר הנ"ל אושרו על-ידי הוועדה הבין-משרדית לנסיעות עובדי מדינה לחוץ-לארץ.

3. 4 עובדים נסעו באישור שר התיירות בלבד, אך ניתנו ליושב-ראש הוועדה הסברים מלאים על מהות נסיעתם ועל הסיבות שהניעו אותי לאשר את הנסיעות בלי לפנות לוועדה.

היו"ר מ. בן-פורת:

עתה, חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, סעיף ד': הצעת חוק האומנים, תשל"ד—1974. רשות הדיבור למציע, חבר-הכנסת ורטמן.

משה ורטמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד לה-

לצערנו, במקרים רבים נמוכה הרמה של העוסקים במלאכה עד כדי גרימת נזק לציבור ולעתים אף פגיעה בבריאותו. יתירה מזאת, בעל-המלאכה העוסק במלאכה אשר אין לו ידע החינוכי לעיסוק בה, יכול בנוסף לעבודתו שלו גם להעסיק ולהדריך חניכים, ובכך לגרום רמה נמוכה גם בדור ההמשך של העוסקים במלאכה. עובדה היא כי חניכים רבים באים לבחינות הגמר בלא ידיעות מספיקות. אך למרבה הפליאה חניך שאינו עומד או שאינו ניגש לבחינות, יכול לפתוח אף הוא בית-מלאכה ולעסוק במלאכה.

מטרתו של החוק המוצע להביא להעלאת רמת הידע המקצועי של העוסקים במלאכה ולהבטיח כי רק בעלי-מלאכה מוסמכים יעסקו במלאכה.

כדי להשיג את המטרה הזאת קובע החוק כי רק אדם אשר יוכיח את ידיעתו במלאכה מסויימת יקבל תעודת אומן ורק הוא יהיה רשאי לעסוק במלאכה זו כבעל-מלאכה עצמאי. כדי שהחוק לא יפגע בבעלי-מלאכה עצמאיים, הקיימים בעת שהחוק יקבל תוקף, קובעת הצעת החוק כי מי שעבד כבעל-מלאכה עצמאי תקופה מסו-ימת קודם שהחוק ייכנס לתקפו, יקבל תעודת אומן מבלי שיצטרך לעמוד בבחינות. הוא הדין ביחס לעור-לים חדשים שיהיו בידם תעודות אומן מחוץ-לארץ או תעודות דומות.

החוק קובע גם כי השר יוציא תקנות בדבר כללי אתיקה מקצועית של בעל-מלאכה ודרכים לשמירה על כך שהכללים האלה יקוימו.

סעיף 1 של החוק אינו מגדיר את המושג "מלאכה" אלא מפרט בתוספת לחוק רשימה של המלאכות שעליהן יחול החוק. יש מפעלים שהם ספק בית-מלאכה ספק תע-שיה. במקרים אלה ייקבע הדבר לפי מספר העובדים המועסקים במפעל.

החוק חל רק על בעלי-מלאכה העובדים באופן עצ-מאי, ואינו חל על בעלי-מלאכה העובדים כשכירים. רק בעל-מלאכה העובד באופן עצמאי צריך להיות אומן. אין בחוק הגדרה של המושג "אומן" אלא קביעה כי אומן הוא אדם שיש לו תעודת אומן.

כמו כן נקבע כי אירגון בעל-מלאכה שיהיה בו מאורגן המספר הגדול ביותר של בעלי-מלאכה הוא שייצג את כל בעלי-המלאכה.

סעיף 2: אם יתברר כי מלאכה מסויימת לא כלולה בתוספת, או כי מלאכה נכללה בתוספת ללא הצדקה, רשאי השר לתקן כל פרט בתוספת.

סעיף 3: החוק מציע שתוקם מועצת מלאכה ובה ישחתפו נציגי ממשלה מכל המשרדים שיש להם קשר לענייני בעלי-מלאכה, נציגי בעלי-מלאכה ונציגי צי-בור.

סעיף 5: תפקידי המועצה יהיו ייעוץ לשר בענייני מלאכה, בענייני תחיקה, בענייני בחינות, בענייני אתי-קה מקצועית, מינוי ועדות משמעת ושמיעת עירעורים על החלטות ועדות משמעת.

סעיף 6: רק אדם שהוא אומן יהיה רשאי לעסוק במלאכה כבעל-מלאכה, היינו כבעל-מלאכה עצמאי. התחזות כאומן ללא תעודת אומן תהווה עבירה על החוק.

אות הוכיחה את ההיפך: מעמד בעלי-המלאכה לא זו בלבד שלא נעלם אלא התפתח, ודיוקה ההתפתחות התע-שייתית עוד הוסיפה ענפי מלאכה שקודם לכן לא היו קיימים.

בכמה ארצות קיימת חוקה שמטרתה בראש וברא-שונה לקבוע מי רשאי להיקרא בעל-מלאכה. דבר זה קובעים על-פי רוב על-ידי מבחנים שכן הרמת קרנו של בעל-המלאכה תלויה בראש ובראשונה בכך שמיומנותו במקצוע תהיה גדולה ככל האפשר.

בדבים אלה פתח שר-המסחר והתעשייה-דאז פרץ ברנשטיין ז"ל את הדיון על חוק האומנים בכנסת ב-1953. מאז החלה התפתחות מהירה ברוכת-מעש בתחום התעשייה הזעירה והמלאכה. התרחבו תחומי הפעולה. המלאכה חדרה לאזורי-הפיתוח והיוותה משענת כלכלית רצינית, קלטה עולים וביססה אותם. כיום מהווה ענף המלאכה והתעשייה הזעירה בארץ גורם כלכלי רציני בכל המובנים, לרבות סיוע לתעשייה הבטחונית, משחרר את המדינה מיבוא פריטי ייצור שונים ומביא חסכון במטבע-חוץ, הנחוץ והחינוי למדינה.

לפי נתוני המפקד הארצי של התעשייה והמלאכה בישראל, שהתקיים ב-1965, נמנו בכל הארץ 24,500 מפ-לים יצרניים ובתי-מלאכה יצרניים שהעסיקו כ-223,000 פועלים. באותו מפקד הוברר כי כ-70% מן המפעלים שנמנו מעסיקים מ"ד עד 4 מועסקים (לרבות, כמובן, הבעלים); כ-15% מהם מעסיקים 5-7 מועסקים עד 9; 10% מהם מעסיקים מ-10 עד 29 מועסקים.

מאז שנת 1965 חלה התפתחות רצינית בתעשייה ומלאכה בישראל. מספר המועסקים לסוף 1971 הגיע ל-330,000 — גידול בכ-32% לעומת 1965.

נוסף על כך יש לזכור שבהתאחדות בעלי-המלאכה מאוגדים כיום גם בעלי-מלאכה העוסקים בשירותים ולא בייצור, והללו לא נכללו במיפקדים השונים, ואלה הם: ספרים, קוסמטיקאות, שרברבים, מכבסות, סנדל-רים, צבעים, טייחים, רצפים, חשמלאים, שירותי בנייה, שירותי תחבורה ועוד.

מספר בעלי-מלאכה שירותיים בארץ, להוציא השט-חים המוחזקים, מוערך בכ-16,000.

הסיכום: בארץ קיימים כ-45,000 מפעלי מלאכה ותעשייה זעירה ובעלי שירותים, המעסיקים כ-140,000 איש שהם כ-15% מכלל כוח-האדם המועסק במשק.

אדוני היושב-ראש, עלינו להמשיך במלאכת החקיקה שהחלה ב-1953, הגיעה לשלבים אחרונים בוועדה, אך הופסקה בגלל מערכת הבחירות בשנת 1955, ולא חודשה לאחר מכן. אני משוכנע, כי כולנו חדורי הכרה בצורך להעניק לבעל-המלאכה את המעמד הראוי לו, ולהגן עליו מפני ניצול לרעה של שם בעל-המלאכה, שהוא מקור לגאווה וכבוד לבעל המקצוע, מחד גיסא, להגן על הציבור בפני מנצלי שם בעל-מלאכה לשווא, מאידך גי-סא.

בהעדר חוק הקובע מי רשאי לעסוק במלאכה ובאי-לו נתאים נמצא כי כל החפץ יכול לפתוח בית-מלאכה ולעסוק בו כמעט בכל סוג של מלאכה — למעט יוצאים מן הכלל — ורשאי לעשות זאת, אפילו גם אם אינו מצו-ייר בידיעות הדרושות לעסוק במקצוע שהוא עוסק בו.

חוברת ט', ישיבה קכ"א
— חוק האומנים (ורטמן, בן-פורת, צדוק) —

צוע, והגנה על המקצוע מפני תחרות בלתי-הוגנת; (ב) הגנה על קהל הצרכנים מפני תוצרת או שירות גרועים ומזיקים; (ג) הגנה על העובדים בתחומי העיסוק השונים.

אני מבקש להעביר את ההצעה הזאת לוועדת הכל-כלה, להכנה לקריאה ראשונה.

היו"ר מ. בן-פורת :
רשות הדיבור לשר המשפטים, לתשובה.

שר-המשפטים ח. י. צדוק :
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני מתנגד להעברת הצעת החוק לוועדה, לבדיקה ולדיון מוקדם. אבל כבר בשלב זה אדגיש כי יש בהצעה זו כמה וכמה עיקרים, ובתוכם עיקרים המתייחסים לנושאים עקרוניים שאני מסתייג מהם.

כל אשר אומר — אין בו כמובן לגרוע במאומה מהערכתי החיובית על חלקו הנכבד ותורמתו החשובה של ציבור בעלי-המלאכה למשק ולחברה בישראל.

אדוני היושב-ראש, שלשום הגיע לידי דו"ח של ועדה בראשותו של מר חיים קלוגמן, מנהל מחלקת חוקה וחקיקת-פנים במשרד המשפטים, אשר מונתה בזמנה על-ידי שר המשפטים קודמי לבדיקת נושא רישוי בעלי-מלאכה, ואני רוצה להביא לפני הכנסת את עיקר מסקנותיה והמלצותיה של הוועדה הזאת :

(א) הוועדה שוללת הסדר חוקי כללי אשר יכלול אוטומאטית את כל מקצועות המלאכה ויגביל את חופש העיסוק במלאכות בישראל. הוועדה מציעה להמשיך בנו-הג הקיים של קביעת הסדרים מיוחדים לגבי מקצועות המלאכה השונים, כאשר המבחן לקביעת הוראות מיוחדות בחיקוק וייחוד העיסוק במקצוע לאנשים מוגדרים הוא האם הגנת הציבור מחייבת קביעת תנאים מוקדמים של כשירות למי שמבקש לעסוק באותו מקצוע.

(ב) הוועדה סבורה כי במצב הקיים כיום בישראל, שבי עולה הביקוש לבעלי-המלאכה על ההיצע, תפגע הגבלה חוקית על כניסת אנשים חדשים למקצוע המלאכה באפשרויות קליטת בעלי-מלאכה עולים, תמנע ניידות עובדים במשק, תייקר את השירותים, ותביא לזילזול בלקוח.

(ג) הוועדה ממליצה כי יוסדר בדרך החקיקה מעמדו של האירגון היציג של בעלי-המלאכה בשני מישורים : (1) בעניין קביעת חובת התייעצות של השרים הנוגעים בדבר עם הגוף היציג בעת הכנת צו המתייחס לרישוי בעלי-מלאכה על-פי חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים ; (2) קביעת חובת שיתוף נציגי האירגון היציג בוועדות אתיקה המתייחסות לבעלי-מלאכה.

(ד) הוועדה ממליצה על הקמת מועצת מלאכה המורכבת מנציגי הממשלה, נציגי ציבור ובעלי-מלאכה, שתפקידה יהיה ליעץ לממשלה ולשתף פעולה עמה בכל השטחים הנוגעים לבעלי-מלאכה.

עד כאן עיקרי המלצות הוועדה. טרם הספקתי להת-יעץ על הדו"ח של הוועדה עם עמיתי השרים הנוגעים בדבר, וטרם גיבשתי סיכום על עמדתי לגבי ההמלצות המצויות בו, אבל כבר בשלב זה אני רואה חובה להביא לפני הכנסת את עיקרי השקפתי בנושא העומד היום לפנינו :

סעיף 7 : על-מנת למנוע עקיפת החוק על-ידי ייסוד שותפויות או תאגידים מציעה הצעת החוק כי במקרה של שותפות יהיו חייבים לפחות מחצית מן השותפים להיות אומנים ובמקרה של תאגיד לפחות מחצית מחברי ההנהלה.

סעיף 8 : החוק מציע שלא יינתן רשיון לפי חוק רישוי עסקים לעסוק במלאכה אלא אם המבקש כשיר לפתוח את העסק לפי חוק האומן.

סעיף 9 : מי שירצה לקבל תעודת אומן יצטרך לעמוד בבחינות אומן. בתחום כל עיסוק תהיה ועדת בחינות מורכבת מ-3 חברים שימונו על-ידי השר. שני חברים ימונו מתוך רשימה שיגיש אירגון יציג.

סעיף 10 : לבחינות אומן יוכלו לגשת : חניכים שעמדו במבחני חניכות, מי שקיבל תעודת-גמר בבית-ספר מקצועי או סיים בהצלחה קורס מקצועי של משרד העבודה או מערכת בטחון, בתנאי שאחרי הבחינות עבד גם תקופה מסוימת, שתלכד בתקנות, כפועל מקצועי אצל אומן. צעיר המסיים את תקופת החניכות או המסיים בית-ספר מקצועי או קורס מקצועי אינו מסוגל עדיין לג-הל עסק עצמאי, ולכן מוצע שיעבוד תקופה מסוימת בעסק של אומן ויכיר את דרך ניהול העסק. כן יהיה רש-אים לגשת לבחינות אומן פועלים שעבדו שנים מספר, כפי שייקבע בתקנות, כפועלים שכירים אצל אומן.

סעיף 11 קובע : כדי שהחוק לא יפגע באנשים העוסקים, עם היכנס החוק לתקופה, במלאכה באופן עצמאי וכדי למנוע לזות שפתיים על אופיו הדראקוני של החוק היוצר "גילדות" או "צכים", כפי שמקובל במדינות מספר, מוצע בחוק כי בעל-מלאכה עצמאי שעבד במלאכה במשך שלוש שנים מתוך חמש השנים שקדמו לתחילת החוק יקבל תעודת אומן מבלי שיצטרך לעמוד בבחינות אומן.

מתוך כוונה שהחוק לא יפגע בעולים חדשים מוצע בהצעת החוק כי מנהל משרד המסחר והתעשייה יהיה רשאי לפטור מבחינות אומן אנשים שקיבלו בחוץ-לארץ תעודת אומן או תעודה דומה לה, וכן מי שסיים חוק לימודיו בבית-ספר מקצועי גבוה או בית-ספר מתאים אחר.

בסעיף 12 מוצע כי רק מי שמלאו לו 24 שנים יהיה רשאי לקבל תעודת אומן, כדי לתת תקופת זמן של הרצה בין מועד סיום החניכות לבין מבחני האומן, וזאת על-מנת להכריח מועמדים לתואר אומן לרכוש נסיון בעבודה מעשית.

סעיף 13 : החוק מציע שיתקנו תקנות ובהן ייקבעו הכללים בדבר אתיקה מקצועית של בעלי-מלאכה.

בסעיף 14 מוצע כי המועצה תמנה ועדות משמעת שידונו בתלונות שיוגשו נגד בעלי-מלאכה על הפרת אתיקה מקצועית. על ההחלטה הזאת אפשר יהיה לערער בפני בית-משפט.

בית-מלאכה שיפעל בניגוד לחוק — אפשר יהיה לסגור אותו אם כי אך ורק על-פי צו של בית-משפט.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, משוכנע אני שהבית יתאחד ללא הבדל סיעה ומפלגה ויתרום לזירוז החקיקה על כל שלביה כדי להבטיח : (א) הגנה על מקצוע המלאכה מפני פעולות בלתי-הוגנות במסגרת המק-

כות כגון חייטות או מלאכת שיכפול והעתקות-שמש וכו' דומה. אני משוכנע שבבדיקה כזו יתברר שמתוך הר-שימה שבתוספת להצעת החוק שלפנינו יישארו מלאכות מעטות בלבד שיש הצדקה להכניסן למסגרת חובת הרי-שוי.

באותו חוק-מסגרת שאליו התייחסתי הייתי קובע מ-קומה ומהותה של מועצת מלאכה שתורכב מנציגי הממ-שלה, הציבור ובעלי-המלאכה, ותפקידה יהא לייעץ לממשלה בכל השטחים הנוגעים לבעלי-המלאכה. הייתי גם קובע ועדת בחינות לגבי אותם מקצועות מיוחדים שהחוק יחול לגביהם. אולם הרכב ועדות הבחינה חייב להיות כזה, שהשיקול היחיד שיעמוד בפניהן יהא שי-קול הכישורים של המועמד ללא כל מגמה של צימצום או סגירת המקצוע בפני כל המעוניין לעסוק בו, אם עמד בבחינות המקצועיות. אינני רואה הצדקה כלשהי להתנות עיסוק במלאכה בהיות בעל-המלאכה בן 24 דווקא. אינני סבור גם כי קיימת הצדקה להגביל את האפשרות לגשת לבחינות בכך שהמועמד יהיה במעמד של פועל במשך שנים מספר. רוח של צניסם נודף מהצ-עות אלה. כאמור, אני סבור שיש לאפשר לכל בגיר לגשת לאותן בחינות, כאשר הדרישה היחידה הנבדקת היא: האם יש לו הקוואליפיקציות המקצועיות הדרו-שות, ואין חשיבות לא להיות פועל במשך תקופה מסו-ימת, ולא לגילו ולא לאופיו, כמוצע בהצעה שלפנינו. אני מתנגד להוראה בהצעת החוק הפוסלת אדם מלהיות אומן מבחינת אופיו. בחינת אופיו של אדם לצורך קבלת תעודת אומן נראית לי בלתי-רלבאנטית ומיותרת.

אני מתנגד גם להצעה לחייב בחוק השתייכותו של בעל-מלאכה לאירגון כלשהו או לחייב אותו בתשלום מס חבר חודשי. נושאים אלה אינם רלבאנטיים למטרתו של החוק וחייב כזה אינו מתיישב עם יסודותיה של מדי-נה חפשית.

אלו הן הערות מספר שנראו לי מתחייבות כבר בשלב זה. לגופו של עניין, בדעת הממשלה להגיש בעתיד הקרוב הצעת חוק בנושא בעלי-המלאכה. לאחר שתעבור הצעת החוק של הממשלה את הקריאה הרא-שונה בכנסת אבקש מן הוועדה לדון בשתי ההצעות יחד. כאמור, אינני מתנגד שהצעת חוק זה תעבור לוועדה. אני מציע שוועדת הכנסת תקבע את הוועדה שאליה תוע-בר הצעת החוק.

היו"ר מ. בן-פורת:

לפנינו הצעה אחת: להעביר את הצעת החוק לוו-עדה שתקבע ועדת הכנסת. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה שתקבע עליי ועדת-הכנסת נתקבלה.

ה. חוק פסיקת ריבית (תיקון), תשל"ה—1974 * (קריאה ראשונה)

ריבית (תיקון), תשל"ה—1974 — קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר המשפטים.

1) אני קנאי לעקרון חופש העיסוק, ואעשה למען שמירתו של עקרון זה, שהוא אחד מעמודי-התווך של זכויות האזרח.

זמן קצר לאחר קום המדינה קבע בית-המשפט העל-יון במשפט בו'רנו נגד שר המשטרה כי "כלל גדול הוא כי לכל אדם קנויה זכות טבעית לעסוק בעבודה או במשלח-יד אשר יבחר לעצמו". עקרון זה קבוע בסעיף 23 להכרות האו"ם בדבר זכויות האדם והאזרח משנת 1948, והוא נשמר בקנאות על-פי דיני המשפט המקובל באנגליה. במשפט אחד: העקרון קובע כי כל מקצוע שלא נאסר לעיסוק מטעם החוק — הוא מותר. בעקבות עקרון זה הלכנו גם בהצעת חוק-יסוד: זכויות האדם והאזרח; בסעיף 7 להצעה נאמר: "כל אדם זכאי לעסוק בכל עבודה, עסק, מקצוע ומשלח-יד. אין מגבילים זכות זאת אלא על-פי חוק". זכות יסוד זו היא בעלת חשיבות מיוחדת בארץ קולטת עלייה.

2) מכאן שחקיקה המגבילה עיסוק במקצוע מסוים אינה יכולה להיות חקיקה שבאה להגן על האינטרסים של ציבור העוסקים באותו מקצוע. ההצדקה היחידה להג-בלת חופש העיסוק יכולה להיות שמירה על אינטרס הציבור. דעתי היא שיש לבדוק לגבי כל מקצוע ומקצוע אם אכן טובת הציבור דורשת ומחייבת שלילת חירות העיסוק של הפרט.

בגישה זו לנושא נבדלת התקופה המודרנית מה-תקופות של "גילדות" ו"צחים", שאין להם מקום בחב-רה חפשית.

3. חוקי כל המדינות מסדירים את העיסוק במק-צועות האקדמיים מפני שבמקצועות אלה דרושה תקופה ארוכה של הכשרה תיאורטית. באשר לבעלי-מלאכה חייב, לדעתי, להיות קריטריון אחד ויחיד להסדרת המקצוע בחוק והוא הבטחת בריאות הציבור או בטיחותו.

ועתה באשר להצעת החוק שלפנינו, אם יוחלט כי חוק כזה צריך להיות חוק-מסגרת בלבד, אשר יסמך את השר הנוגע בדבר, באישור הוועדה המתאימה של הכ-נסת, להכריז על מלאכה מסוימת כמלאכה אשר עליה יחול החוק הקובע חובת רישוי, אני מתנגד לחקיקת חוק שאליו נצמדת רשימה גורפת של 56 מקצועות או רשימה כלשהי של מקצועות, כפי שמוצע בהצעת החוק שלפנינו. אני סבור כי הכנסת מקצועות למסגרת חוק המחייב רישוי חייבת להיות הדרגתית, לאחר בדיקה יסודית לגבי כל מקצוע ומקצוע, כשהשיקול אשר ידריך את השר ואת ועדת הכנסת המתאימה הוא, ביסודו, האם הדבר הכרחי מבחינת האינטרס הציבורי — בריאות הצי-בור או בטיחותו.

היו"ר מ. בן-פורת:

חבר-הכנסת אברמוביץ, אנא פניך ולא גבר.

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

או נבדוק, למשל, אם יש להנהיג חובת רישוי למלא-

חוברת ט', ישיבה קכ"א

— חוק פסיקת ריבית (תיקון) (צדוק, בן-פורת, בארי) —

התיקון השני המוצע במסגרת הנוכחית הוא שבאותם מקרים שבהם נפסקו סכומים לתובע בעד אבדן השתכרות בעתיד או בעד הוצאות שהוא צפוי להוציא בעתיד, לא תתחיל תקופת הריבית לגבי סכומים אלה לפני מתן פסק-הדין. במרבית המקרים המדובר הוא בפירויים לנפגעי תאונות. בדרך כלל פוסק בית-המשפט סכום חד-פעמי בגין אבדן השתכרות והוצאות בעתיד, ומוצע שבמקרים אלה תקופת הריבית תתחיל ביום מתן פסק-הדין. מאידך גיסא, במקרים שבהם פוסק בית-משפט השלום סכומים כאלה לשיעורין, מוצע שכל תשלום ישא ריבית רק מהיום שנועד לפרעון.

הצעות אלה לעניין תשלום פיצויי נזיקין הן ברוח המלצותיה של הוועדה בראשות השופט צבי ברנזון, אשר הציעה, בין השאר, הצעות לשיפור ההליכים בתביעות נזיקין.

אני מבקש להעביר את ההצעה לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר מ. בן-פורת :

חברי הכנסת, הדיון הוא אישי. רשות הדיבור לראש שון הנואמים חברי-הכנסת בארי, ואחריו לחברי-הכנסת אבטבי.

יירדיה בארי (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין ספק שמגמת ההצעה הנוכחית חיובית. אם תיעשה חוק — היא תמנע ריבוי תביעות, כפי שאסביר מיד. היא מהווה שלב נוסף במערכה של משרד המשפטים, בראשותו של שר המשפטים הנוכחי, לייצול ההליכים בבתי-המשפט ולזירוז, ויבואו על הברכה.

הנסיון הוכיח שנתבעים מנצלים את שיעור הריבית הנמוך יחסית, שניתן לפסוק ולהחילו רק מיום הגשת התביעה, כדי לגלות עמדה נוקשה במשא-ומתן עם התובע מחוץ לכתלים של בית-המשפט. מקומן של חברות ביטוח ביחסן כלפי נפגעי תאונה — תאונות-עבודה או תאונות-דרכים — אינו נפקד במערכה זו. וכבר הגיעו דברים לידי כך שפרקליטים מיהרו להגיש תביעות ורק לאחר מכן נכנסו למשא-ומתן, כדי לא להפסיד הריבית שניתן לפסוק רק מיום הגשת התביעה. אין ספק שעיוות זה יתוקן אם החוק יתקבל.

עם זאת, כבוד השר, לא תחסרנה בעיות גם אז. לא רק בין סוגי תביעות, כגון בין תביעות חוזים לתביעות נזיקין יהיה צריך להבחין אלא גם בתביעות נזיקין גופן ייתכן שלא יהיה מנוס מדיפרנציאציה של עילות, בין תביעה בשל נזקי גוף לבין תביעה שעילתה לשון הרע. וכדאי לשקול אם לא לקבוע אותה דיפרנציאציה בגוף החוק, במקום להשאיר הכל בכל מכל כל לשיקול דעתו של בית-המשפט. זה עלול גם לפגוע באחידותם של פסקי-הדין.

סעיף 17 לחוק הגנת השכר מורה, שהזכות לפיצוי הלנה, להבדיל מן הזכות לעצם השכר, תתיישן אם לא הוגש תובענה תוך שנה מיום ההלנה. כבוד השר עמד על כך, והדברים גם מופיעים בדברי ההסבר, שבית-המשפט יצטרך להתחשב במקרה שבו תובע השהה במחכוון את הגשת תביעתו. אולי כדאי לקבוע עקרון דומה בחוק פסקי-דין ריבית ?

שרי-המשפטים ח. י. צדוק :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בית-משפט הפוסק סכום כסף בעניין אחריו לטובת בעל-דין נוהג בדרך כלל לפסוק ריבית על סכום זה, וכן על הוצאות משפט ושכר טירחת עורך-דין שהוא פוסק. הסוגיה מוסדרת על-ידי חוק פסיקת ריבית, תשכ"א—1961. לפי סעיף 5 לאותו חוק התקופה שבגינה יכול בית-המשפט לפסוק ריבית מתחילה מיום הגשת התביעה ומסתיימת ביום התשלום בפועל. באשר להוצאות, מותר לבית-המשפט לפסוק ריבית מיום הוצאתו בפועל, ואילו לגבי שכר טירחה של עורך-דין מתחילה התקופה מיום מתן הפסק. תקופות אלה הן מאקסימאליות ובית-המשפט רשאי גם לפסוק ריבית בגין תקופה קצרה יותר.

הקביעה שמגיעה לתובע ריבית על סכום שבית-המשפט פוסק לטובתו מבוססת על העקרון שאדם המעכב בידי כספים של הוולת חייב לפצותו על כך.

כאשר פוסק בית-המשפט סכום כסף לטובת התובע, הוא קובע למעשה כי אותו סכום כסף הגיע לתובע באורח מועד שבו נוצרה עילת התביעה; למשל: מהיום שהפר הנתבע את החוזה בינו לבין התובע או מהיום שבו קרה המעשה שגרם לתובע נזק. מכאן שמן הראוי שהפיצוי יחול מאותו מועד ואינו צריך להיות קשור ליום שבו הוגשה התביעה.

מצד שני ייתכן שעילת תביעה נוצרה מבלי שהנתבע יידע על כך ומבלי שתהיה לו אפשרות להיטיב את הנזק וייתכן גם שהתובע השהה את התביעה ללא הצדקה.

לפיכך מוצע להאריך את תקופת הריבית הבסיסית לקיימת כיום בחוק כך, שתחילתה תהיה מיום היווצרות עילת התביעה במקום מיום הגשת התביעה. עם זאת יוכל בית-המשפט גם להבא, לפי שיקול-דעתו, לקצר את תקופת הריבית כשנסיבות המקרה מצדיקות זאת, ולהעמיד את תחילתה, למשל, ביום שנודע לנתבע על מעשה הנזק או ביום הגשת התביעה.

אשר למצב בארצות אחרות, הרי לעניין תקופת הריבית שלגביה פוסק בית-המשפט קיימת באנגליה סמכות על-פי חוק חרות לפסוק ריבית החל מיום היווצרות עילת התביעה. המצב בארצות-הברית בעניין זה אינו אחיד. יש מדינות, ובכללן ניו-יורק, שבהן קיימות הוראות מטאטוריות המאפשרות לפסוק ריבית מיום היווצרות העילה, ואילו במדינות אחרות פסיקת הריבית לגבי התקופה עד ליום הגשת התביעה, או אף עד ליום פסקי-הדין, מסתמכת על הלכות שבפסיקה.

עלי לציין כי לגבי הפרת חוזה שיש בו חיוב לשלם סכום כסף קיימת כבר היום הוראה בחוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), תשל"א—1970, סעיף 11(ב), ולפי זה זכאי הנפגע לריבית על התשלום בפגיור — מיום הפרת החוזה. התיקון המוצע עכשיו יחול איפוא על מקרים אחרים של חוזים, למשל הספקת סחורות או שירותים, וכן על התביעות בתחום הנזיקין ועל תביעות לאכיפת חיובים מכוח דין, כגון תשלום מוונות.

התקופות לגבי ריבית על סכומים של הוצאות ושכר טירחת עורך-דין יישארו בעינם — דהיינו, מיום ההוצאה או מיום מתן פסקי-הדין, לפי העניין, ועד התשלום בפועל.

את שרשי הבעיה: א) לא לחייב את המוסדות ואת הרשויות לקחת הלוואות בריבית, אפילו נמוכה, לאותן השקעות ההולכות למטרות ציבוריות, כגון בניית מבני חינוך ומקלטים ופרוייקטים חיוניים אחרים. די יהיה אם הקרן תשולם אי פעם, וכל הכבדה שתבוא לידי ביטוי כתוצאה מן הריבית תגורר, לצערי, הסתבכויות כלכליות נוספות. הייצור התעשייתי והחקלאי נושא ריבית, בחלקו על-ידי אשראי מוכון באמצעות הלוואות ממשלתיות ובחלקו הגדול בא על-ידי השגת ריבית ממקורות בנקאיים ופרטיים, וזאת בהתאם לאחוזים המשתנים כלפי מעלה בקביעות. ידוע לי על מוסדות יצרניים חשובים לכלכלת המדינה שהגיעו למצב שמשלמים ריבית בסכום מים שאין הדעת סובלם. מדברים בשוק הכספים על ריבית של 35%—40%, וחושבים זאת כהישג.

רבותי חברי הכנסת, נוכח זאת האם אין פגם במערכת המוניטארית שלנו? האם הייצור לא ייפגע ובעקבותיו, חלילה, תיווצר אבטלה? האם מצב זה לא יביא לייקור התשומות, ובעקבותיו להתייקרות מוצרים שאיש לא יוכל להשתלט עליה?

עלינו להיות זהירים מאוד ולא לאפשר השתוללות בריבית סמויה ושמורה, ולא לאפשר להגיע לייקור מוצרים במצבנו הבטחוני, הכלכלי והחברתי. לי אין ספק שהשגת כספים בדרכים הללו תביא לייקור המוצר, אשר את חלקו הקטן יספוג היצרן וחלק הארי שלו ייספג על-ידי הצרכן.

ולבסוף, לדעתי עלינו לראות נכונה את המצב ולהקדים תרופה למכה, ולהעמיד לרשות הייצור שלנו בחקלאות ובתעשייה את מלוא האשראי הדרוש, ולא לתת להם לרעות בשדות חתחתים, לקבל כספים בריבית קצרה, עם כל ההסתבכויות הכרוכות בכך. לפני כשנתיים דיברתי מעל במה נכבדה זו על המצוקה באשראי החקלאי המגיעה ממש למחנק שלא ניתן לשאת אותו. חששותי הם רבים, וחלילה לנו לתת שהמצב יגיע להתדרדרות, משום שהריבית בשוק החפשי וההשלכות של הייצור הכלכלי מהוות גורם לא מבוטל, ועל המדינה לווסת זאת בצורה נכונה.

לסיכום, הצעת התיקון לחוק באה לאפשר לרשות השופטת לקבוע ריבית על התביעה מיום היווצרות עילת התביעה, ואנו תומכים בה.

היו"ר מ. בן-פורת:

רשות הדיבור לחברי הכנסת שחל, ואחריו לחברי הכנסת אליעד.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מסכים עם דברי קודמי, ובמיוחד אני מסכים עם רוב ההצעות והערות שהעיר חברי הכנסת בארי על הצעת החוק. ידוע היום כי כלל שיעור הריבית במשק גבוה יותר בחלק הכלכלי, כך יעלה מחירו של הכסף והשימוש האלטרנטיבי בו, כאשר התשואה עליו גבוהה. מצב זה יגביר את הרצון של נתבע להשקות ולמשוך דיון בבית-משפט, כי במשיכת התביעה יש לו רווח לא מבוטל מהפריש הריבית הנגזרת במשק לבין הריבית שפוסק לו בית המשפט. לכן המצב הוא שניצבים של חברות ביטוח ביד יודת מביעים רצון להתפשר בתביעה, כי למה לא להגיע לפשרה, כאשר בלא-הכי הריבית הנפסקת נמוכה בהרבה מזו הקבועה במשק?

הערתי האחרונה, אדוני היושב-ראש, היא הערה לשונית. בסעיף 1 המוצע נאמר: "ביום היווצרות עילת התביעה". סומכים כאן שלוש-ארבע מלים זו על זו. מן הראוי להקפיד על תקינות הלשון בחוקים. בהחלט ניתן לומר "ביום היווצרותה של עילת התביעה". אני תומך בהעברת ההצעה לוועדה.

שרי-המשפטים ח. י. צדוק:

אני מקבל מיד את התיקון האחרון.

היו"ר מ. בן-פורת:

רשות הדיבור לחברי הכנסת אבטבי, ואחריו לחברי הכנסת שחל.

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אף-על-פי שחוק פסיקת ריבית הוא תיקון בסעיף 5 בלבד, והוא בהחלט חיובי, אני מנצל הזדמנות זו להעיר כי לא נוכל להתעלם מבעיות הריבית בכללותן. השלכותיהן הן רבות וידועות.

נושא הריבית הוא אחד המרכזיים ואולי אחת הבעיות הכאובות בחיינו הכלכליים, ועדיין לא נמצאה נוסח אחידה או נוסחה קבועה יחסית לכל גורמי הייצור התעשייתיים, החקלאיים ואף השירותיים.

בהעדר מדיניות ריבית נתקלים אנו בתופעות מוזרות: ריבית המתחילה לעתים ב-10% ומסתיימת ב-40%, ובמקרים חריגים אף מעל לשיעור זה, דבר ההופך את כלכלתנו למשוועדת לאורך תקופות קצרות וארוכות מחד גיסא, ומאידך גיסא מביא לסחר ולספסרות קשה מצד אלה שהכסף בידיהם. לעתים נדמה לנו שעל-ידי מתן הלוואות בריבית גבוהה יחסית לצמודה אנו פותרים את הבעיה, אולם מאוחר יותר מתברר שזהו פתרון זמני וגלולי, אולגעה בלבד, תחת להשקיע מחשבה מעמיקה בנושא, ולתת לו טיפול שרשי, יסודי ובסיסי. ייתכן שאילו שר האוצר היה נוכח כאן והיה שומע את דברי, היה יכול לתת עליהם תשובה. אולם אני מקווה שדברים אלה בכל זאת יגיעו אליו, כי הריבית כשלעצמה היא גורם רציני בכלכלתנו.

לדוגמה, מצבן של רשויות מקומיות אשר תקציבן אינו מספיק, והתחייבויותיהן לבצע פעולות חיוניות והכרחיות מביאות אותן למצבים קשים והן מסתבכות בקב"ל ריבית גבוהה מכל הגורמים, בנוסף על הלוואות ממשלתיות. לדעתי אין כל אפשרות לבטל פעולות חיוניות ולא ניתן להטיל ריבית כזו על מפעלים שירותיים כגון חינוך, בריאות, סעד וכו'. אני יודע שרשויות רבות קיבלו הלוואות בריבית גבוהה לבניית מקלטים ולבניית כיתות לימוד או מועדוני נוער ביישוב-ספר ובמקומות מרוחקים, ואיש לא נתן את דעתו על כך שלא בייצור מדובר אלא בהשקעות חיוניות וחשובות. נושא הריבית לא רק שייכבד, אלא יקשה גם את החזר הקרן, לדוגמה, עריית אילת שהסתבכה עם תומר בעסקי הלוואות וריבית מופרזת ביותר, וזאת בשל השיטה הידועה לכולנו, שכאשר התקציב איננו מספיק, והגירעון הולך וגדל, מחפשים פתרונות בלתי-רצויים, והתוצאות ידועות. מקרה זה של אילת חשף הסתבכות אחת, ואילו הסתבכויות אחרות, אשר מקורן בריצה אחרי כסף בריבית קצוזה, עלולות לצוץ בעתיד אם לא ניתן את דעתנו על כך.

לדעתי עלינו לנתח ניתוח יסודי ומעמיק ולחשוב

לת התביעה, הוא ינמק את השינוי שלו ותהיה אפשרות לפחות לדעת זאת מראש, על-ידי הגשת התביעה על-ידי התובע, ולא ייהפך יום היווצרותה של עילת התביעה לפשרה על חשבון התובע. ואם לא שינה, הרי באופן אוטומטי זה היום הקובע לגבי המועד לפסיקת ריבית.

היו"ר מ. בן-פורת :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אליעד, ואחריו — לחבר-הכנסת אנקוריון.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לברך את משרד המשפטים על ערנותו בנושא הזה. זהו צעד נוסף בכיוון הרצוי. אני רק מעורר שאלה : כפי שהבינותי הייתה כוונה לנגוע גם בשיעור הריבית — — —

שר-המשפטים ח. י. צדוק :

זה על-פי צו של שר האוצר באישור ועדת הכספים.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית) :

נושא זה ודאי ראוי לתשומת-הלב שהוא זוכה לה ממשרד המשפטים.

כמה הערות לחוק גופו. ברור שהבעיה של היווצרות עילת התביעה יש בה למעשה כדי לסמן את זה כתאריך לפסיקת ריבית. זה תאריך שעלול להיות נושא לוויכוח ולהתדיינות די נרחבים.

אני מבין שבוודאי לא יתפרש הדבר כזמן התגבשות הנוק, כי יש הבדל גדול בין היווצרות העילה לבין התגבשות הנוק. עם זאת ברור שתהיה בעיה די קשה. אני יודע עד כמה מתחבטים בה עורכי-הדין כאשר הניי-זוק הוא עדיין בטיפול ואי-אפשר לקבוע את נכוחות ואת ממדי הנוק ולמרות זאת מגישים לעתים את התביעה לבית-המשפט כדי לא להפסיד זמן.

אני מקווה שאולי כאשר נדון בוועדה בנושא זה נוכל למצוא אמת-מידה כדי להקל על בתי-המשפט בעניין הקביעה של היווצרות העילה או מועדים אחרים, כפי שניתנת כאן הסמכות לבתי-המשפט.

אני מקווה שהבעיה היא רק לשונית, כאשר מדובר באבדן השתכרות והוצאות בעתיד. נראה לי כי הגדרתו של שר המשפטים היתה נכונה כאשר אמר : אבדן השתכרות בעתיד או הוצאות צפויות בעתיד. העניין ברור, אבל הניסוח איננו מדויק ואפשר לפרש אותו כאילו השתכרות לבד והוצאות בעתיד לבד. אמנם זה אינו עולה בקנה אחד עם האמירה "מיום פסק-הדין", כי ב"רור שאם מדובר גם על השתכרות בעד העבר, לא מתי-קבל על הדעת לתת זאת מיום פסק-הדין. על כל פנים, זהו תיקון לשוני שצריך לתת עליו את הדעת.

ברצוני להעמיד סימן שאלה לגבי סעיף 3, אדוני שר המשפטים. אני ציפיתי לשמוע מפי שר המשפטים, אבל אינני קורא אפילו בדברי ההסבר, מדוע דרושים שישה חודשים אלה לשם תחילתו של חוק זה. אם סעיף 2 חל, והוא צריך לחול, עם הליכים תלולים ועומדים, ייווצר מצב מאוד לא נעים בבתי-המשפט כאשר אנשים לא ירצו לקבל פסק-דין במשך שישה חודשים אלה ויעשו כל מאמץ כדי לעכב אותו. לא שמעתי איוה שהוא טעם מיוחד לכך שדרושים שישה חודשים אלה ולכן

למצב זה יש תוצאות מרחיקות לכת. בתביעות נזיק, למשל, הפך העניין לנוהג מקובל, שאין רצון להתפשר אלא להיפך. זה למעשה נותן תמריץ להגיש תביעה, וגורם גם לריבוי תביעות המכבידות על בתי-המשפט.

הצעת החוק באה לפתור בעיות מספר שהיו והכבידו על הנתבעים. היא באה למצוא פתרון לשאלה אחת, ויש לברר על כך. אך נדמה לי שבהצעת החוק אין פתרון שלם. גם הניסוח שלה אינו משיע את הרצון, לפחות כפי שקודמי ואני מאמינים שזאת היתה כוונת משרד המשפטים.

ניקח את השינוי בסעיף 5, שהוא למעשה השינוי העיקרי. בהצעת החוק נאמר : במקום "מיום הגשת התביעה" יבוא "מיום היווצרות עילת התביעה". ובסעיף קטן (ב) נאמר כי לעניין תשלומים בשל אבדן השתכרות תיפסק ריבית מיום פסק-הדין אם נפסק סכום חד-פעמי. לא ברור אם הכוונה במלים "אבדן השתכרות" היא לאבדן השתכרות בעתיד. כי נאמר בחוק "עקב אבדן השתכרות והוצאות בעתיד". השאלה היא אם המלה "בעתיד" מתייחסת להוצאות או לאבדן השתכרות. כי זאת לדעת : במיוחד בתביעות בגין תאונות דרכים או תאונות עבודה עובר זמן רב בין התגבשות עילת התביעה בגלל מצב בריאותו של הנפגע, הצורך לקבוע את שיעור נכותו כדי להגיש את התביעה ובין הדיון המתמשך בבית-המשפט. בדרך כלל עוברות ארבע-חמש שנים, ואינני מגזים בכך. אם הכוונה כאן להשתכרות במשמעות כוללת, נדמה לי שלא זאת היתה כוונת התיקון, והדבר ודאי מחייב תיקון בנוסח. כי הנוסח הקיים אינו מסביר זאת בצורה ברורה ובהירה.

בעיה נוספת היא מה הפירוש שיתן בית-המשפט במלים "מיום היווצרות עילת התביעה". בסעיף 5 לחוק פסיקת ריבית, תשכ"א—1961, נאמר בסיפה : "והכל אם לא קבעה הרשות השיפוטית תקופה קצרה יותר", כלומר יש קצו מקום לגמישות, יש כאן סמכות לרשות השיפוטית לקבוע את המועד, לתת פירוש למילים "מיום היווצרות עילת התביעה". יכול להיות שיהיו מקרים שיום היווצרותה של עילת התביעה יהיה מועד שניתן בקלות להבהרה, ובית-המשפט יוכל לעמוד על המועד הזה בלי קושי רב. אבל לבית-המשפט יש גם סמכות ורשות לקצר את התקופה, והוא נותן את הפירוש לשאלה מהו יום היווצרותה של עילת התביעה.

נדמה לי שפירוש רחב זה וסמכות זו הניתנת לבית-המשפט עלולים לשמש במקרים מסוימים אמצעי ללחץ להשגת פשרה בין המתדיינים, לאו דווקא לזכותו של הצד הנפגע, התובע או הנתבע, אבל ברוב המקרים יהיה זה התובע.

הייתי מציע לתקן סעיף זה, או לפחות לציין בו אי-הבהלה למועד, ליום היווצרותה של עילת התביעה. לפי המצב הקיים, אם יש חילוקי-דעות על יום הגשת התביעה, ניגשים למזכירות בית-המשפט ומבררים זאת. אין דבר קל מזה כדי להיווכח מתי הוגשה התביעה. לא כן בתיקון זה לגבי הפירוש של "יום היווצרות עילת התביעה". אני הייתי מציע לומר אולי "מיום היווצרות עילת התביעה" כפי שציינה בכתב התביעה, או "כפי ששינה אותה בית-המשפט בפסק-הדין". אם בית-המשפט ישנה את יום היווצרותה של עי-

לו, שניחא לו כי תיווצר גם ריבית על התביעה. עניין זה לכאורה מקבל את תיקונו על-ידי כך שהסעיף היסודי הקיים, ואשר אותו אין מתקנים, אומר: "הכל אם לא קובעת הרשות השיפוטית תקופה קצרה יותר", אולם, לדעתי, הניסוח בצורה כזאת אינו חזק דייו לגבי הבחינה הזאת. אם החוק מדבר באופן פוזיטיבי וקובע מאיזה יום תחול הריבית ולאחר מכן נאמר בתוספתא, שיש בה כאלו מין הסתייגות מסויימת, "הכל, אם לא קבעה הרשות...". כלומר ניתנת הזכות לרשות השיפוטית לקבוע תקופה קצרה יותר, אני מחייב את עצם הדבר אבל לא את הצורה שנאמר בה, כי אני חושב שהיא חלשה מדי ונדמה לי שיש מקום לנסח זאת בצורה אחרת, בצורה אלטרנטיבית, כלומר שיאמר במפורש כפי שמציעים עכשיו, אבל בהמשך אחד — "מיום היווצרות עילת התביעה או תקופה קצרה יותר, כפי שתקבע הרשות השיפוטית". לפי דעתי אין זה רק שינוי נוסח, יש פה גם שינוי דגש ושינוי תוכן, אבל אלה הם דברים שעליהם תצטרך ועדת החוקה, חוק ומשפט לשים את לבם.

היו"ר מ. בן-פורת:

אני תומך בהעברת הצעת החוק לוועדה. תם הדיון. רשות הדיבור לשר המשפטים, תשובה.

שר המשפטים ת. י. צדוק:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, צדקו חברי הכנסת שהשתתפו בדיון כאשר אמרו שגם הצעת חוק צנועה זו היא חלק מהמאמצים לשיפור הליכי השיפוט, ואני מודה לחברי הכנסת על העידוד שניתן לי בדבריהם.

חברי כנסת אחדים הזכירו את שיעור הריבית, שבו הצעת חוק זו איננה עוסקת. אני ער לצורך להעלות את שיעור הריבית שבית-המשפט רשאי לפסוק. השיעור המאקסימאלי היום הוא 15% והוא רחוק מלשקף את הריבית הריאלית המשתלמת היום על כסף. שיעור מאקסימאלי נמוך זה יש בו כדי לזווד נתבעים להש"הות את מתן פסק-הדין המחייב את הנתבע בתשלום סכום כסף, ואני מקווה שבקרב ייכנס לתקפו תיקון לצו הק"י, שיעלה את שיעור הריבית המאקסימאלי, שבית המשפט רשאי לפסוק אותו, מ-15% ל-22%. אני מודה שגם שיעור של 22% אינו משקף עדיין את המצב בשוק הכספים, אבל זו העלאה ניכרת.

אני רוצה להדגיש דבר אחד, ואני אומר זאת בעקבות דברים של חברי-הכנסת בארי וחברי-הכנסת שחל: גם חוק זה וגם העלאת שער הריבית אינם צעדים המכונים, למשל, נגד חברות הביטוח. אלה הם צעדים הכונים רחיים כדי לפצות, ולו בדרך צנועה, נושים שהחוק מש"הה את אפשרותם לגבות את המגיע להם, וזה יחול — גם השינוי שבחוק וגם העלאת שער הריבית, כשיתקבלו — על הכל ובכלל זה גם על חברות הביטוח. אבל, כאמור, אין אלה בשום פנים ואופן צעדים המכוונים נגד חברות הביטוח דווקא.

אני מסכים שבפני בית-המשפט עשוי להתעורר מיגון רב מאוד של מצבים שונים, של נסיבות שונות. הייתי ממליץ שהמחוקק לא ינסה לתת בחוק ביטוי מוג

אני מעלה שאלה אם לא רצוי לוותר על התקופה הזאת ולחסוך מן המתדיינים שישה חודשים של התרוצצויות ואי-נעימויות שנראות לי מיותרות לחלוטין.

לסיכום, אנו ודאי נתמוך בהעברת החוק לוועדה המתאימה מתוך תקווה ששם יתואמו הנקודות אשר הועלו בוויכוח זה.

היו"ר מ. בן-פורת:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת אנקוריון, האחרון בדיון זה.

ארי אנקוריון (המערך):

אדוני היושב-ראש, הועלו כאן על-ידי כמה חברי כנסת שאלות חשובות מאוד הנוגעות לבעיית הריבית בכ"ללותה. זוהי סוגיה קשה מאוד ויש מקום להתווכח ע"ליה, אבל אני לא אעשה זאת בהודמנות זו. אני אגביל את עצמי במקרה זה רק למה שנאמר בהצעת החוק עצמה.

אני סבור שהתיקון שלפנינו הוא תיקון חשוב מאוד. לצערנו, כל מה שמנסים לעשות בגדר קיצור הזמן להתדיינות בבית-המשפט לא הביא עדיין לכך שמשפט הכ"ל רוח בראיות יוכל להסתיים בזמן קצר. ידוע כי בבתי-משפט מחוזיים נמשכים משפטים שלוש וארבע שנים ולפעמים נכנסים גם לחמש, שש ושבע שנים. תקופת ההתדיינות בבתי-משפט השלום היא יותר קצרה, אבל גם שם יש משפטים מסובכים הנמשכים זמן ניכר למדי. לכן, אם מגיע העניין הזה של תביעה — הזכירו כאן נזיקין, אבל המדובר לא רק על נזיקין — אם מגיע לאדם סכום כסף וביום מסויים מגיע הכסף לנושה והחייב אינו משלם, מפגר או עושה מאמצים להשהות את תשלום החוב, בוודאי מגיע פיצוי הולם לבושה. בענייני נזיקין קורה הנזק ביום מסויים ומגיע פיצוי לניזוק בעד הנזק, אבל יש פרוצדורה גם לגבי קביעת גודל הנזק וכשהעניין מגיע למשפט, הרי הוא נמשך זמן רב. אנו מקווים שבעקבות הרפורמה המתוכננת תקוצר הפרוצדורה, אבל לעת-עתה היא ארוכה ביותר. כאשר זוכה הניזוק סוף סוף לקבל פסק-דין, עובר זמן ניכר מאז שנוצר רה עילת התביעה ובוודאי צודק שהוא יקבל פיצוי מתי-אים. אני חושב שהריבית היא הפיצוי ההולם לנזק הנגרם לו על-ידי ההשהות האלה.

אשר לתיקון המדבר על אבדן השתכרות והוצאות בעתיד, בוודאי הדין הוא אחר. פה מדובר על אומדן: כאשר בית-המשפט דן בענייני נזיקין והוא מוציא את פסק-הדין הוא אומדן את הנזק — לא זה שנגרם כבר בעבר לניזוק אלא זה שעלול להיווצר על-ידי כך שהניזוק יפסיד השתכרות בעתיד או הוצאות בעתיד. זה גם כולל כל מיני דברים אחרים כמו הנאות מסויימות בהיים בעתיד. לכן צודק הדבר שלגבי סכומים אלה תהיה הריבית מיום פסק-הדין. בדרך כלל קובע בית-המשפט את הסכומים האלה עקב אבדן השתכרות והוצאות בעתיד, לפי המצב הקיים פחות או יותר בזמן שביית-המשפט מוציא את פסק-הדין. בוודאי נכון הדבר לגבי פרעון תשלומים עיתיים, שכאן יהיה התשלום של הריבית רק מיום הפרעון של כל תשלום כזה.

הסבו את תשומת-לבנו לכך שקורה לעתים כי גם תובע משתמש לרעה בהגשת התביעה מתוך חשבון שיש

וואת תהיה הודמנות נאותה לגולל את הבעיה הזאת בכל היקפה.

אבקש להעביר את ההצעה לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר מ. בן-פורת :

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת : להעביר את הצעת החוק — חוק פסיקת ריבית (תיקון), תשל"ה—1974, להכנה לקריאה שנייה ושלישית לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק פסיקת ריבית (תיקון), תשל"ה—1974, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר מ. בן-פורת :

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעת החוק הבאה : חוק לשכת עורכי-הדין (הוראת שעה), תשל"ה—1974, — קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר המשפטים.

שר-המשפטים ח. י. צדוק :

אדוני היושב-ראש, אני חשתי שאת הדיון על הצעת חוק זו והצעת חוק מקבילה לחלוטין הנוגעת לרואי-חשבון נוכל לקיים יחד.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

אתה מתכוון לחוק אחר.

היו"ר מ. בן-פורת :

בבקשה, אין מגיעה שיהיה דיון אחד.

שר-המשפטים ח. י. צדוק :

אדוני היושב-ראש, חוששני שנפלה אי-הבנה. הצעת חוק זו שיושב-ראש הישיבה קרא בשמה איננה בין הצעות החוק שנקבע אתי שיובאו היום לקריאה ראשונה ; לעומת זאת נאמר לי שנקיים היום קריאה ראשונה של שתי הצעות חוק, והן : הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 9), והצעת חוק רואי-חשבון (תיקון מס' 2). אני יודע ששתי הצעות חוק אלה רשומות בסדר-היום.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

לגבי חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 9) לא היה ידוע לחברי הכנסת.

ידידיה בארי (הליכוד) :

אנחנו ידענו על חוק תיקון לשכת עורכי-הדין (הוראת שעה).

היו"ר מ. בן-פורת :

אם חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 9) לא נמצא היום בסדר-היום שלי הכנסת — הוא לא יובא לדיון.

דר לכל אחד מן המצבים הרבים שיכולים להתעורר. לדעתי מוטב לקבוע תקופה מאקסימאלית ושיעור ריבית מאקסימאלי ולהשאיר בידי בית-המשפט — שמט"ב הדברים בזמן שהוא פוסק את הפסק העיקרי מצוי יום לפני התיאור המלא והידיעה המלאה של כל הניסיונות — לבדוק גם בעניין הריבית, הן מבחינת התקופה והן מבחינת השיעור.

כדי לא להשאיר צל צלו של ספק אני רוצה להגיד בעקבות דבריו של חבר-הכנסת שחל, שהכוונה היא הן לאבדן השתכרות בעתיד והן להוצאות בעתיד. בקריאה נוספת של הנוסח ראיתי שאולי ניתן שלא להבין כך את הכתוב ולכן אני ממליץ שבועדה, כפי שהציע חבר-הכנסת שחל, יוהרר העניין ללא צלו של ספק.

נדמה לי שבעניין אחד היתה אי-הבנה בדבריו של חבר-הכנסת שחל. צריך להבחין בין יום היווצרותה של עילת התביעה, שזה התאריך המוקדם ביותר שהחל ממנו יכול בית-המשפט לפסוק ריבית, ובין סמכותו של בית-המשפט לפסוק ריבית מתאריך מאוחר יותר בהתאם לנסיבות. למשל, יכול בית-המשפט לומר : יש לי סמכות לפסוק ריבית מיום היווצרותה של עילת התביעה, אבל בשים לב לכך שהתובע במקרה זה השהה בצורה בלתי-סבירה את תביעתו, נפסוק ריבית למועד יותר מאוחר. אבל יום היווצרותה של עילת התביעה איננו עניין בלתי-ברור. כאשר בית-המשפט פוסק הוא מחליט מהי עילת התביעה. הוא קובע מתי נוצרה העילה הזאת והוא קובע אותה לא לצורך פסיקת ריבית אלא לצורך הפסק העיקרי, והשאלה מתי נוצרה עילת התביעה כאשר בית-המשפט נותן פסק-דין על יסוד עילת תביעה מסוימת היא לא שאלה שיש עליה ספק. מצד אחד אנחנו קובעים שיכול בית-המשפט לפסוק ריבית בשיעור המאקסימאלי — היום 15%, בעתיד אני מקווה 22% — החל מיום היווצרות עילת התביעה ; אבל הוא רשאי, בהתאם בכל נסיבות העניין, לפסוק ריבית מתאריך מאוחר יותר ובישעור נמוך יותר ככל שבית-המשפט ימצא לנכון. לא הייתי ממליץ שבגובה החוק לקבוע הנחיות בעניין זה לבית-המשפט. אנחנו משאירים לשיקול-דעתו את עצם פסק הסכום בפסק-הדין ; נשאיר לידו את שיקול-הדעת גם בעניין הריבית.

אני רוצה לומר לחבר-הכנסת אליעד : סעיף 3 קודם בע שהחוק — לא השינוי בשער הריבית, אלא החוק שאני מביא לפני הכנסת — ייכנס לתקפו 6 חודשים אחרי יום פירסומו ברשומות. סעיף זה הוא בן-זוגו של סעיף 2 הדן בתביעות תלויות ועומדות וכוונת שני הסעיפים היא לתת שהות לחיסול תביעות במשך תקופה של 6 חודשים על-פי החוק הקיים ולעודד חיסול תביעות כאלה. אני מסכים שכל השאלה של תביעות תלויות ועומדות ושל מועד תחילתו של החוק תידון בוועדה באופן יותר יסודי.

לבסוף אני רוצה לומר לחבר-הכנסת אבטבי שהצעת חוק זו, בגבולות הנושא המצומצם שהיא מטפלת בו — כלומר עניין פסיקת ריבית על-ידי בית-המשפט — איננה מתיימרת להשפיע השפעה גואלת על הבעיה הגדולה של הריבית במשק. בקרוב נקיים בכנסת דיון על התקציב

— חוק פסיקת ריבית (תיקון) (צדוק, פלומין, אנקוריון, בארי, בן-פורת); חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על כלי שיט) (תיקון) (בן-פורת, יעקבי) —

שר-המשפטים ח. י. צדוק :
בהחלט, אני מסכים.

יחזקאל פלומין (הליכוד) :
אין מניעה להביא לדיון את חוק רואי-חשבון (תיקון מס' 2).

שר-המשפטים ח. י. צדוק :
אני סבור שהקריאה הראשונה בשני החוקים האלה מן הראוי שתתקיים יחד.

ארי אנקוריון (המערך) :
אדוני היושב-ראש, האם מותר לי להציע הצעה

ידידיה בארי (הליכוד) :
אבל כבוד השר איננו יודע על כך.

היו"ר מ. בן-פורת :
כבר הצעתי זאת.

נ. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על כלי שיט) (תיקון), תשל"ה—1974 * (קריאה ראשונה)

ולהפעיל את הסמכויות המפורטות בהן, כגון: הכוונת
אניות, ביצוע משימות הובלה, קיום אמצעי הגנה, דרכי
קשר — בשעת החירום עצמה.

לנוכח מצב החירום הממשי השורר כיום דרושות
עתה הוראות אלה, הכלולות בתוספת השנייה לחוק, אף
יותר משהיו דרושות לפני שנתיים, כשהוארך תקפן לזמן
קצוב, ועל כן הארכת תקפן היא חיונית ביותר.

עם זאת, ומאחר שלא קיים כל הבדל מהותי בין
שני החלקים של תקנות-שעת-החירום הללו, אין הצדקה
לכך שהתקנות משנת תשי"ז — המפורטות, כאמור, בתור
ספת השנייה — תזדקקנה להארכה מדי פעם לתקופה
קצרה בעוד שהחלק המקורי עומד בעינו כל עוד קיים
מצב חירום במדינה ואין צורך בהארכת תקפו מדי פעם.

בשים לב להשיבותן של תקנות חירום אלה לבטחון
המדינה וליכולת היערכותה לשעת חירום, ובהתחשב
בכך שכל מערכת התקנות פורסמה לאחרונה בנוסח מ-
שולב, מן הראוי להסיר את האנומאליה המטרידה הנעוצה
בצורך בהארכת תקפן של תקנות החירום המתקנות
ומשלימות את התקנות המקוריות, מה גם שתקנות אלה
הוארכו בעבר כבר לא פחות משלוש-עשרה פעמים ומ-
צב החירום הקיים מצדיק הארכה ללא הגבלה, בדומה
ובמקביל לתקנות המקוריות. על כן הנני מבקש כי
תקפן של ההוראות הכלולות בתוספת השנייה לחוק לה-
ארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על כלי שיט),
תשל"ג—1973, יוארך עליידי הכנסת למשך תקופת קיומו
של מצב החירום במדינה — עד לביטולו עליידי אכרות
הכנסת לפי פקודת סדרי השלטון והמשפט. במסגרת מש-
רד התחבורה פעלה ופועלת במסגרת היערכות המשק
האזרחי לשעת חירום — מל"ח — רשות ארצית לתובלה
ימית בשעת חירום המרכות ומתאמת עם חיל הים ויתר
גורמי המשק את סדרי תפעולו של הצי המסחרי שלנו
בשעת חירום. כן פועלת בצדה ובתיאום אתה רשות הנמ-
לים, המארגנת אף היא לצרכי שעת חירום.

רשות התובלה הימית עשתה את הנדרש ואת שהו-
טל עליה במלחמת יום הכיפורים, בהיותה מסתייעת לשם
כך במערכת תקנות החירום שהארכת תקפן נדרשת עתה
וכן במערכות אחרות של חקיקת חירום.

היו"ר מ. בן-פורת :
חברי הכנסת, נעבור לסעיף הבא בסדר-היום: חוק
להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על כלי
שיט) (נוסח משולב) (תיקון), תשל"ה—1974. רשות
הדיבור לשר התחבורה.

שר-התחבורה ג. יעקבי :
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תקנות שעת-חי-
רום (פיקוח על כלי-שיט) הן דבר חקיקה הקובע סמ-
כויות והסדרי פיקוח הדרושים מטעמים שבבטחון המ-
דינה או לשם קיום אספקה ושירותים חיוניים להפעלת
אניות צי הסוחר הישראלי, לרבות כלי שיט בשליטה
ישראלית, וכן כלי-שיט זרים במימי ישראל. תקנות
אלה הותקנו בשני שלבים: החלק הראשון, המקורי, הות-
קן בשנת תש"ח—1948, וחלק נוסף, שיש בו הרחבה של
תקנות תש"ח, הותקן בשנת תשי"ז—1956, בעקבות מבצע
סיני ולאור לקחי מלחמה זו.

תוקף תקנות החירום המקוריות משנת תש"ח הוארך
עליידי מועצת המדינה הזמנית עד לפירסום אכרוה לפי
סעיף 9(ד) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח—1948,
כי "חדל מצב החירום להתקיים", כלומר ללא הגבלת פרק
זמן. ואילו החלק השני, שהותקן בתשי"ז, תקפו הוארך
עליידי הכנסת לתקופה מוגבלת והיא הוארכה מדי פעם
מכוח חוקי הארכה לתקופות קצובות. הארכה האחרונה
נעשתה עליידי הכנסת בחוק להארכת תוקף של התקנות
ביום 4 בינואר 1973 והיתה לתקופה של שנתיים והיא
חסתיים ביום 31 בדצמבר 1974. אחרי הארכה זו נערך
עליידי ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, ביזמת מש-
רד התחבורה, נוסח משולב של שני חלקי תקנות-שעת-
החירום דנן, במסגרת חוק להארכת תוקף של תקנות-
שעת-חירום (פיקוח על כלי שיט) (נוסח משולב), תשל"ג
— 1973. מערכת התקנות המשולבת נכללה בתוספת הרא-
שונה לחוק המשולב, והתקנות שבתקופת משנת תשי"ז,
שתקפן הגובל כמבואר, נכללו בתוספת השנייה.

הוראות מערכת התקנות שבתקופת משנת תשי"ז,
המפורטות בתוספת השנייה לחוק, מאפשרות לשר התח-
בורה ולרשויות אחרות, כגון חיל הים, להסדיר ולבצע
פעולות החיוניות לצורך היערכות הספנות בשעת חירום

חוברת ט', ישיבה קכ"א

— חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על כלי שיט) (תיקון) (יעקבי, אברמוב) ;
— הצעות לסדר-היום (אברמוב, לנדאו) —

הצעת השר להעביר את הצעת החוק לוועדת החוץ והביטחון.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת החוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על כלי שיט) (נוסח משולב) (תיקון), תשל"ה—1974, לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

אני מציע איפוא שהכנסת תקבל את הצעת החוק בקריאה ראשונה ותעביר אותה לדיון דחוף בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

לא נרשמו נואמים לדיון בהצעת החוק. נצביע על

ז. הצעות לסדר-היום

1. החלטת הממשלה על שירות מילואים של חברי הכנסת

היו"ר ש. ז. אברמוב :

הכנסת תעבור לדיון בהצעות לסדר-היום. נתחיל בהצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת חיים לנדאו : החלטת הממשלה בעניין שירות מילואים של חברי הכנסת. רשות הדיבור לחברי-הכנסת לנדאו.

חיים לנדאו (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברי-הכנסת אריאל שרון החליט לפרוש מן הכנסת כדי שיוכל לתרום את חלקו למאמץ הלאומי בשירות המילואים בצה"ל. הוא פורש מן הכנסת כי איננו יכול להרשות לעצמו — כדי בריו — לא להילחם כאשר צה"ל נלחם, ויהיה המחיר שעליו לשלם אשר יהיה. צו מצפוני הוא ועל פיו ינהג. סכנת מלחמה קרבה. לעת כזאת אין האלוף שרון מוכן להמתין עד לפריצתה כי ראה את המחיר הנורא שמשל מים כאשר מצטרפים ברגע האחרון. אריק שרון ביקש לשרת בצבא הקבע ולוותר על מקומו בכנסת. אך משום צרות-עין מפלגתית סירבה הממשלה לבקשתו. החלטה זו אין להעלותה על הדעת בשלטון מתוקן. במערך — שאני, במערך הכל אפשרי.

חברי הכנסת, מה ערך שירותו של האלוף שרון בצה"ל? על כך העיד בימים אלה מפקד הצנחנים לשעבר, ד"ר אהרן דויד, לאמור "אריק הוא בעל יכולת צבאית כל-כך גדולה שהיותו בתוך צה"ל או מחוצה לו תהיה לה השפעה על מחיר המלחמה". ואני מדגיש : מחיר המלחמה. ואנו מכירים, לצערנו, את מחירי המלחמה.

למען האמת ניסחה הממשלה לסגור בפני אריק שרון את הדרך לחזור לשירות בצה"ל בכל צורה שהיא, גם למילואים. לאחר שהורידה מן הפרק אפשרות גיוסו לצבא הקבע, נמסרה הבטחה מוסמכת — ואני מדגיש : הבטחה מוסמכת — כי יורשה לקבל מינוי חירום בכיר במילואים אם יתפטר מחברותו בוועדת החוץ והביטחון. זה אמנם בלתי-הגיוני, זה פוגע בכשרה של הוועדה, לאור התפקיד המרכזי והחשוב שאריק מילא בה בזכות המידע והנסיון היחיד במינו אשר לו. אך הפוליטיקנים של המערך לא השלימו גם עם זה. לפתע נודע שהממ"שלה החליטה לא לאפשר לחברי כנסת לשרת בתפקידי פיקוד בכירים במערך המילואים בתקן של אלוף ומעלה. קבעו כביכול עקרון שעיקרו : הבה נתחכמה לאריק שרון. תירוצי-סרק נמצאו עליידי אדבוקאטים פוליטי-קנים להסברה דחוקה של ההחלטה.

למה יש לאלץ את אריק שרון להתפטר מן הכנסת בגלל שירות מילואים ולמנוע ממנו את השמעת דעתו בנושאים שבהם אין בכנסת בעל ידע דומה לו? —

לכיתתיות המערך פתרונים. סגן-אלוף יוכל למלא את השניים — כלומר חברות בכנסת ושירות בצה"ל — גם בתפקיד פיקודי בצבא, ודווקא אלוף לא? אבל במ-קום שבו מכריע היצר המפלגתי אין לחפש לא הגיון ולא דאגה לאומית.

חברי הכנסת, אריק הפתיע את הממשלה. הוא החליט לוותר על חברותו בכנסת למען יוכל לשרת בצה"ל, ולו לפחות במילואים.

במקרה שלפנינו נתגלו לעינינו שתי אמות-מידה מוסריות וציבוריות : האחת של אריק, זו המסמלת את המופת של שירות לעם שבו הוא רואה, כדבריו, "מאמץ מזל ומעבר לכיתתיות, מפלגתיות, מעמדיות ואמביציות אישיות ושלטוניות, מאמץ לחסל או לצמצם את סיכון המלחמה הגדולה ולנצח בה אם תפרוץ", ולעומתו — אמת-המידה של הממשלה אשר קבעה שהשירות למפ-לגה מעל לכל. אמת-מידה זו הוגדרה עליידי פרופסור פרידמן במאמרו בעתון "מעריב" כדלקמן : "בתקופה זו, שבה עומדת ישראל באחד ממאבקה הקשים ביותר, מוצאת הממשלה לנכון לעסוק בתכססנות מפלגתיות שאיננה מוסיפה כבוד". שרי הממשלה, עם כל הכבוד לכך, שוב הוכחתם כי אחריות והבנה של חומרת מצבנו הן מכם והלאה.

כאב לבנים שלחמו בפיקודו של אריק שרון, באום-כתף במלחמת ששת הימים, בצלילת התעלה בסירות-גומי ולאחר מכן באפריקה במלחמת יום הכיפורים, אני יודע את ערך החלטתו של החייל מספר אחד של צה"ל למור-ראל לחימתם של בנינו, חיילים וקצינים, לשוב ולהיות יחד עמם בעת ההכנות למלחמה ולפקד עליהם אם חלילה תפרוץ. אני יודע מה ערך החלטתו להורי חיילינו. אכן חייל ומצביא גדול חוזר לצה"ל ומביא עמו ערך גדול, ערך אשר בימים אלה לא יסולא בפז עד שהוא אולי המרכיב העיקרי של עוצמה והוא כה דרוש לנו בימים אלה — ערך האמונה והמוראל. מעשה המופת שלו עשוי ללא ספק לרומם את רוח החייל בחזית ואת רוח האזרח בעורף.

אדוני היושב-ראש, עתה לסוגיה שנייה — לסוגיה של משטר תקין, של מדינת חוק וסדר. בסעיף 7 לחוק חסינות חברי הכנסת נאמר : "אין חבר כנסת פטור מחובת שירות מילואים". אולם כדי שלא יושב שירותם זה של חברי הכנסת את עבודת הכנסת ולא יגרום לעתים להצבעות שלא יתקפו את יחסי הכוחות בה בגלל היות מספר חברי כנסת במילואים, נקבע בחוק החסינות לאמור : "הסידורים בדבר המועד למילוי חובה זו ייקבעו עליידי ועדת הכנסת בהתייעצות עם שר הביטחון או עם באי-כוחו". אין בחוק כל אבחנה בין נושא דרגה אחת

לשנייה; אין בו כל אבחנה של התפקיד שממלא חבר כנסת בצה"ל, פיקודי או לא פיקודי.

למעשה, לא היינו שונים מן המתוקנים בעמים בסוגי יה ז. כך זה בארצות-הברית, באנגליה ובצרפת, שם שירותו חברי פארלאמנט בצבא אף בדרגת גנרל.

שירותם של חברי הכנסת במילואים הוא זכות וחוב בה גם יחד. כך היה גם אצלנו עד "גזירת אריק", כפי שהוא קורא לה. והנה החליטה הממשלה כי חבר כנסת בדרגת אלוף —

מאיר פעיל (מוקד):

אולי אדוני מוכן לדייק, בבקשה.

חיים לנדאו (הליכוד): *

"אלוף-משנה" נמצא בהחלטה זו דרך הטישטוש במערכת החסימה.

מאיר פעיל (מוקד):

אולם בהחלטה כתוב אלוף-משנה.

חיים לנדאו (הליכוד):

נכון, הוא ממלא באותה החלטה תפקיד זה דרך הטישטוש במערכת.

אהוד אולמרט (הליכוד):

חברי-הכנסת פעיל, אל תתרגש, לא ממך הם פחדו.

חיים לנדאו (הליכוד):

והנה החליטה הממשלה כי חבר כנסת שמילא תפקיד פיקודי בכיר בהצטיינות מעולה, שכל צה"ל, אולי פרט לבודדים שנער יספרם, מייחלים לשובו לשירות — דווקא אלוף זה ייענש על היותו חבר כנסת וימנע ממנו שירותו. אבסורד, צרות-עין, נקמנות — אולי כולם גם יחד.

חברי הכנסת, בסוגיה זו שאני מעלה עתה מתעוררות כמה שאלות חשובות, כמה פגמים רציניים הנוגעים לסדרי שלטון תקין בתוכנו. אביא לפני הבית רק את עיקריהם: א. החלטת הממשלה מנסה להוליך את העם שולל. היא התיימרה לקבוע עקרון, בעוד שהכוונה למקרה ספציפי. ב. הממשלה יוצרת אפליה בלתי-מוצדקת, בהפלותה בין קצין בדרגת אלוף לזוטרים ממנו. ג. היא יוצרת אבחנה מלאכותית לגבי מהות התפקיד במילואים, פיקודי או אחר. ד. ההחלטה היא פוליטית. בהיותה מכריזה נגד האלוף שרון היא יוצרת פוליטיזציה בצבא. ועל הכל — החלטת הממשלה משמעה פלישה לתחומה של הכנסת. היא מתנקשת בסעיף 7 של חוק החסינות הקובע כי השירות במילואים הוא חובה לחברי כנסת; הם החייבים בו עליפי חוק שירות בצבא.

חברי הכנסת, הממשלה ניסתה ליטול לעצמה סמכות במקום סמכות החקיקה ולהתקין תקנות בניגוד לחוק קיים. היא לא ניסתה אפילו להביא הצעה לשינוי החוק או הצעת החלטה לאישור בכנסת בנדון.

הממשלה טוענת, כידוע, להפרדת הרשויות. אבל היא היא שהתנקשה בקונצפציה של הפרדת הרשויות. אין ספק שההחלטה בנושא הנדון יכולה וצריכה להתקבל רק על-ידי הכנסת, בשום פנים לא על-ידי הממשלה, שהרי כאן מדובר בבעיה הנוגעת לחברי-הכנסת.

דוד קורן (המערך):
אינך מציע הצעה.

חיים לנדאו (הליכוד):

בינתיים קיבלה הממשלה החלטה והיא מבצעת אותה, לדעתי, בניגוד לחוק. אבל במקום שבו יש עניין לא בסדרי שלטון תקינים אלא באינטרס מפלגתי צר תיתכן גם החלטה התפורה על-פי מידתו של יחיד, יריב פוליטי, אף אם הדבר הוא שרירותי ופוגע באושיות הסדר הטוב.

אדוני היושב-ראש, באנו להציע לבית לדון בהחלטה ממשלתית הפוגעת באינטרס האומה, כדי לשנותה ולהחזיר את המצב לקדמותו. אנו רואים בסוגיה זו עקרון שיש לקיימו.

ויורשה לי לומר לאלוף אריאל שרון, לאריק, המת-פטר מן הכנסת, בגלל החלטה ממשלתית שרירותית ופגרה, מה, בגלל החלטה שגרמה לו עוול, עוול נורא, הולך לתת מחילו לצבאנו, אם כי רק במילואים: האלוף שרון, אריק, נאחז לך הצלחה בתפקידך, בעיקר כדי למנוע את המלחמה שמדיניות הממשלה עלולה לקרב אותה אל פתח ביתנו.

יצחק בן-אהרן (המערך):

איך אפשר להצטרף לממשלה כזאת? לאיזו ממשלה אתה רוצה להצטרף, שעלולה להביא למלחמה?

היו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לשר הבטחון, לתשובה.

שר-הבטחון ש. פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני יכול בהחלט להבין את חברי-הכנסת לנדאו שמדבר כאב לבנים. אבל גדמה לי שעלה על הבמה הנכבדה הזאת לא כאב לבנים, אלא כאב צניגי סיעת ליכוד בכנסת וחלק כאן מחמאות בתחום של מינוי צבאי. ומכלל ההן ממילא גם נשמע לא.

הייתי מבין את חברי-הכנסת לנדאו אילו היה תוקף את המערך. זה טבעי ומובן מאליו. אני קצת מוטרד מזה שמינוי צבאי מובהק משמש נושא לדיון מפלגתי צר. יש כאן להבחין בין שני הדברים. לפני שאשיב לגופו של עניין אני חושב שזו השעה וזו הבמה להעמיד כמה דברים על אמתותם. אני מקווה שאני מצטט נכון את דברי הנואם שקדם לי. הוא אמר שהאלוף שרון ביקש לשרת בצבא הקבע, אך מתוך צרות עין מפלגתית לא אופשר לו. לא דובים ולא יער, חברי-הכנסת שרון אכן הביע רצון לשרת בצבא הקבע. שום דרג מדיני לא התערב בהצעה שהוצעה לו, לאיזה תפקיד ימלא בצבא הקבע. שום צרות עין ושום מפלגתיות. הוא פנה לרמטכ"ל הרמטכ"ל, באישור הדרג המדיני, כלומר שר הביטחון, נתן תשובה חיובית לגבי שירותו בצבא הקבע והציע לו תפקיד. התפקיד לא נראה לאלוף שרון, וכל הכבוד. אבל שום מפלגתיות ושום דרג מדיני ושום צרות עין לא מילאו כאן תפקיד.

אני גם רוצה להוסיף ולומר: קראתי בעתונים ששר-הבטחון הושפע, כביכול, מלחצים בתוך מפלגתו. אילו לא הייתי קורא בעתונים על קיומם של לחצים כא-לה לא הייתי יודע שהם קיימים. שכן עלי כשר בטחון לא לחץ שום דרג מפלגתי, ואילו היה מנסה ללחוץ, לא היה מצליח. אני מבחין ומפריד בהחלט בין תפקיד

חוברת ט', ישיבה קכ"א

— הצעות לסדר-היום (פרס, קורפו, ייד, נוף, בגין, נסים, בן-אהרן, בדר, הורביץ, לבני, קורפו) —

סיטריה. כאן נוצר התקדים כי רצו באמת ליצור דרך דו-סיטריה, והדברים אינם מתיישבים — — —

עקיבא נוף (הליכוד):

זאת אומרת שזה חוק מיוחד.

שרי-הבטחון ש. פרס:

שום חוק, שכן החוק איננו מחייב לתת לאחד מחברי הכנסת מינוי בכיר בצבא. אין חוק כזה.

מנחם בגין (הליכוד):

שר הבטחון, כל הכבוד, אני יודע שלפני שבועות מספר סוכם שמדובר יהיה בהתפטרותו מוועדת החוץ והבטחון בלבד, ולא מן הכנסת. מה קרה?

שרי-הבטחון ש. פרס:

היתה דעה כזאת. היו דעות שונות כיצד ליישב את הסתירה. היתה דעה אחת שאולי באמת די שאיש כזה יתפטר רק מוועדת החוץ והבטחון וישאר חבר הכנסת. בהחלט היתה דעה כזאת. אבל התעוררה מיד סתירה נוספת. וזאת הסתירה שבין החסינות של חבר הכנסת, שהיא נתונה לו, לבין מרות של שירות בצבא.

משה נסים (הליכוד):

אדוני שר הבטחון, אם זאת שאלה של חסינות — מה ההבדל בין סמל לאלוף-משנה?

(קריאות)

יצחק בן-אהרן (המערך):

תעשה את הבירור בינך לבינו — — —

יוחנן בדר (הליכוד):

— — — אפיני מאוד.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אני בטוח שאריק היה מוותר על החסינות.

שרי-הבטחון ש. פרס:

בדרך כלל, אני רוצה להגיד, טבעי שאלוף הפורש מהצבא ונכנס לזירה המדינית חייב להבין שפרישתו מהצבא היא פרישה. בסך הכל יש הבדל בין החיים הצבאיים לבין החיים הפוליטיים גם בגיל. יש הרבה מאוד אנשים שבגיל צעיר גמרו את שירותם הצבאי ועברו למסלול חיים אחר. בכל אופן, אפשר ליישב את הסתירה הזאת בדרכים שונות. אי-אפשר להתעלם מן הפרובלמא-טיקה שהיא מעוררת, מאותה פרובלמאטיקה שאדם המשרת בצבא, הנתון למרות הצבא, הנתון למרות הממלכה, בתפקיד צבאי מרכזי, מופיע למחרת היום על במה אחת, בתפקיד סותר, באורח עצמאי, והשאלה של פוליטיזציה בצבא מתעוררת מצדדים שונים: אי-מינוי — לפעמים גם הוא בבחינת פוליטיזציה, ומינוי כפול לפעמים גם הוא בבחינת פוליטיזציה. אני, בכל אופן, אינני יודע על מקרה אחד שמנהיג פוליטי היה בעת ובעונה אחת מנהיג פוליטי פעיל ומנהיג צבאי בכיר.

איתן לבני (הליכוד):

שר המסחר והתעשייה.

חיים קורפו (הליכוד):

אדוני שר הבטחון, כמד קציני הסברה היו חברי כנסת?

שר בטחון לבין לחצים מפלגתיים הנוגעים לעניינים צבאיים. אני שייך לאלה המתייחסים בכבוד רב לכישוריו, ליכלתו ולרקורד של האלוף שרון בצבא, מהיום שהכרתי אותו ועד היום הזה. לא היתה לי שום סיבה לשנות את דעתי החיובית על התרומה שהוא יכול לתת לצה"ל. אבל חברי-הכנסת לגדא, הוא נדע כולנו שלא רק המערך או הממשלה, אלא גם אתה — כולנו הועמדנו כאן לפני בעיה לא פשוטה. הדיון במקרה זה לא היה לגבי איש ולא לגבי חוק, הדיון היה לגבי תקדים. אמנם החוק איננו פוטר את חברי הכנסת מלשרת במילואים, אבל הוא גם איננו מחייב את שלטונות הצבא לשלוח אותם בתפקיד מסויים. זוהי פררוגאטיבה של שלטונות הצבא, ומדרג מסויים — באישור הדרג המדיני.

אני גם רוצה להגיד לחברי-הכנסת לגדא — וחברי הכנסת כולם יודעים את זה — שבהחלט יש הבדל בדרגים, בכל התפקידים, דרך אגב, גם בתחום הכלכלי, גם בתחום האדמיניסטרטיבי, וכן גם בתחום הצבאי. למשל, עובד מדינה מדרג נמוך יכול להיות מועמד לכנסת, עובד מדינה מדרג בכיר לא יכול להיות מועמד לכנסת אלא אם כן הוא מתפטר מעבודתו בממשלה מאה ימים קודם. שומר במפעל יכול להיות בתפקיד כלכלי בכיר בממשלה, אבל בעל מפעל לא יכול להיות. כלומר לאורך כל הדרך אנחנו בהחלט מפרידים בין ההגבלה או הסתירה שבתפקידים. חברי-הכנסת אריאל שרון הוא מנהיג מפלגה, אילו היה צריך לשרת בצבא כטוראי לא היתה שום בעיה. אבל אם הוא צריך בעת ובעונה אחת להיות מנהיג מפלגה ומנהיג אוגדה — השאלה נעמדת ולא פשוט להשיב עליה. לכל המפלגות, אם באמת נהיה כנים והוגנים, לכל המפלגות השאלה הזאת עומדת.

חבר כנסת נהנה, למשל, מחסינות. מפקד בצבא נתון למשטר של משמעת מוחלטת. אלוף בצבא נתון למרותו של הרמטכ"ל. חבר כנסת בוועדת החוץ והבטחון יכול להציג שאלות לרמטכ"ל.

חיים קורפו (הליכוד):

גם חייל.

שרי-הבטחון ש. פרס:

גם חייל.

(קריאה: ושר?)

התשובה לכך: דעתי הנחרצת היא שמה שחל על חבר כנסת חל גם על שר.

חיים קורפו (הליכוד):

למה זה לא מופיע בהחלטת הממשלה?

שרי-הבטחון ש. פרס:

כי הבעיה לא התעוררה כלל. אמרתי: יש כאן בעיה של תקדים. חברי-הכנסת שרון איננו האלוף הראשון שפורש מצה"ל ונכנס לכנסת.

מנחם יידר (הליכוד):

אבל היתה הצעה שיעזוב את ועדת החוץ והבטחון.

שרי-הבטחון ש. פרס:

וזה מקרה ראשון. עד עכשיו כל מי שפרש מהחיים הצבאיים ונכנס לזירה המדינית הבין שזוהי דרך חד-

— הצעות לסדר-היום (פרס, לנדאו, גרופר, יעקבי, בן-אהרן, הורביץ, קורפו, בגין, זילברברג) —

שרי-הבטחון ש. פרס :

היו לא מעט.

חיים (הליכוד) :

באום-חשיבה ישבו עשרות קציני מערך וניהלו מערכת הסברה — — —

שרי-הבטחון ש. פרס :

שר המסחר והתעשייה נתמנה תוך כדי מלחמה, בתנאים מיוחדים במינם. ואני רוצה להגיד לך שגם בממשלה היו באמת ויכות ומבוכה — מהבחינה המדינית, לא מהבחינה האישית. ושר המסחר והתעשייה קם והודיע שהוא מוכן בהחלט להתפטר מן הממשלה. היתה תביעה כזאת.

(קריאות : נו ?)

פסח גרופר (הליכוד) :

הוא לא התפטר.

שרי-הבטחון ש. פרס :

הוא לא התפטר מפני שאי-אפשר להשוות — — —
(חברי-הכנסת י. בן-אהרן קורא קריאת-ביניים)

פסח גרופר (הליכוד) :

חברי-הכנסת בן-אהרן, עכשיו אין מלחמה ?

שרי-הבטחון ש. פרס :

ובכן, מה אתה רוצה ?

יצחק בן-אהרן (המערך) :

— — — יש כנסת, ויש צבא.

פסח גרופר (הליכוד) :

חברי-הכנסת בן-אהרן, זה תלוי בערבים, לא בנו.

שרי-הבטחון ש. פרס :

אני רוצה להגיד מה מדאיג באמת. אילו היה חבר-הכנסת שרון נשאר חבר כנסת ומקבל מינוי בכיר, היינו צריכים לאט-לאט להפוך תפקידים בכירים במילואים לעניין סיעתי בכנסת. שכן סיעה אחת תומכת עכשיו באיש אחד ומחר תתמוך סיעה אחרת במינוי אחר.

מנחם בגין (הליכוד) :

מדוע ?

שרי-הבטחון ש. פרס :

יש להפריד בין שני הדברים, בין חברות בכנסת לבין מילוי תפקיד בכיר בצבא.

יגאל הורביץ (הליכוד) :

— — — מה קורה לכם ? אתם לא לקחתם אנשים... אתם צדיקים גמורים ?

חיים קורפו (הליכוד) :

למה אין הפרדה בין חבר כנסת לבין יושב-ראש מועצת מנהלים של חברות ממשלתיות ?

שרי-הבטחון ש. פרס :

אני רוצה גם להגיד מלה על שירותם של חברי כנסת במילואים. היתה פגישה עם ועדת הכנסת — — —

מנחם בגין (הליכוד) :

שר הבטחון, למה לא תחליט הכנסת עצמה ? מדובר בשירות מילואים של חברי כנסת. במשך עשרים-ושש שנים נקבעו כל הכללים בעניין זה על-ידי הכנסת עצמה. מדוע לא תקבע הכנסת בעניין שירות מילואים של חברי כנסת ?

שרי-הבטחון ש. פרס :

חברי-הכנסת בגין, השירות במילואים — — —

יגאל הורביץ (הליכוד) :

אריק שרון הודיע שהוא מוכן לחזור לשירות בקבע. למה לא קיבלתם את זה ?

שרי-הבטחון ש. פרס :

— — — השירות במילואים של חבר כנסת הוא עניין של הכנסת, ומועדי השירות נקבעים בהתייעצות עם שר הבטחון. מינוי בצבא לא היה מעולם עניין של הכנסת. ועל זה אנחנו דנים. יש להבחין כאן בין שני דברים שונים. רוצים שהכנסת תדון מי יתמנה למה בתוך צה"ל. זה נושא הדין.

אני רוצה לחזור ולומר : היה לי דיון עם חברי ועדת הכנסת בעניין שירותם של חברי כנסת במילואים. מהי הבעיה ? אם חבר כנסת מוצב ליחידה מסוימת, והיחידה הזאת יוצאת, נגדי, לאימונים בשעה שבכנסת יש הצעת אי-אמון — בא חבר הכנסת למפקד היחידה ואורמר : סלח לי, עכשיו אני מוכרח לרוץ לכנסת בעניין הצעת אי-אמון. אומר לו מפקד היחידה : אתה יודע מה ? נסדר בלעדך.

יגאל הורביץ (הליכוד) :

זה חל גם על רב-סרן ועל סגן-אלוף.

שרי-הבטחון ש. פרס :

אני רוצה לדעת על מה אנחנו דנים. על שירותים של חברי כנסת, או על מינויים בצה"ל ? אלה הם שני נושאים שונים.

חיים (הליכוד) :

מדברים, אדוני השר, על מניעת מינוי על רקע פוליטי.

שרי-הבטחון ש. פרס :

שום רקע פוליטי.

אברהם זילברברג (המערך) :

מדובר במסיבת פרידה מכוונת, מסיבת פרידה יפה.

(קריאות)

שרי-הבטחון ש. פרס :

בתוך צה"ל מתמנים אנשים מתוך כל שורות העם — — —

יגאל הורביץ (הליכוד) :

בגלל אריק שרון... קרה לכם אסון.

(חברי-הכנסת י. בן-אהרן קורא קריאת-ביניים)

חוברת ט', ישיבה קכ"א

— הצעה לסדר-היום (אברמוב, פרס, לנדאו, בגין, הורביץ, בן-אהרן, קורפו, אולמרט) —

סבור שזה עניין לדיון בכנסת, איזה תפקיד הציע לו הרמטכ"ל.

יגאל הורביץ (הליכוד) :

חבר-הכנסת שרון הציע שיחזור לצבא הקבע לתפקיד שדה והרמטכ"ל סירב לקבל אותו.

שר-הבטחון ש. פרס :

זה לא מדויק. אין אתה יכול לדבר בשמו. הוצע לחבר-הכנסת שרון תפקיד בצבא הקבע לאחר שיתפטר מן הכנסת.

(קריאות באולם)

יצחק בן-אהרן (המערך) :
אתם מבזים את צה"ל.

יגאל הורביץ (הליכוד) :
אתה עוד מדבר ?

היו"ר ש. ז. אברמוב :

חברי הכנסת, תנו לשר הבטחון לדבר.

שר-הבטחון ש. פרס :

בסיום דברי אני רוצה להביע שביעות רצון על כך ששני מפקדים מנוסים וחשובים, האלוף ישראל טל והאלוף אריאל שרון, שובצו בעוצבות המילואים של צה"ל בתפקיד חשוב. יכול להיות שהכנסת הפסידה חבר אחד, אבל צה"ל הרוויח שני מפקדים חשובים. את עצם העניין אני מציע להויד מסדר-היום.

חיים קורפו (הליכוד) :
והדרג המדיני שבע-רצון.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

לפנינו שתי הצעות : הצעתו של חבר-הכנסת חיים לנדאו לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת והצעתו של שר-הבטחון לא לכלול אותו בסדר-היום של הכנסת. אומרים לי שיש הצעה נוספת, של חבר-הכנסת אהוד אולמרט, להעביר את הנושא לוועדה.

אהוד אולמרט (הליכוד) :
לא.

היו"ר ש. ז. אברמוב :
האם אתה מסתלק מהצעתך זו ?

אהוד אולמרט (הליכוד) :
כן.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

אם כן, לפנינו שתי הצעות : האחת, לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת, זו הצעתו של חבר-הכנסת חיים לנדאו, והשנית, הצעתו של שר הבטחון לא לכלול את הנושא בסדר-היום. אני מעמיד אותן להצבעה זו מול זו.

הצבעה

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת

היו"ר ש. ז. אברמוב :

חבר-הכנסת הורביץ, תקרא קריאות-ביניים לנואם ולא לחבר כנסת.

שר-הבטחון ש. פרס :

אני רוצה בכל זאת לדבר על שירותם של חברי כנסת. ובכן, חברי כנסת אמרו בעצמם : באמת, נוצר מצב של סתירה בין שירותם ביחידות היוצאות לעתים מזומנות לאימונים לבין הצרכים השונים של הכנסת, ביניהם הצרכים הדחופים ביותר. ואז הועלתה הצעה שתחרי כנסת, אלה הרוצים לשרת במילואים ואלה החייבים לשרת במילואים, ישרתו, למשל, בהגנה המרחבית, ולא יהיו צמודים ליחידות.

הואיל וכאן היה תקדים, חבר הכנסת לנדאו, אני מבקש שתאמין לי : אין לי כל שיקולים מפלגתיים לגבי מינויו של חבר-הכנסת אריאל שרון בצבא.

חיים לנדאו (הליכוד) :
אני מקבל את זה.

שר-הבטחון ש. פרס :

יש בצבא אנשים מכל המפלגות, וגם כאלה שאינם מפלגתיים. הצבא ממנה לפי הכושר. ואי-אפשר להתעלם מכך שנתעוררה כאן שאלה אובייקטיבית וחשבתי שאני חייב לבקש הדרכה מהממשלה לגביה, והממשלה היתה סבורה שלא ייתכן שמבחנית סדרי ממשל תקינים —

מנחם בגין (הליכוד) :
מדובר בהחלטה סובייקטיבית.

שר-הבטחון ש. פרס :

— — — — —
ושמירת אופיו הבלתי-פוליטי והעל-מפלגתי של צה"ל יכחן אדם בעת ובעונה אחת בתפקיד צבאי מובהק, המחייב אותו במרות צבאית ובמשמעת צבאית, ובתפקיד פוליטי מובהק כחבר כנסת הנהנה מחסינות פארלאמנטרית והמחוייב במסגרת עבודתו בכנסת לבקר את הרשות המבצעת שצה"ל הוא חלק ממנה.

יגאל הורביץ (הליכוד) :

אבל אריק שרון הודיע כמה פעמים שהוא מוכן לחזור לשירות קבע בכל תפקיד בשדה. תסביר את זה.

שר-הבטחון ש. פרס :

חבר-הכנסת הורביץ, כנראה לא שמעת את ראשית הודעתי ולמענך אחזור עליה. חבר-הכנסת שרון הודיע שהוא מוכן לחזור לשירות פעיל בצבא הקבע. הצעה זו הועברה לרמטכ"ל. הרמטכ"ל הציע לו תפקיד בצבא הקבע, ללא התערבות של הדרג המדיני. הדרג המדיני תמך בעצם העקרון שיש לקבלו לצבא הקבע. חבר-הכנסת שרון יכול היה לקבל את הצעת הרמטכ"ל או לא לקבל את הצעת הרמטכ"ל. יתר על כן, הרמטכ"ל הוא שהציע לשבץ את חבר-הכנסת שרון, לאחר שיתפטר מן הכנסת, במסגרת צבא הקבע.

יגאל הורביץ (הליכוד) :
כן ?

שר-הבטחון ש. פרס :

כן. אתה רוצה לדון בזה מעל במת הכנסת ? אינני

ג. טבת תשל"ה (17 דצמבר 1974)
— הצעות לסדר-היום (אברמוב, אלוני, פעיל, ג. כהן) —

בעניין שהוא נקוב בחוק ישנה רק דרך אחת — להביא הצעת תיקון לחוק.

(חבר-הכנסת ח. לנדאו קורא ק"ר יא-ת-ביניים)

אני מסכימה אתך, חבר-הכנסת לנדאו. הואיל וא-תה, חבר-הכנסת לנדאו, הפכת את העניין לנושא פר-סונאלי, בנוסף לצד הקונסטיטוציוני, אני מוצאת לנכון להעיר שלא טוב הדבר שהממשלה חרגה, לדעתי, מסמ-כותה בעניין זה.

אפשר היה להשיג אותה מטרה עצמה בלי לקבל שום החלטה של הממשלה בישיבתה, אבל אין לנהל את ישיבות הממשלה ולקבל החלטות בדרכים שיש בהן משום פגיעה בפרווגאטיבה של הכנסת. לפיכך יש לפעול בדרך של הצעת חוק, ולמען כבודו של בית-המחוקקים מצאנו לנכון להימנע מהצבעה במקרה זה ולבקש שהעניין יתוקן ויובהר בדרך החוק. אני מקווה ששר הבטחון יביא הצעת תיקון לחוק.

היו"ר ש. ז. אברמוב :
רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, להגמקת הימנעות סיעתו מהצבעה.

מאיר פעיל (מוקד) :
אני מוותר.

היו"ר ש. ז. אברמוב :
הכנסת תעבור לדון בשתי הצעות לסדר-היום, שתיהן זהות מבחינת התוכן. הראשונה של חבר-הכנסת מאיר פעיל : מצב שכונות העוני באזור תל-אביב ובערים אחרות בתחילת גשמי החורף.

מאיר פעיל (מוקד) :
כבוד היושב-ראש, חברת-הכנסת גאולה כהן ביקשה להקדים אותי. אלה שתי הצעות דומות, ולא איכפת לי שהצעתה תובא ראשונה.

2. סכנת התמוטטות של מבנים רעועים בשכונות העוני במיוחד עם בוא עונת הגשמים

העוני בכלל על כל השלכותיהן בנושאי שיוכן, חינוך ופער חברתי, אלא משום שברגע זה שאנו יושבים פה, בבניין הכנסת הבטוח והחם, מתגוררות מאות משפחות במבנים מסוכנים המטים בכל רגע לנפול, מה גם בימי הגשמים, וקוראים לעזרה ראשונה. אוכיר רק כמה מקרים שרק בדרך נס לא הסתיימו בנפגעים. אחד ב-1964, כאשר ברחוב דוד רזיאל ביפו התמוטט אגף של חנויות ובתי מגורים. מקרה אחר היה לפני שנה כשהתמוטט מבנה ברחוב אלשיך שבכרם התימנים. ומקרה שקרה רק לפני שבוע כשהתמוטט מבנה ברחוב שבזי 24 בתל-אביב. את הקריאה לעזרה ראשונה זו שמעתי באחד הימים הגשומים של השבוע שעבר כשסיירתי בכמה משכונות אלה — לא, לא בסירור מטעם ועדה פארלאמנטא-רית, אלא בלוויית יושב-ראש אירגון שכונות העוני מר אלימלך רון, שקרוב אל הבעיה מפני שצמח עמה כתושב שכונות עוני לפני שנים. וגם כשהצליח לצאת מעמק עכור זה לא זנח את אחיו, ומקדיש לילות כימים כדי לסייע להם.

בעד ההצעה לא לכלול את הנושא בסדר-

היום של הכנסת — 52

נמנעים — 6

ההצעה לא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש. ז. אברמוב :
רשות הדיבור לחברת-הכנסת שולמית אלוני, להו-דעה על הימנעות סיעתה מהצבעה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו נמנענו משום דרך הטיפול בנושא. כבר בכנסת השביעית, בסיומה, עלתה בעיית שירותם של קצינים בכירים בצבא, מוע-מדים לכנסת, והיה דיון והיתה הצעת חוק לטיפול בנושא ולקביעה בדבר הפרדה בין תפקידים ובין סמכויות. הואיל ואז היו גנראלים משני הצדדים, דהיינו הן מצד המערך והן מצד הליכוד, הגיעו לכלל פשרה ודחו את הצעת החוק.

(קריאה : בישראל אין גנראלים.)

שולמית אלוני :
אלופים. אני מקבלת את התיקון.
נתקבלה פשרה ולא דנו בנושא והחוק לא הגיע לכלל מיצוי. הנושא עלה פעם שנייה עניינית בכנסת הזאת ושוב הדבר לא הגיע לכלל דיון. אני חושבת שאין זה תואם את שיטת עבודתו של פארלאמנט, של בית-מחוקקים, לעסוק בעניינים האלה בצורה פרסונאלית. ישנו חוק, החוק אומר שחברי כנסת משרתים במילואים. זכותו של הרמטכ"ל, לפי שיקול דעתו, בהתייעצות עם שר הבטחון, לקבוע את מי לקרוא ואת מי לא לקרוא למילואים, ואפשר היה שלא לקרוא למילואים גם מי שזכאי לשרת במילואים, ואז היתה הבעיה באה על פתרונה בצורה נאותה. כשהממשלה באה להחליט ולדון

היו"ר ש. ז. אברמוב :
ובכן, נשמע תחילה את ההצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת גאולה כהן : סכנת התמוטטות של מבנים רעועים בשכונות העוני, במיוחד עם בוא עונת הגש-מים. רשות הדיבור לחברת-הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (הליכוד) :
כנסת נכבדה, בעיית המבנים המסוכנים המטים לנ-פול על יושביהם, שאליהם אני רוצה להפנות היום את תשומת-לבה של הכנסת, נמצאים בשולי הערים הגדולות, אבל הם נמצאים שם במצב המסוכן והמשפיל הקיים גם משום שמבנים אלה, כמו שכונות העוני בכללן, נמ-צאים בשולי התודעה של אלו שצריכים לטפל בהם — של ממשלת ישראל.

אם אני מייחדת את הדיבור היום על המבנים המ-סוכנים בשכונות העוני באזור תל-אביב — אזור המהווה את האחוז הגבוה משכונות העוני במדינה — הרי זה לא משום שאפשר לנתק את הבעיה הזאת מבעיית שכונות

אינה זוכרת, כדי שתצא מפה למקום אחר, אבל איפה תמצא חדר או מטבחון, לא רעוע ולא דולף, במחיר כזה? ומי יחפש לה והיא אלמודה? מושב זקנים? היא מפח דת מזה. אבל איש גם לא טרח לשכנע אותה, לנסות להראות לה אחד כזה. נכון, אין גג, אבל יש אלוהים בשמים, היא אומרת. אבל בין השמים לבין הגג יש מי שנטל על עצמו לדאוג לתושבי המדינה. איפה הוא?

מהזקנה סרנו לשכונת-שפירא וראינו אותה אשה שהיא עצמה ילדה עם חמישה ילדים בחדר אחד, שהם אמנם לומדים בבית-הספר ביום, אבל בלילה הם לומדים על עובדות החיים, כמו מין וסמים, ישירות מן המיטה ש' ההורים שלידם. שמענו מפה שעומדים להעבירה סוף סוף לדירה יותר גדולה. איפה? כאן בשכונה, באר-תה שכונה. הילדים יתגוררו ברווחה יותר גדולה, אבל המין והסמים יקדמו אותם באותן סימטאות, שכן, כבוד יושב-ראש הכנסת, המבנה המסוכן איננו מתחיל בבית אלא בסימטה, שם זה מתחיל. שם אין סכנת נפשות במובן המילולי של מות מייד, אבל יש שם כל הסכנות של ההתדרדרות לחיי פשע וזנות.

אבל מדיניות הממשלה, במידה שהיא עונה על הב-עיות דרך חברת הבנייה "חלמיש", למשל, היא אמנם לחסל שכונות עוני, אך היא בונה במקומן שיכונים עוני שבסופו של דבר לא זה בלבד שלא יפתרו דבר אלא אף ייצרו בעיות חדשות.

הלכנו משם לביקור בביתו של אותו עולה מפרס בשכונת הארגונים, אב לשש נפשות, שמונה אנשים בחדר וחצי. לפני שבע-עשרה שנה עלה לארץ, אבל הבעיות שלו הן עלולה חדש שעלה רק אתמול. עד לפני חמש שנים התגורר בעיירת הפיתוח בית-שאן, אבל עוב. היתה לו סיבה מספקת: באחת ההפגזות, כשההורים ירדו למקלט, הסתתר ילדם הקטן במקרר, וכאשר גילוהו לאחר ההפגזה — גילו רק את גופתו הקפואה והמתה. המשפחה עזבה, פלשה לשטח הריק של שכונת הארגונים וחיה שם, אם חיים אלו קרויים חיים. יש לו בן בצבא, הוא יישאר בצבא הקבע. אין מקום לשכנו בבית. עוד סיבה להישאר בצבא הקבע.

אצלנו יש לבעיה הבטחונית-מדינית, בצדק, מקום ראשון בסדר העדיפויות. האין פה מלבד בעיות אנושיות, כבוד היושב-ראש, גם בעיה בטחונית? האם כל אותם אלפי הנערים, שאין להם זכויות כלאחרים אבל חובת ההתגייסות חלה עליהם, אינם עלולים לצבור רגשות מרירות ותיסכול, רגשות שבצבא כמו שלנו, הבנוי על אחוות לוחמים, יכולות להיות להם השלכות חמורות? חיסול הבעיה הוא בחיסול שכונות העוני. אכן, יש בעיות, ויש קשיים שנגרמים לפעמים בעייתיים של יושבי שכונות העוני — שלא תמיד הם רוצים להתפנות, שלפעמים מנצלים את החלל הריק ופולשים לשטחים לא-להם ויוצרים בעיות נוספות; שלפעמים מוסיפים מחוחר מקום חדרים למבנה הרעוע, גם בניגוד לחוק; ויש כאלה שרוצים גם לסחוט כספים מהמדינה. אלו הן בעיות שלא תמיד צריך להיכנע להן. אבל האם צריך להעניש אותם בשל כך ולהגיד שאם הם אשמים או שאינם רוצים לעזור לעצמם — לא צריך לעזור להם? נכון, לפעמים צריך לפעול בכוח, כבוד שר השיכון. אמרת שסעד אפשר להביא לו בכוח, גם חינוך כן. אבל שיכון אי-אפשר להביא בכוח, אולם עד הפעלת כוח יש מרחב תמרון גדול; יש מקום להפעיל הרבה

אורה נמיר (המערך):
אולי אפשר לבקש ששר השיכון יהיה נוכח?

גאולה כהן (הליכוד):
זה מה שאמרת. זה קורה כך כי זה עמוק עמוק מחוץ לתודעה שלהם. הוא צריך רק לבנות מבני שיכון, ולכן איננו רואה שבתוך השכונות האלה, בתוך המבנים האלה, גרים בני אדם. זה אופייני, זה סמלי. זה לא בפעם הראשונה, וזה מסמל את המצב. לו יש בית ולו יש גג מעל הראש, ואילו שם יש מבנים מסוכנים.

לפני שבועיים קיבלתי מכתב, אחד מאותם הרבים שחברי הכנסת מקבלים יום יום. על החתום היה יושב-ראש אירגון שכונות העוני. הבנה נודה, חברי הכנסת, שלפעמים, אולי גם מחוסר אונים, אין אנו אוהבים מכ-תבים מארגונים כאלה. יותר לי לענות ולהענות למכתבי הזמנה לקבלות פנים, לכיבוד אורח זה או אחר. אבל המכתב הזה הסתיים במשפט תחינה אחד: "אנא, אל תז-רקו את המכתב הזה לסל". לא זרקתי. כשחציתי את הקו הירוק החברתי, וכן, בהחלט, גם חציתי, החוצה בין תל-אביב עיר האורות לבין חשכת שכונותיה שעדיין לא סופחו אליה במובן המהותי האינטגרטיבי, החוויה האחת שליוותה אותי במשך כל זמן הסיוור הזה שארך שעות היתה בושה. הרגשתי כאילו אני דורכת ברגלי על פצע פתוח. אבל הפצע הזה הוא שלי, בתוך גופי, גם איכשהו הוא ממקום בשולי הגוף, אי-שם בקצה.

אני יודעת שהשאלה הראשונה שתיווק פה היא: המצב ידוע, הבעיה הועלתה לא פעם בכנסת, זה לא חדש, מה את מציעה? ובכן, לכולנו, ובראש ובראשונה לכל האנשים המעשיים האלה והביצועיסטים כל כך, הייתי קודם כל מציעה, וזה כחלק ראשוני וכתנאי לכל פתרון מעשי, שהמצב הזה הידוע לנו אחת לשנה או לשנים, יהיה מודע לנו בכל יום ויום, ושבמקום להתרגל אליו הייתי מציעה לעצמנו, גם לך, כבוד שר השיכון, להתרגל קצת בגללו, כל פעם מחדש. אין אנו עוסקים פה במאתמטיקה, במספרים, או במבני אבן. אנו עוסקים כאן בבני-אדם, באנשים שהגורל התאכזר אליהם. הוא פיתח בהם באופן טבעי, ובצדק, גם רגשות מרירות ותיסכול. אילו היינו מודעים יום יום לנעשה בשכונות אלה לא היינו מגיעים למצב שבאזור תל-אביב מתגוררות כחמש מאות משפחות במבנים המועדים ליפול, מבנים שעל אחדים מהם גם הוטבעה חותמת המפורסמת "מבנה מסוכן" או "רעוע". ראיתי חותמת זו על בית, אם אפשר לקרוא לאותו מבנה רעוע "בית", באבו-כביר. הגשם שטף בחוץ, אבל כשנכנסתי לאותו בית לא היה לי מסתור מהגשם, בוודאי לא לונקה הגל-מודה בת השמונים בערך שהתגוררה בו. הגשם הוסיף לדלוף דרך הגגות מלמעלה, כשמי הביוב מלמטה עוז-רים לו. הרצפה היתה מלאה בדליים ובקערות שמילא הגשם, בניהם היתה מיטתה של הזקנה שעם שינוי זרמי הגשם שינתה את כיוונה במשך היום מפינה זו לפינה זו של החדר. מכל הממונות שבעולם תמונתו של נשיא המדינה שז"ר ז"ל ובמטבח תמונה ישנה של משה-כן הכנסת — ועל זה יעיד גם יורא אירגון השכונות — שימשו לסתימת בקיעים בצריף העץ מפני הרוחות. לא, היא לא רוצה לעזוב. אמנם אין היא יודעת מה בדיק הוטבע על קיר ביתה, אבל היא יודעת שאכן הגג עלול להתמוטט עליה בכל רגע. נכון, מישהו מהחברה הממ-לתית הציע עשרת אלפים או עשרים אלף לירות, היא

בכך נגמר תפקידו. אין החוק דואג לגורלו של אורח זה, לאן ילך, מה הם אמצעיו. שהרי קרוב לוודאי שאדם כזה הוא חסר אמצעים. אולי היה בעל אמצעים לא היה ממשיך לגור במבנה כזה ולסכן את חייו.

חקיקת חוק ממלכתי כפי שאני מציעה תכריח את מהנדס העיר לא רק בתל-אביב אלא במדינה כולה לב-דוק את מצב המבנים, ולא רק כשהשכנים בסביבה פונים לעירייה ומתריעים. חוק כזה יכריח את הרשות המ-קומית לדאוג לשיקומם של המפונים.

קיימים מבנים מסוכנים בבעלות פרטית, במיוחד בשכונות הדרומיות בתל-אביב הקטנה, כמו נווה-צדק, נווה שלום, כרם-התימנים ועוד. פרשת כרם-התימנים היא בכלל פרשה מיוחדת במינה. זו דוגמה איך הפכה פינת חמד מסורתית לשכונת עוני פרוצה לזנות וסמים.

דבר שלישי שהוא חשוב ביותר: צריך לבדוק את צורת ניהולו של החברות הממשלתיות לבניית שיכונים למפונים, לרבות חברת "חלמיש", כדי למנוע את המ-דיניות של בניית שרשרת שיכונים בחלק הדרומי של תל-אביב, שיוצרים "סלאמס" חדשים ברמה יותר גבוהה, בקומה יותר גבוהה, אבל אלה אותם ה"סלאמס" שהיו קודם בשכונות. יש לחוקק חוק שיחייב כל בניה בארץ, גם פרטית, בהקצאת אחוז מסויים, 20% או 15% — אלה דברים שצריך לבדוק אותם — של דירות לרשות הממשלה שתרכוש אותן כדי להעמידן בתנאים מסויים מים לשיכונם של עולים חדשים ומפוני שכונות, וב-עיקר הזוגות הצעירים של השכונות, ולא לעשות את האינטגרציה רק בין עולים חדשים ומפונים, בלי הור-תיקים שבארץ הזאת. זה יוצר בעיה בריבוע, ואכן נוצ-רה בעיה כזאת בריבוע.

לדעתי, זה הפתרון. אנחנו חייבים לבנות פה לא רק שיכונים. הרי אנחנו בונים פה עם, ואת זה אסור ל-ש-כוח. בניית עם לא תמיד נעשית לפי חוק תכנון בניית ערים, ניש לא חוקים אחדים. אבל צריך לחשוב עליה. כדי לבנות פה עם אחד, עם בריא, צריך קודם כל, כדבר ראשון במעלה ובסדר העדיפויות, לחוקק אותו חוק שיעשה אינטגרציה אמיתית ולא מלאכותית.

כנסת נכבדה, עוד מלה או שאלה אחת: איך זה קרה שדווקא המפלגה השלטת, שבמשך כל השנים דיב-רה על שוויון, חיסול מעמדות וכו', יצרה אותן בעיות שיצרו מעמדות חדשים, מעמד של עוני ומעמד של עושר וחיתותי? אני שייכת לאותו מחנה שמעולם לא דיבר על שוויון. הוא דיבר על חברה צודקת שבה לא יהיה אביון, ולא האמינו בכל האוטופיה הזאת של שוויון שעד היום אנחנו סובלים מכל העיוותים שבה.

הייתי מציעה לך, אדוני שר השיכון, לפני שתח-סל את המעמדות, תחסל דבר הרבה יותר פשוט; עד ש-תח-סל העוני — תחסל את משכנות העוני. עסוק בתפקיד הזה שהוולתיך, במקום לעסוק באידיאולוגיות.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

מה את מציעה, חברת-הכנסת גאולה כהן?

גאולה כהן (הליכוד):

זו הצעה דחופה לסדר-היום. היום אמנם שמש, אבל מתר יכול להיות גשם.

מאוד אמצעים שלא הפעלתם, אמצעים של שיכנוע, של תשומת-לב, של אהבה, של רצון טוב. ורק אם כל אלה אינם מועילים — צריך לפנות לכוח, ואת זה אינכם עושים. זה לא כך: או כוח או בלי כוח. יש עוד הרבה אמצעים שאינכם משתמשים בהם.

המצב מחייב עזרה ראשונה. כבוד שר השיכון, אני יודעת שתעלה לבמה ותאמר: עשינו. ובאמת עשינו, עשינו הרבה. אבל בדרך כלל, למה כמעט כל שרי הממשלה רוצים לקבל פרס על מה שהם עושים? בשביל מה אתם קיימים אם לא בשביל לעשות? על מה שאתם עושים אינכם צריכים לקבל פרס. זו חובתכם. אבל על מה שאינכם עושים, על מה שאתם צריכים לעשות יותר טוב — אפשר בהחלט לבקר אתכם, ויש מקום להאשמה. אבל לבוא ולומר: עשינו, ועשינו הרבה וכו', ובכך למנוע מעצמכם את ההאשמה בעניין זה — לדעתי זו דרך פסולה מראש.

מדי פעם אתה בא — כך עשו גם קודמך — תכ-ניות שונות, תכניות שמבטיחות הרבה על הנייר אבל אינן מתקיימות במציאות. חברת-הכנסת שמעוני דיבר כאן בשבוע שעבר בנושא דומה ונגע בעניין זה, הראה עד כמה החוק הזה קיים רק על הנייר ואינו מבוצע בשדה. כבוד השר, שום תכנית — תכנית חומש או לא תכנית חומש — לא תצליח אם לא תקדם לה אצלך ואצל שאר האחראים אותה תודעה שאי-אפשר להשלים עם קיום הבעיה הזאת של מבנים מסוכנים ושכונות עוני. פשוט, אי-אפשר להשלים עם קיומה. בשום פנים ואופן. זאת בושה, זה כתם. וכשתשכב בלילה לישון במקום חם, שיש גג מעליך, תזכור שאי-אפשר להשלים עם קיום הבעיה הזאת. לא רק אתה: גם אני. כל אחד מאתנו. אבל אתה חייב גם לבצע את זה. מהמחשבות שלך צריכות להיות למחרת בבוקר תוצאות בשטח.

אין לי ספק שאם תודעה זו תקדם אצלך לכל התכ-ניות, היא לא תמנע הכנת תכניות; להיפך. אבל אז גם התכניות יהיו אחרות. עליך לתקוף את הבעיה, כפי שאתם קוראים לה, המלחמה בעוני. זאת אינה מליצה. זאת מלחמה. צריך להילחם. העוני הוא אויב, אויב קשה. אבל אתם לא נערכים לכך כמו שנערכים למלחמה זאת. ומלחמה המחייבת אמצעים מהפכניים, היא מחייבת דחי-פות; היא מחייבת קצב אחר, לא רק תקציב. שמעתי מפי שר השיכון שהבעיה בכלל אינה תקציבית, שגם במצב הקיים אפשר לפתור אותה, אפילו אחרי הפיחות. אם הבעיה אינה תקציבית, הרי זו בעיה של קצב. נאמר שקצב מוגבר דורש יותר תקציב. אבל אז תחסוך אותם תקציבים שאם לא נפתור את הבעיה יהיה צורך להשקיע אותם בבתי-סוהר לעבריינים, בטיפול סעד, בטיפול בעברייני נוער. את כל הכסף הזה אפשר לחסוך, גם את הסבל.

לדעתי, קודם כל יש צורך לעשות מיד סקר מקיף ומדויק של המבנים המסוכנים בכל המדינה. סקר כזה לא קיים היום. שנית, יש צורך בחקיקה מיידית של חוק, לא חוק-עזר עירוני ששייך לרשויות מקומיות, אלא חוק ממלכתי, לבדיקה מתמדת של המבנים המסוכנים האלה. מהו החוק הקיים היום שבה לא הגן על האזרח המתגורר במבנה כזה? לפי חוק-עזר עירוני חייב מהנדס העיר לבדוק את המבנה. אם הוא מוצא שהמבנה מסוכן, הוא חייב להודיע למתגורר בו שעליו לעזוב את ביתו. וזהו.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

את מציעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנ

סו ?

גאולה כהן (הליכוד) :

אני מציעה שהכנסת תדון בדרכים איך להציל מאסר-נות ולמנוע קרבנות שחלילה עלולים לקרות כבר מחר.

3. מצב שכונות העוני באזור תל-אביב וערים אחרות עם תחילת גשמי החורף

היו"ר ש. ז. אברמוב :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, להצעה לסדר-היום בנושא דומה.

מאיר פעיל (מוקד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מוכרח לומר שכחייל ותיק בצה"ל — עשרים-ושמונה שנות שירות — אני עולה על במת הכנסת בוש ונכלם, ולא איכפת לי מה יחשוב עלי היושב-ראש.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

היושב-ראש חושב שאתה צריך לדבר על הנושא.

מאיר פעיל (מוקד) :

אדבר רק על הנושא.

אוי לה לכנסת שמתכנסת במלואה כדי לדון על בעיית שיבוצו של גנראל בשירות המילואים של צה"ל, ואילו כאשר דנים בבעיות של תושבי שכונות העוני — בתל-אביב בלבד יש 40,000 משפחות כאלה, כלומר כ-150,000 איש — מתרוקנת הכנסת מיושביה, אם זה איננו סימן להתדרדרות רוחנית, אימרו נא לי מה צריך כימ להיות סימנים נוספים בנושא הזה.

אני רוצה לדבר אל שר השיכון במעמד זה. הייתי יכול לעשות זאת גם אצלו במשרד, אני מניח שהיה שומע אותי באותו כבוד. אבל בהזדמנות זו לפחות יירש-מו הדברים ב"דברי הכנסת", יהיה היכן לעיין.

מדרכי בן-פורת (המערך) :

אולי תקבע אתו פגישה בלשכתו ותגמור את זה אתו שם ?

מאיר פעיל (מוקד) :

יכול להיות.

חבר הכנסת בן-פורת, הזעם שלי הוא עמוק יותר מכפי שנראה במבט ראשון. קורה לנו משהו. זה אולי תהליך של נינוה.

אדוני שר השיכון, אני מאמין שאתה מסוגל לפתור את הבעיה בלי הכנסת ובלי ועדותיה, כי הבעיה שאנחנו מעלים היום היא בעיה הנוגעת לרשות המבצעת. אני יודע שבאזור תל-אביב יש 500 מבנים רעועים ששוכנים בהם כ-2,000 נפש. אני מניח, על-פי הקריטריונים המקובלים, שבכל הארץ מצויות כאלף משפחות במבנים רעועים — כ-4,000 נפש.

מנחם ידיד (הליכוד) :

בינו בלבד המספר גדול יותר.

מאיר פעיל (מוקד) :

אני מדבר כחניך הציונות המעשית. לא באתי הנה כדי להרביץ מספרים בומבאסטיים, כדי לסגור את הצי

בור. אני מעלה עתה רק את בעיית המבנים הרעועים שעליה הותר לי לדבר היום וההתמוטטויות שישנו, אני רוצה להיות דבק בכך. נדמה לי שזו בעיה ששר השיכון הנוכחי, שהוא בעל מוניטין של אדם יעיל, המסוגל לארגן ולבצע עניינים, יכול לקחת את הפרויקט הזה ולבצעו במהרה. ייתכן שאני טועה באלפיים, אני בוודאי ממעיט במקרה זה. אני מוכן לקבל את התיקון של חבר-הכנסת ידיד. אפשר לפתור זאת במסגרת משרד השיכון תוך שבועות, אם נחלצים לפתור את הבעיה ואם רוצים למצוא איך לפתור. אני מתנדב לתת את העצות באשר ל"תכלית" במשרד של שר-השיכון כביצועיסט לשעבר, אם עוד נדרשת עצתי. במערכת הבטחון כבר לא — אולי במשרד השיכון כן. הלא אין כאן בעיות של פוליטיקה סביב מערכת הבטחון, יש רק בעיות של יעילות. אין לרשותי 39 חברי כנסת שידחפו אותי קדימה, אז אני דוחף את עצמי, לפחות לכאן.

מדובר בסכנה מיידית מובהקת. אין לזלזל בה, גם מחמה שיקולי בריאות וגם מחמת סכנת התמוטטות של מבנים. ראינו בשבוע שעבר מה שקרה ברחוב שבזי 24, והשד יודע מה עוד יכול לקרות אם הגשמים יהיו יותר קשים.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

במקום "השד יודע" אולי אפשר למצוא מלה אחרת ?

מאיר פעיל (מוקד) :

הלוואי שלא יקרו דברים כאלה. אלוהים יודע. אלה דברים לא טובים.

במשך הזמן יתפשטו ממדי הבעיה. ללא צל של ספק הזמן עושה את שלו במבנים הישנים הללו ובעוד שנה-שנתיים תחריף הבעיה. אני פונה במעמד זה רק לשר השיכון כי אינני מאמין שאם ידונו על העניין בכנסת ובוועדותיה וימליצו מה שימליצו — ייצא מזה משהו. זה עניין הנוגע לשר השיכון. לפי דעתי, שר השיכון יכול לבצע את הפרויקט. אתה צריך להיות, חבר-הכנסת אבי-רדם עופר, הרפורמאטור של השיכון בישראל. אינני יודע אם השר שלפניך יכול היה לעשות זאת. אתה צריך לעשות זאת, ולפי דעתי אתה יכול לעשות זאת. לך יהיה הכבוד, לא לי.

איך אפשר לפתור את הבעיה הדחופה ? קודם כל, יש לעשות מיד סקר. לפי דעתי, צריך לעשות סקר ובמקביל ליום מייבצע פינוי לדירות הנמצאות בערים ובעיירות הפיתוח בתנאי הכשרה, על פי-חוק שהכנסת תחוקק או על-פי תקנות מטעם הרשויות המקומיות, כי רדאי יהיו כאלה שלא יסכימו לפינוי. אם מהגנדס העיר או המהנדסים של משרד השיכון קובעים שמבנה פלוני מועד לפורענות השנה או בשנה הבאה, צריך לפנות את הדיירים ולפרק את המבנים. בשביל זה צריך למצוא לאן לפנות. משרד השיכון צריך לבנות בבעלות פרטית

לפי דעתי, צריך להגיע לרנסאנס של השכרת דירות ופיזור האלמנטים החברתיים השונים; תושבי שכונות עוני, עולים חדשים, זוגות צעירים, משפחות הרצות לשפר את תנאי המגורים, וכך נראה בשנים הבאות תהליך של מה שקוראים אינטגרציה. אני הייתי קורא לזה "מגדל בבליזאציה" חיובית, לערבב את כל האלמנטים השונים, כדי שתכונות העוני ייטו; לזה יש להוסיף רצון, כונות העוני תיעלם על ידי כך שתיווצרנה שכונות בעלות תכונות חברתית אחרת של מגורים.

אני פונה איפוא לשר: אפילו במצב הנוכחי של מדינת ישראל, בתקציבים הקיימים, אתה יכול, במעט חזון, יכולת אירגון ורצון, להעמיד את מדינת ישראל במצב כזה שבפרויקט של השיכון תחול מהפכה, לפי דעתי. הכסף ישנו, התקציב ישנו; לזה יש להוסיף רצון, יכולת אירגון, קצת חזון, ולהיפטר ממוסכמות של הדור האחרון.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לשר השיכון שישב על שתי ההצעות לסדר-היום.

שר-השיכון א. עופר:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, אני שומע שברגע שנעדרתי מן האולם נתנה חברת-הכנסת גאולה כהן הסברים מסוימים לכך. לפי זה צריך הייתי להגיד לך, חברת-הכנסת גאולה כהן, כי מתוך שלושים ותשעה חברי סיעתך, רק שני חברים מתעניינים בנושא, והיתר — הדבר אינו נוגע להם.

מאיר פעיל (מוקד):

הם עוסקים בפולחן אריק.

גאולה כהן (הליכוד):

גם זה רע, אבל אתה בוודאי חייב להיות נוכח.

מנחם ידיר (הליכוד):

חברי הכנסת, כל אחד עושה את עבודתו, אבל השר חייב להקשיב לנאומים.

שר-השיכון א. עופר:

נכון, אך אני מציע לא לערבב את הנושא עם הנוחות של חברי כנסת בדיונים חשובים פחות או חשובים יותר. זה נושא חשוב כשלעצמו.

חברת-הכנסת כהן ופעיל העלו נושא שאנו עוסקים בו לא רק בעת הדיונים, אלא מאז קום המדינה, ואינני אני עוסק בו לפחות כעשר שנים. אני מכיר את שכונות העוני ואת הבעיות שלהן גם בתל-אביב, גם בירושלים וגם במקומות אחרים.

ראשית כל אתייחס לבעיה האקוטית העומדת על סדר-היום והיא בעיית מבנים מסוכנים. עלינו להבדיל בתוך הבעיה של משכנות עוני בין שלושה חלקים לפחות: צפיפות הדיר, מבנים בלתי-מתאימים וללא שירותים, והחמור ביותר — מבנים מסוכנים. אני עוסקים בנושא זה יחד עם העיריות הגדולות ועם החברות המשותפות לממשלה ולעיריות: בתל-אביב — "חלמיש"; בירושלים — "פרוות"; בחיפה — "שקמונה"; ובמקומות אחרים — באמצעות החברות "עמידר" ו"עמירגור". אנו עוקבים אחרי כל המבנים שהם במצב של תת-סטנדרט.

או בבעלות ציבורית ולהשכיר במחיר מינימאלי. אם צריך לסבסד — נסבסד את בעלי הבתים. יותר מצווה לסבסד מפעל כזה מאשר לסבסד משכנתאות בתקציבים ממשלתיים לבניית דירות שריבון העולמים יודע מתי תהיינה מוכנות. זו מצווה ראשונה — מציאת דירות בכל מיני בעלויות ולפנות מבנים רעועים. אני משוכנע שזהו מבצע אירגוני ענק, שחלקו הגדול צריך היה להתבצע באמצעות הרשויות המקומיות או באמצעות המוסדות של משרד השיכון.

לאחר הפינוי יש להרוס את המבנים הרעועים ולרכוש את הקרקע אם היא פרטית; ואם לאו — יש לשכר במסגרת חכונות-האב החדשות. קטונתי מלהביע דעה מוסמכת איך צריך לבנות ולבצע חכונות שיכון. אני רק רוצה להוסיף משלי למה שכבר אמרו רבים שאני מצטרף לדבריהם. קודם כל, צריך לעיין מחדש ברעיון ששמעתי עליו מפי חברים בפאקולטה לארכיטקטורה בחיפה לאמור: בערים מסוימות באירופה ניסו עליידי תכנון מראש להימנע מהתהליך החריף של פינוי ממרבית הערים ודחיפת האוכלוסיה אל הפרברים ההולכים ונעשים סלאמס חדשים. שמעתי שבבולגריה, וכן ברובע מסויים בפאריס, שיכנו את המפונים מחדש במרכז, בבנייה על קרקע ציבורית שנקנתה עליידי העיריה או הממשלה. השיכונים לתפארת. פרוייקטים ממין זה יכולים לשמש לנו לדוגמה. אני חושב שהגיע הזמן שהשר אברהם עופר — ששמעתי אותו לשמחתי, לפני שנתיים, באחד במאי מדבר על סוציאליזם בימינו — יבדוק מחדש את הרעיון הישן הגורס שבנייה צריכה להיעשות בעיקר עליידי קבלנים פרטיים ושהיא צריכה להיעשות בעיקר בשביל שירכשו אותה. מי קבע זאת? הגיע הזמן ששר-בית הבנייה החדשה תיבנה עליידי קבלנים פרטיים וקבלנים ציבוריים, אלא שהבעלות עליהם תהיה יותר ויותר בידי חברות ממשלתיות, חברות עירוניות, חברות ציבוריות, להשכרה במחירים זולים. שהרי חברה ציבורית יכולה לרכוש את הקרקע במחירים זולים יותר (סית' ב) היא לא צריכה להרוויח כעבור חמש שנים את כל הון הקרן שהשקיעה. כאורח ישראל יודע אני מאין בא חלק עצום מהמשכנתאות שמקבלים המשתכנים הנדחפים לקניית דירות, מאין באות המשכנתאות האלה? כמעט כולם מקורן בתקציבים ממלכתיים, במימון ממלכתי. מוטב שאותם כספים ישקיעו ישר בבנייה של תחבורת האלה וישכירו את הדירות. למה צריך להיכנס למעגל חמור כזה, והוא באמת מעגל שדים של פוליטיקה ומרוץ לקניית דירות — זוגות צעירים, למפונים משכנות עוני, לעולים חדשים ולסתם יהודים שרוצים לשפר את רמת חייהם עם גידול המשפחות שלהם, וכך לנו מברכים על כך? למה לא ייווצר תהליך חדש, מיד — פינוי משכנות עוני, מציאת פתרונות אד-הוק? ודווקא טוב שזה יתפור, כי אי-אפשר למצוא מיד דרך אחרת אלא רק לפזר, רוב ועדי שכונות העוני רוצים להתפזר.

ובתהליך קצת יותר ארוך: הגיע הזמן שהממשלה, העיריות, מוסדות ציבוריים, יקימו חברות משלהם, ירכשו מבנים משלהם, ידאגו לכך שבמקומות שהם בונים יקומו גם את הסטרוקטורה התרבותית — בתי-ספר, גנים, ילדים, מוסדות תרבות, מעונות, מוסדות לכלכלים, חנויות וכולי, שתהיה הנאה לגור שם, בהיות האחזקה והבעלות בידי רשות ציבורית, עירונית, ממשלתית. אינני מתנגד שתהיה פה ושם בעלות פרטית שתשכיר דירות.

אינם תת-סטאדאריים. אני מקווה שבסוף 1974 או בתחילת 1975 יגורו רק פחות מ-5% בתנאי צפיפות של 3 נפשות ויותר לחדר.

נוסף לזה יש במדינה כ-20,000—25,000 משפחות הגרות אמנם לא בצפיפות, אבל בדיוור שהוא תת-סטאנדרט ויש צורך להחליפו. אני מעריך שבשנים הקרובות יהיה באפשרותנו לעשות זאת מכיוון שיהיו ברשותנו, כאמור, מיליון דירות. המדובר הוא ב-30,000—40,000 משפחות, ואם תשאלו אותי למה כך, שהרי אין זה מגיע ל-100%, תהיה תשובתי כי לא כולם רוצים, לא כולם מוכנים לעשות מאמץ. אנו נגיע לאלה המוכנים למאמץ, לאלה הרוצים בכך, אם נגיע לכך, הרי נהיה מהמדינות המעטות בעולם שיוכלו להגיד כי פתרו את בעיית השיכון בצורה פחות או יותר מתקבלת על הדעת. אני חושב שהדבר הזה אפשרי. דווקא בתקופה הזאת, כשאנחנו מדברים על ריסון הבנייה, והמשק הפרטי, בגלל המדיניות הכלכלית החדשה, יבנה פחות, אסור להביא את ענף הבנייה לחוסר תעסוקה, להשבתת ציוד וחמרי גלם. אנחנו יכולים דווקא בשנים הקרובות לפתור את הבעיה האקוטית העיקרית של משכנות העוני.

חברי הכנסת אמרו כאן שמכריחים אנשים לקנות דירות. כבוד היושב-ראש, מתוך 870,000 דירות — ואי-נני כולל במספר זה קיבוצים ומוסדות שבעלות משותפת — יש כיום 260,000 דירות בשכירות, מהן 160,000 דירות בשכירות סוציאלית מ"עמידר" ו"עמיגור" שבעדן משלמים הדיירים שכר דירה נמוך ביותר. יש גם פתרון בשיטה זו של שכירות, ואני סבור שאנחנו צריכים להציע לאנשים את כל סוגי הפתרונות: אם עלידי רכישה, אם עלידי שכירות, ובסופו של דבר יחליטו הם. אם תהיה להם אפשרות יעדיפו לרכוש את הדירות — ומבחינתם, בצדק — ואם אין להם אפשרות, רצוי שתהיה להם אפשרות לרכוש את הדירות בשכירות. ובפרט גראמה גם לעולים, גם לדיירי משכנות עוני, גם לזוגות צעירים, הכנסנו את עניין השכירות כאחת האפשרויות, בעיקר לשכבות החלשות שאינן יכולות להשקיע שום דבר מאמציהן הן.

אני רוצה להתייחס לעוד נקודה: גם חברת-הכנסת גאולה כהן וגם חברת-הכנסת מאיר פעיל דיברו על כך שאנו מעבירים ממשכנות עוני למשכנות עוני. נכון שבשנים הראשונות של המדינה בנינו את השכונות הראשונות בצורה צנועה, בצימצום רב, בלי פיתוח, בלי מוסדות ציבור, והדירות היו קטנות מאוד. אבל המצב השתנה בשנים האחרונות. אנחנו בונים עכשיו שכונות יפות, אני מציע לחברת-הכנסת שכאשר יבקרו בירושלים או בתל-אביב יבקרו גם בשכונות שלידן. תבקרו בשכונת תל-כביר שהיתה המעברה אבו-כביר ותראו את הפיתוח. אותו הדבר בשכונת ביפו: אם זוהי גבעת התמרים המכונה יפו ד', אם זו יפו ג', שאין לה עדיין שם אחר; אם אלה "שיכונ גולדה" עם המוסדות שלהם, שנראים עכשיו בהחלט אחרת.

אני טוען — ויש לי על כך ויכוח לפעמים גם עם מוסדות שונים ואם עם מינהל המקרקעין — שהימים למי זג את האוכלוסיה בשכונות שאנחנו בונים. אני מדבר על חברה הטרוגנית ולכן מציע אני ששליש מהקרקע שבידי מינהל מקרקעי ישראל יימסר לשוק החופשי —

הבעיה איננה איך ניתן לגלות את המבנים המסוכנים. בכלל, העניין של מבנה מסוכן הוא מוגדר והמהנה דסיין מצינים אותם. אולם, לדאבוננו, אין זה מדע מדויק. ישנם מבנים המוכרזים כמסוכנים ובכל זאת עומדים עשר שנים נוספות ולא קורה להם כלום בעוד שבניינים אשר אינם מוכרזים כמסוכנים מתמוטטים לפתע.

חברי הכנסת, יש לדעת כי לכל המשפחות הגרות במבנים מסוכנים אנו מציעים פתרונות דיוור אלטרנאטיביים, אם ברכישה ואם בשכירות. הבעיה היא שאנשים אלה אינם תמיד מוכנים לקבל את הפתרונות המוצעים.

מנחם ירד (הליכוד):
אדוני השר, זו הכרזה מאוד מחייבת.

שר-השיכון א. עופר:
בהחלט. אין מבנה מסוכן שלגביו לא ניתן הצעה לפתרון דיוור אלטרנאטיבי. הבעיה היא רק, כפי שאמרתי, שלא תמיד מוכנים האנשים לקבל את הפתרון המוצע ולא תמיד בטוחים בממצאים של המהנדסים. הואיל ומקרים אלה קורים בעיקר בחורף בימות הגשמים, הרי בתל-אביב, בחיפה, בירושלים ובמקומות אחרים יש לנו דירות רובריות מוכנות לקראת כל חורף גם לפני שקורה משהו, ואם חס וחלילה קורה — יש פתרון לדיוור לכל המשפחות הזקוקות לכך. כלומר יש ערנות, יש מטרות מיוחדות והעניין אינו נמצא ללא טיפול. אולם העלו כאן את הבעיה הכוללת של משכנות עוני. אני שמח שחברי הכנסת ערים לזה ומעלים את הבעיה מדי פעם בפעם מזוויות שונות ומנקודות השקפה שונות, לפני שבוע עניתי מעל דוכן זה על הצעה לסדר-היום של חברת הכנסת שמעוני. אני מוכן לדון גם בהצעות של חברת הכנסת גאולה כהן ומאיר פעיל. לא בבעיה האקוטית, כי, כפי שאמרתי, היא נמצאת בעיון ובטיפול, אלא בבעיה הכללית של משכנות העוני.

בכל מאזן של עשייה אנו חייבים להביא בחשבון לא רק את מה שלא נעשה עדיין אלא גם מה שנעשה — ואנו עשינו רבות, בעיקר במשך עשר — תשע-עשרה השנים האחרונות, בתחום זה של שיקום משכנות העוני. נכון שבשנות החמישים הקמנו את המעברות ואת הפתחים וכך קלטנו עלייה. הכנסנו את העולים לכל מקום אפשרי. אולם, מראשית שנות השישים — בנוסף לקליטת עלייה שנעשתה כבר בצורה יותר מסודרת — התחלנו לשקם מחדש את האנשים אשר גרו במעברות ובצריפים שחיו להם שמונים, כמו: קליפורניה, אובסרונים, רכבות ועוד. בכל שנה היה להם שם אחר.

ברצוני להזכיר כמה מספרים ודומני שטוב שנוכח אותם. בשנת 1959 גרו 23% של המשפחות בישראל בצפיפות של 3 נפשות לחדר או יותר. אני מדבר על הישוב העירוני, וזה אומר כי משפחה אחת מארבע גרה בתנאים אלה. לעומת זאת, בסוף 1973 ירד אחוז זה ל-5.5% של המשפחות, כלומר אחוז מ-19 משפחות בלבד גרה בתנאים אלה. כמוכך, גם את בעיותיהן של משפחות אלה חייבים לפתור וכבר הבעתי את דעתי בעניין זה. היום, בסוף 1974, יש לנו במדינת ישראל כ-900,000 דירות ואנו מקווים להגיע בסוף 1975 — ראשית 1976 לאיחול של מיליון דירות. כאשר נגיע לכך יגורו כ-80% מהמשפחות, כלומר כ-800,000 משפחות, בתנאים טובים, טובים מאוד ומצוינים, כ-15% יגורו בתנאים בינוניים, כלומר בין 2 ל-3 לחדר. אין אלה תנאים טובים, אבל

מעלים את הבעיה, אבל אינני חושב שמסגרת המליאה מתאימה לדיון בה. העליתי רק חלק מהבעיות ויש עוד הרבה בעיות. מובן שבמסגרת הדיון על משרד השיכון יידונו הבעיות במליאה, ולכן נראה לי שהנושא הספציפי שרוצים לדון בו ולהזמין לדיון נציגי חברות כמו "חלמיש", "פרוות", "עמידר", "עמיגור" — נושא ספציפי זה לא יכול להידון במליאת הכנסת וטוב אם נעביר את הנושא לוועדת העבודה והיא תזמין את הנוגעים בדבר. לאחר מכן ראוי העניין לטיפול מתמיד מצד המוסדות וועדות הכנסת. אני מציע איפוא להעביר את הנושא לוועדת העבודה של הכנסת.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :
אולי תסכים לדיון גם על משכנות העוני בעיר העתיקה בעכו ?

שר-השיכון א. עופר :
אם הנושא יעלה על סדר-היום, בהחלט אסכים לדיון בעניין זה, אבל הנושא אינו עומד בסדר-היום. לפי התקנון אינני יכול להוסיף על-פי קריאות ביניים הצעות לסדר-היום.

היו"ר ש. ז. אברמוב :
אני שואל את שני המציעים הנכבדים, חברת-הכנסת גאולה כהן וחברת-הכנסת מאיר פעיל, אם הם מסכימים להצעת שר-השיכון, שהנושא יידון בוועדת העבודה.

גאולה כהן (הליכוד) :
כן.

מאיר פעיל (מוקד) :
כן.

היו"ר ש. ז. אברמוב :
אני מעמיד להצבעה את הצעתו של שר-השיכון להעביר את הנושא לוועדת העבודה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה נתקבלה.

היו"ר ש. ז. אברמוב :
הישיבה הבאה — מחר בשעה אחת-עשרה. ישיבה זו נעולה.

מנחם יריד (הליכוד) :

בתל-כביר ובנווה-שלם אין מיזוג אוכלוסיה.

שר-השיכון א. עופר :

בתל-כביר מכרנו לשוק החפשי.

גאולה כהן (הליכוד) :

מה דעתך על חוק בעניין זה ?

שר-השיכון א. עופר :

אנחנו מתכננים בדרך זו, אבל אי-אפשר לחייב אנשים היכן לגור. ברוב המקומות שאנחנו בונים משתדלים אנחנו לתכנן כך שתהיה חברה ממוזגת. ולהיפך — בשכונות שבהן ערך הקרקע גבוה אנחנו מנסים לבנות למען זוגות צעירים, עולים ודיירי משכנות עוני. לא פעם יש על כך סיכסוכים. לאחרונה הפגינו נגדנו דיירים של שכונת יוקרה בבאר-שבע לאחר שהכנסנו לשכונה מפונים. הם אף פנו לבית-המשפט כיוון שאינם רוצים לחיות עם אותן משפחות. לפני כמה זמן היו הפגנות גם במחנות קומות אחרים. זה לא רק עניין של החלטה, זה מאבק לא קל שצריך לעמוד בו לפעמים עם התושבים של אותן שכונות. יש ועדי שכונות המתאוננים על שאנחנו רוכשים דירות בשכונותיהם ומכניסים אנשים מתוך דיירי משכנות עוני. על-כל-פנים, אנחנו בהחלט פועלים למי-ווג, ובמידה רבה גם בהצלחה. אני יודע שהיתה פעם מעברה בשם "יד-המעביר", ורצו לשנות את שמה כי חשבו שעלידי שינוי השם ישנו גם את מולה וקראו לה "דרום-צהלה". מובן שאו ידעו הכל כי "יד-המעביר" היא "דרום-צהלה" ושינוי שוב את השם ל"נווה-שרת". הבאנו לשם אוכלוסיה יותר חזקה והיום זאת שכונת יוקרה ואנשים מוכנים לבוא ולרכוש בה דירות. זאת פעולה שנמשכת זמן-מה, לא תמיד די בהחלטה אדמיניסטרטיבית, אבל אנחנו בהחלט משתדלים למזג אוכלוסיה. ניסינו זאת גם בשיכונים בדרום תל-אביב וביד-אליהו, ובמה שאמרת, חברת-הכנסת ידיד, לגבי נווה-שלם, אינך צודק. בהתחלה זה היה נכון, אבל לאורך כ-בש השנים בנינו שיכונים יפים ומפוארים על-ידי השוק החפשי ואנשים נכנסו לגור בהם. זה לא הופך את המקום ל"סביון", אבל החברה יותר ממוזגת. זוהי החברה שלנו. מספרים ששאלו פעם את שמריה לוי : אילו ציונים יש לך ? והוא אמר : אלה היהודים שיש לי, אחרים אין לי. אלה היהודים שיש לנו.

כבוד היושב-ראש, אני חושב שטוב שחברי הכנסת

הישיבה ננעלה בשעה 19.39.